

รูปแบบกิจกรรมภายในชุมชนและตลาดน้ำดำเนินสะดวกในปัจจุบัน

จากการศึกษาวิวัฒนาการชุมชนและตลาดน้ำดำเนินสะดวก ตั้งแต่นอดีตมาจนถึงระยะปัจจุบัน แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของสภาพแวดล้อมกับการเปลี่ยนแปลงชุมชนและตลาดน้ำในแต่ละช่วงเวลา ซึ่งส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนรูปแบบชุมชนและลักษณะกิจกรรมของตลาดน้ำ ดังนั้น การศึกษาในบทนี้จึงเป็นการศึกษารายละเอียดของชุมชนและตลาดน้ำปัจจุบัน ในด้านของกิจกรรมภายในชุมชน และรูปแบบกิจกรรมตลาดน้ำ ทั้งนี้เพื่อให้ได้ภาพรวมไปเป็นตัวกำหนดแนวร่วมต่อไปในอนาคต

5.1 กิจกรรมภายในชุมชนดำเนินสะดวก

5.1.1 การใช้ที่ดินภายในชุมชนดำเนินสะดวก

ชุมชนดำเนินสะดวกประกอบด้วยสุขาภิบาลดำเนินสะดวก และสุขาภิบาลศรีคอนาม์ ทั้งสองชุมชนเป็นพื้นที่ยาวต่อเนื่องกันโดยขนานไปตามแนวคลองดำเนินสะดวก การใช้ที่ดินของชุมชนจึงหนาแน่นบริเวณริมคลองดำเนินสะดวกทั้งสองฝั่งคลอง และรวมทั้งหนาแน่นบริเวณทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 325 ซึ่งเป็นศูนย์กลางพาณิชยกรรมหลักของชุมชน นอกนั้นชุมชนจะกระจัดกระจายทั่วไปตามคลองซอยต่างๆ โดยได้ใช้ประโยชน์ที่ดินในแต่ละประเภทดังนี้

(แผนที่ 5.1)

ประเภทพาณิชยกรรม หนาแน่นบริเวณทางแผ่นดินหมายเลข 325, คลองต้นเข็ม, คลองดำเนินสะดวกในหลักห้า (หน้าวัดประสาธลสิทธิ์)

- บริเวณทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 325 สายบางแพ-ดำเนินสะดวก เป็นศูนย์กลางพาณิชยกรรมหลักของชุมชนอยู่ในเขตสุขาภิบาลดำเนินสะดวก ซึ่งประกอบด้วยตลาดสด อาคารพาณิชย์ ธนาคาร โรงพยาบาล โรงภาพยนตร์ ทารณและท่าเรือ

- บริเวณคลองต้นเข็ม เป็นย่านพาณิชยกรรมเพื่อการท่องเที่ยว ให้บริการแก่นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมตลาดน้ำ ได้แก่ ที่จอดรถ ร้านค้าและบริการต่างๆ ย่านพาณิชยกรรมแห่งนี้จะให้บริการในช่วงครึ่งวันเช้า เมื่อเลยเที่ยงวันเป็นต้นไปร้านค้าและบริการต่างๆ จะปิด

บริการลง

- บริเวณคลองดำเนินสะดวกในหลักห้า เป็นย่านพาณิชย์กรรมที่รองรับชุมชนศรีคอนไผ่ ประกอบด้วย ตลาดน้ำ ตลาดสด ธนาคาร และอาคารร้านค้าต่างๆ

ประเภทที่พักอาศัย อาคารบ้านเรือนจะหนาแน่นอยู่บริเวณริมคลองดำเนินฯ และแนวถนนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 325 ซึ่งสามารถจำแนกลักษณะที่อยู่ตามความหนาแน่นออกเป็น 3 ประเภท คือ

- บริเวณที่อยู่อาศัยหนาแน่นมาก บริเวณริมคลองดำเนินสะดวกที่มีการใช้ที่ดินเพื่อการอยู่อาศัยหนาแน่นมาก จะอยู่บริเวณปากคลองที่เป็นคลองซอยสำคัญ ได้แก่ บริเวณที่เป็นย่านการค้าเก่า ตั้งแต่ปากคลองลัดพลีถึงปากคลองทองกลาง และบริเวณย่านการค้าหลักห้า ตั้งแต่เขตติดต่อบ้านแพ้วถึงปากคลองโพหัก (คลองบัวงาม) ส่วนบริเวณย่านการค้าริมถนนมีการใช้พื้นที่เพื่อการค้าและพักอาศัยร่วมกัน

- บริเวณที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลาง ได้แก่ บริเวณถนนสุขาภิบาล 1 และตลอดแนวคลองดำเนินสะดวก

- บริเวณที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อย จะกระจายตัวอยู่ตามคลองซอยต่างๆ มีลักษณะเป็นบ้านสวน

ประเภทอุตสาหกรรมและคลังสินค้า อุตสาหกรรมส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมต่อเนื่องกับการเกษตร เช่น โรงงานทำผักและผลไม้ดอง โรงงานทำซีอิ๊ว โรงงานเส้นก๋วยเตี๋ยว โรงน้ำปลา นอกจากนี้ยังมีโรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปไม้และโรงงานซีเมนต์ สำหรับอุตสาหกรรมขนาดเล็กที่ให้บริการแก่ชุมชนในท้องถิ่น ส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมบริการซ่อมเครื่องยนต์การเกษตร และเครื่องเรือ บริเวณที่ตั้งของอุตสาหกรรมดังกล่าวจะกระจายอยู่ทั่วไปตามแนวคลองดำเนินสะดวก ส่วนบริเวณริมถนนจะเป็นที่ตั้งของอุตสาหกรรมอยู่ซ่อมรถ

ประเภทสถาบันราชการ ที่ตั้งของสถานที่ราชการกระจายอยู่ริมคลองดำเนินฯ และริมถนนในเขตสุขาภิบาล สถานที่ราชการส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในเขตสุขาภิบาลดำเนินสะดวก ได้แก่ บริเวณริมคลองดำเนินสะดวกเป็นที่ตั้งของที่ว่าการอำเภอ และสถานีตำรวจภูธรอำเภอดำเนินสะดวก (มีถนนสุขาภิบาล 1 ตัดผ่านด้านหลังของสถานที่ทั้งสองแห่ง) ริมถนนเป็นที่ตั้งของสำนักงานการไฟฟ้า การประปา ชุมสายโทรศัพท์ ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลข โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาคลอง โรงพยาบาลดำเนินสะดวก (ตั้งอยู่นอกเขตสุขาภิบาลทางด้านเหนือ) สำหรับสถานที่ราชการในเขตสุขาภิบาลศรีคอนไผ่จะตั้งอยู่ตามริมคลองดำเนินสะดวก ได้แก่ สถานีตำรวจภูธรหลักห้า สถานีอนามัย ไปรษณีย์โทรเลข หน่วยบริการไฟฟ้าย่อย สำนักงานสหกรณ์การเกษตร และ

โรงฆ่าสัตว์สุขาภิบาล

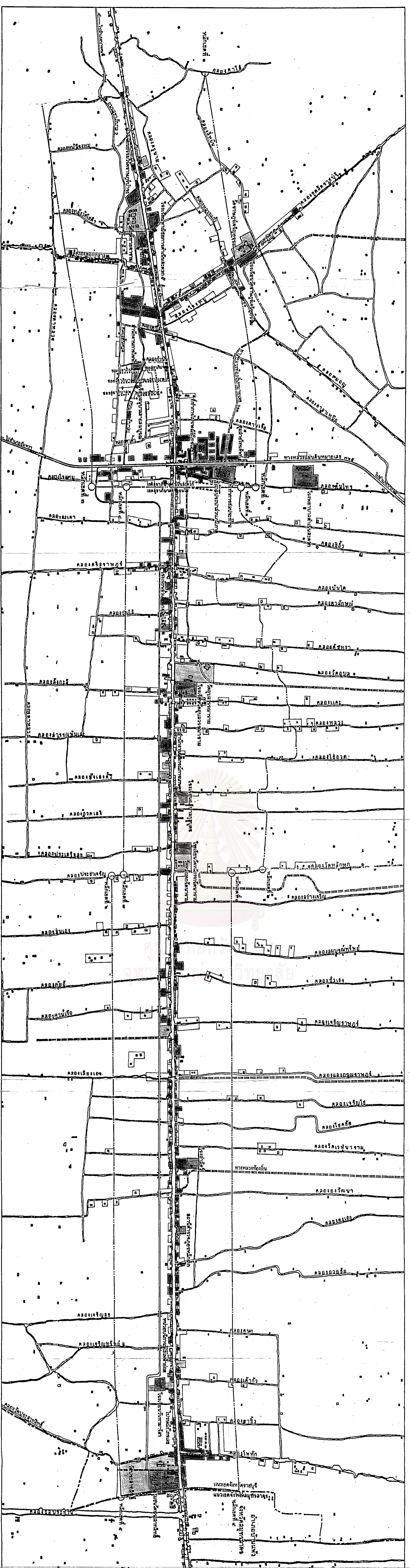
สถานที่ราชการที่ตั้งอยู่ในเขตสุขาภิบาลคาเนินสะควงมีด้วยกัน 7 แห่ง ตั้งอยู่ริมน้ำ 2 แห่ง ส่วนสถานที่ราชการอีก 5 แห่ง ตั้งอยู่ริมถนน ในเขตสุขาภิบาลศรีดอนไผ่มีสถานที่ราชการด้วยกัน 6 แห่ง ตั้งอยู่ริมน้ำทั้งหมด

ประเภทสถาบันการศึกษา สถานที่ศึกษาภายในชุมชนคาเนินสะควงเป็นโรงเรียนระดับประถมศึกษาทั้งหมด 10 โรงเรียน โดยแยกเป็นเขตสุขาภิบาลคาเนินสะควงมีจำนวน 4 โรงเรียน เขตสุขาภิบาลศรีดอนไผ่มีจำนวน 6 โรงเรียน สถานที่ศึกษา 9 แห่ง ตั้งอยู่ริมคลองคาเนินสะควง และอีก 1 แห่ง ตั้งอยู่ริมถนนสุขาภิบาล 1

ประเภทสถาบันศาสนา ชุมชนคาเนินสะควงส่วนใหญ่เป็นชาวพุทธเชื้อสายจีน ศาสนสถานภายในชุมชนจึงประกอบด้วย วัด จำนวน 5 แห่ง ศาลเจ้า จำนวน 13 แห่ง นอกจากนี้ยังมีชุมชนชาวคริสต์ จึงประกอบด้วยวัดคริสต์อีก 1 แห่ง โดยศาสนสถานทั้งหมดตั้งอยู่ ริมคลองคาเนินสะควง ซึ่งแยกเป็นเขตสุขาภิบาลคาเนินสะควงมีวัดพุทธ 2 แห่ง ศาลเจ้า 2 แห่ง เขตสุขาภิบาลศรีดอนไผ่มีวัดพุทธ 3 แห่ง ศาลเจ้า 11 แห่ง และวัดคริสต์ 1 แห่ง

ประเภทที่โรงเพื่อนันทนาการและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ด้วยสภาพพื้นที่ชุมชนคาเนินสะควงมีลักษณะเป็นพื้นที่เปิดโล่งด้วยลำคลองและสวน ชุมชนริมน้ำจะใช้พื้นที่หน้าบ้านและบริเวณวัดเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ สำหรับสถานที่พักผ่อนที่เป็นสิ่งปลูกสร้างมีไม่มากนัก ได้แก่ บริเวณริมถนนมีสนามเด็กเล่นอยู่ตามที่ทำการชลประทาน แต่ไม่เป็นที่นิยมเนื่องจากอยู่ไกลจากชุมชนพักอาศัย และโรงแรมมีต้นของเอกชนอีก 1 แห่ง บริเวณริมน้ำมีส่วนสาธารณะ 1 แห่ง ตั้งอยู่ริมคลองคาเนินสะควงตรงข้ามที่วออาเภอ

ประเภทขนบและเกษตรกรรม พื้นที่สวนที่ใช้ปลูกพืชผักสวนครัวและไม่ผลไม้ยืนต้น จะอยู่บริเวณด้านหลังของชุมชนตามแนวคลองคาเนินสะควง และตามคลองเล็กคลองน้อยที่กระจายอยู่ทั่วพื้นที่

สัญลักษณ์

- ที่ดินประเภทที่ถือครอง
- ที่ดินประเภทที่ถือครองและที่ถือครองโดยหน่วยงาน
- ที่ดินประเภทที่ถือครองโดยราชการ
- ที่ดินประเภทที่ถือครองโดยราชการและที่ถือครองโดยราชการ
- ที่ดินประเภทที่ถือครองโดยราชการ
- ที่ดินประเภทที่ถือครองโดยราชการ
- ที่ดินประเภทที่ถือครองโดยราชการ

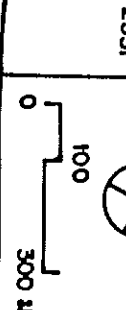
- เขตตำบล
- เขตตำบล
- ทางหลวง
- ถนน
- รางรถไฟ
- ลำน้ำ
- ลำน้ำ
- ลำน้ำ

วิธีการการเขียนและตัดที่ดินในชั้นดิน

และวิธี:
 การใช้ประโยชน์ที่ดินปัจจุบัน พ.ศ. 2535
 เขตตำบลที่ถือครองโดยราชการและที่ถือครองโดยราชการ
 ครึ่งของที่ดินที่ถือครองโดยราชการและที่ถือครองโดยราชการ
 จังหวัดกาญจนบุรี

มาตรา 5.1

ที่มา : กรมการที่ดินจังหวัดกาญจนบุรี
 กองที่ดินจังหวัดกาญจนบุรี

5.1.2 การไร้พื้นที่ชุมชนริมถนน

การสำรวจการไร้พื้นที่ชุมชนริมถนนเป็นการสำรวจบริเวณ ย่านการค้าหลักของชุมชนที่ให้บริการครอบคลุมทั่วพื้นที่ ย่านการค้าริมถนนเป็นย่านการค้าแห่งใหม่ที่ดึงกิจกรรมต่างๆ จากย่านการค้าหลักริมน้ำ ซึ่งมีสภาพการไร้พื้นที่แตกต่างไปจากชุมชนดั้งเดิม ดังนี้

1) ความสัมพันธ์ของอาคารกับการไร้ที่ดิน

ลักษณะอาคารทั้งหมดเป็นตึกแถวพาณิชย์ แนวอาคารพาณิชย์จะตั้งอยู่ตั้งแต่ริมคลองดำเนินสะดวกขึ้นไปทางเหนือ ขนานไปตามแนวนนช่วงสายบางแพ-ดำเนินสะดวก (ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 325) ลักษณะอาคารบริเวณริมคลองดำเนินสะดวกที่ประชิดกับถนน (ข้างสะพานข้ามคลองดำเนินสะดวก) และท่ารถ มีลักษณะเป็นตึกแถวกลางเก่ากลางใหม่มีความสูง 2-3 ชั้น และมีโรงเพิงไม้ซึ่งใช้เป็นศาลาราชดำเนินภายในมีร้านอาหารต่างๆ ตั้งอยู่ และยังใช้เป็นท่าเรือไปยังหลักห้าและบางนกแขวก บริเวณริมถนนและท่ารถมีลักษณะอาคารเป็นตึกแถวสมัยใหม่มีความสูง 3-4 ชั้น และมีอาคารตลาดสด 2 แห่ง ประกอบด้วยโรงเพิงไม้เป็นที่ตั้งของตลาดเสรี และโรงเพิงโครงเหล็กเป็นที่ของตลาดเสรีสุข ทั้งสองตลาดตั้งอยู่ฝั่งตรงข้ามกันภายในตลาดเสรีมีตึกแถวสร้างใหม่ล้อมรอบมีความสูง 3-5 ชั้น นอกจากนี้ยังมีตึกแถวสร้างใหม่และกำลังก่อสร้างเกิดขึ้นตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 325 ซึ่งขยายไปทางเหนือและใต้ของชุมชน และยังขยายไปตามถนนสายบางนายร้อย-สี่แยกโรควัด ซึ่งเป็นทางลัดไปอำเภอเมืองราชบุรีได้ (แผนที่ 5.2 และ 5.3)

การไร้อาคารเป็นการไร้เพื่อการค้าและพักอาศัยร่วมกัน โดยใช้บริเวณชั้นล่างเป็นที่ประกอบกิจกรรมการค้า ส่วนชั้นบนใช้เป็นที่พักผ่อนอาศัย การไร้อาคารเพื่อการค้าจะหนาแน่นตั้งแต่ทางขึ้นลงสะพานข้ามคลองดำเนินสะดวกขึ้นไป ส่วนบริเวณริมคลองและข้างสะพานลอยจะเป็นบริเวณที่ค่อนข้างชบเซา เนื่องจากอยู่หน้าทำเลที่ไม่ค่อยมีผู้คนสัญจร ธนาคารและร้านค้าบางราย ได้ปิดกิจการลงและย้ายไปตั้งอยู่ริมถนน (แผนที่ 5.4)

สภาพอาคารโดยทั่วไปบริเวณริมคลองดำเนินสะดวก ท่ารถ และตลาดเสรี มีสภาพกลางเก่ากลางใหม่ โดยเฉพาะอาคารบริเวณริมคลองและข้างสะพานลอย มีสภาพค่อนข้างเก่า ส่วนสภาพอาคารบริเวณตลาดเสรีสุขมีสภาพใหม่ เนื่องจากเพิ่งปลูกสร้างเสร็จประมาณ พ.ศ.2533 สำหรับสภาพภายในตลาดสด ตลาดเสรีเป็นตลาดเก่ามีสภาพคับแคบและมีแสงสว่างน้อย ส่วนตลาดเสรีสุขเป็นตลาดใหม่ภายในตลาดจึงกว้างขวาง ความเป็นระเบียบและแสงสว่างเพียงพอ นอกจากนี้บริเวณตึกแถวที่สร้างขึ้นมาใหม่ส่วนใหญ่เพิ่งกำลังเปิดขายจึงยังคงว่างอยู่ (แผนที่ 5.5)

2) กิจกรรมการใช้อาคารและพื้นที่ว่าง

ย่านการค้าริมถนนเป็นย่านการค้าหลักของชุมชนดำเนินสะดวก ชุมชนโดยรอบและเกษตรกรชนบทจะมาจับจ่ายซื้อหาสินค้าอุปโภคบริโภคต่างๆ จากที่นี่ นอกจากนี้ยังเป็นจุดต่อรถและเรือของชุมชนที่จะเดินทางไปยังเมืองแม่กลอง เมืองราชบุรี และกรุงเทพฯ จึงทำให้การใช้จ่ายพื้นที่ริมถนนมีความคึกคักจอแจตลอดทั้งวัน การใช้อาคารส่วนใหญ่จึงใช้เพื่อกิจกรรมการค้า

กิจกรรมการค้าในอาคารของย่านการค้าริมถนนหรือตลาดเสรี มีประมาณ 229 ราย (ตารางที่ 5.1) ซึ่งได้แก่กิจกรรมในด้านต่างๆ ดังนี้ กิจกรรมการค้าปลีก ร้อยละ 55.89 กิจกรรมด้านบริการ ร้อยละ 28.38 กิจกรรมด้านการขนส่ง ร้อยละ 9.61 กิจกรรมการค้าส่ง ร้อยละ 3.06 กิจกรรมด้านบริการอื่น ๆ ร้อยละ 2.62 และ กิจกรรมด้านการผลิต ร้อยละ 0.44

บริเวณการใช้อาคารในการประกอบกิจกรรมการค้าแต่ละประเภท โดยทั่วไปจะอยู่ปะปนกัน บริเวณตึกแถวหน้าตลาดเสรีจะเป็นกิจกรรมบริการและขายปลีกเช่น ธนาคาร ร้านซ่อมและจำหน่ายเครื่องยนต์ ร้านของชำ ร้านเสื้อผ้าและรองเท้า ร้านขายยาปราบศัตรูพืช และนุ้ย เป็นต้น ส่วนด้านในตลาดเสรีจะเป็นกิจกรรมขายส่งและกิจกรรมบริการอื่น ๆ เช่น ร้านสินค้าเบ็ดเตล็ดต่างๆ โรงภาพยนตร์ ร้านอาหาร และแหล่งบันเทิงต่างๆ ส่วนบริเวณตึกแถวด้านหน้าและด้านข้างตลาดเสรีมีสุข ส่วนใหญ่เป็นการใช้อาคารเพื่อกิจกรรมการบริการ เช่น ร้านเสริมสวย ร้านขายยาแผนปัจจุบัน และ คลินิก เป็นต้น

สำหรับภายในตลาดสดทั้งสองตลาดจะเปิดทำการตลอดทั้งวัน สินค้าที่จำหน่ายในตลาดเสรีส่วนใหญ่เป็นประเภทเนื้อสดและผักสด ส่วนตลาดเสรีมีสุขจะจำหน่ายสินค้าประเภทของแห้ง และอาหารสำเร็จรูป เป็นส่วนใหญ่

กิจกรรมการใช้พื้นที่ว่าง ส่วนใหญ่จะใช้ทางเดินเท้าเป็นที่ตั้งแผงลอย ซึ่งกิจกรรมในช่วงเช้าจะเป็นแผงลอยขายอาหารสด เช่น ผักผลไม้ ปลาสด กุ้งสด เป็นต้น ช่วงเย็นจะเป็นแผงลอยขายอาหารคาวหวาน

สรุป

จะเห็นว่าตามวิวัฒนาการการเคลื่อนย้ายศูนย์กลางพาณิชยกรรมของชุมชน จากศูนย์กลางเก่าริมแม่น้ำมาเป็นศูนย์กลางใหม่ริมถนน เป็นไปอย่างรวดเร็วในช่วงระยะเวลาเพียง 15 ปีหลัง โดยพิจารณาสภาพที่ปรากฏทางด้านกายภาพของ ลักษณะอาคาร ความสูงของอาคาร การรั้วอาคาร และสภาพของอาคาร ที่ประกอบไปด้วยอาคารพาณิชย์ลักษณะตึกแถวสมัยใหม่เป็น ส่วนใหญ่ โดยเริ่มจากบริเวณริมคลองดำเนินสะดวกที่ถนนตัดผ่านแล้วจึงขยายขึ้นไปทางเหนือตาม เส้นถนน ลักษณะอาคารจากตึกแถวสภาพกลางเก่ากลางใหม่สูง 2-3 ชั้น ขยายไปเป็นตึกแถว สภาพใหม่สูง 3-5 ชั้น ซึ่งลักษณะความสัมพันธ์ของอาคารกับการใช้ที่ดิน สะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงและการปรับตัวของชุมชนริมน้ำดั้งเดิมด้วย โดยระยะแรกจากการเกิดย่านชุมชนใหม่ (อยู่ ห่างจากศูนย์กลางเก่าประมาณ 2 กิโลเมตร) ที่เข้ามาประชิดถนนแต่ยังหันหน้าสู่เส้นทางน้ำมี ลักษณะตึกแถวริมน้ำมีสภาพค่อนข้างเก่า ต่อมาปรับตัวเป็นชุมชนถนนเต็มรูปแบบโดยมีอาคารหัน หลังให้คลองและหันหน้าสู่ถนน เกิดอาคารตึกแถวสมัยใหม่ขึ้นมาทยอยพร้อมตลาดบกที่ขึ้นมาแทน ตลาดน้ำ ดังนั้นกิจกรรมต่างๆ ด้านของชุมชนจึงมารวมศูนย์กันที่ริมถนน เป็นศูนย์กลางพาณิชยกรรม หลัก และมีแนวโน้มที่จะขยายตัวออกไปอีกตามทิศทางของการเกิดอาคารใหม่ๆ ในบริเวณถนนสาย หลักของชุมชน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อาคารพาณิชย์ตั้งขนานไปกับแนวถนนทาง-
หลวงแผ่นดินหมายเลข 325 เป็นลักษณะ
ตึกแถวสมัยใหม่ ที่ขยายตัวมาจากตึกแถว
ริมคลองดำเนินสะดวก ซึ่งเป็นตึกแถว
ระยะแรกของย่านการค้าหลัก

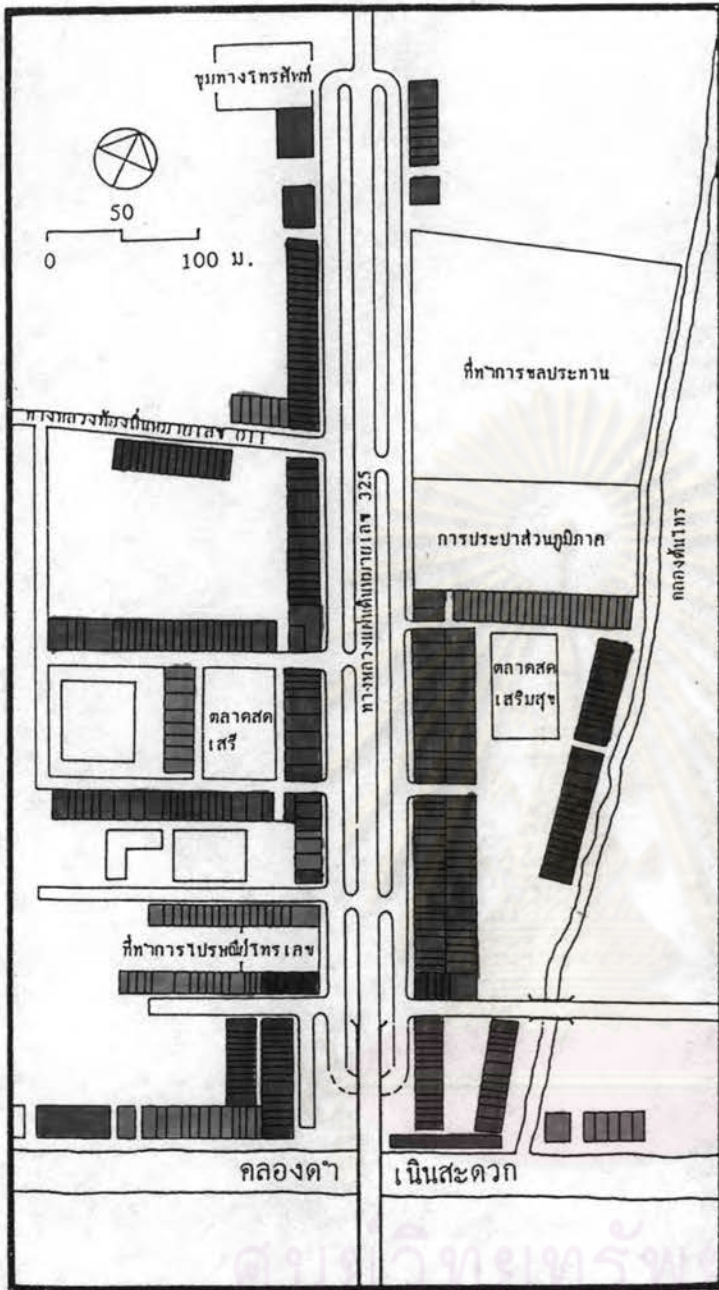
วิวัฒนาการชุมชนและตลาดน้ำดำเนินสะดวก

แสดง ลักษณะอาคาร

- อาคารไม้ล้วน
- ตึกแถวสมัยเก่า
- ตึกแถวสมัยใหม่
- โรงเพิงไม้
- โรงเพิงเหล็ก

ย่านการค้าหลัก (ริมถนน)

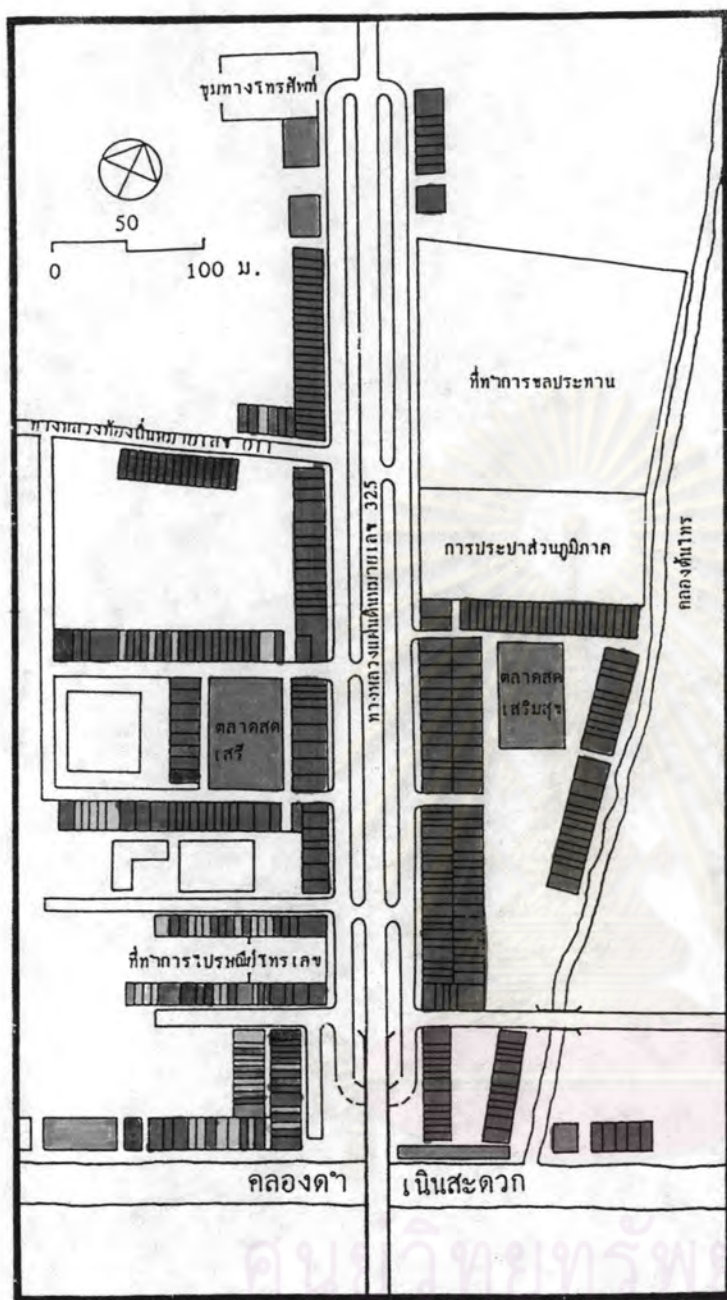
แผนที่ 5.2

ชุมชนดำเนินสะดวกค่อยๆ ปรับตัวจากตึกแถวริมน้ำสูง 2 ชั้น ไปเป็นตึกแถวริมถนนที่มีความสูงเพิ่มขึ้นเป็น 3 - 5 ชั้น

วิวัฒนาการชุมชนและตลาดน้ำดำเนินสะดวก	
แสดง ความสูงของอาคาร	
■ อาคารไม้ชั้นเดียว ■ อาคารไม้ 2 ชั้น ■ ตึกแถว 2 ชั้น	■ ตึกแถว 3 ชั้น ■ ตึกแถว 4 ชั้น ■ ตึกแถว 5 ชั้น
ย่านการค้าหลัก (ริมถนน)	แผนที่ 5.3

การใช้อาคาร เป็นการใช้เพื่อการค้าและพักอาศัยร่วมกัน ความจอแจพลุกพล่านจะอยู่บริเวณตลาดเสรีและตลาดเสริมสุข ซึ่งเป็นบริเวณที่มีกิจกรรมการค้าหนาแน่น

วิวัฒนาการชุมชนและตลาดน้ำดำเนินสะดวก

แสดง การใช้อาคาร

พักอาศัย	ผลิตและพักอาศัย
ค้าขาย	เก็บของและพักอาศัย
ค้าขายและพักอาศัย	ว่าง

ย่านการค้าหลัก (ริมถนน) แผนที่ 5.4

ตลาดเสริมสุขเป็นตลาดบกที่เกิดขึ้นใน
ระยะหลัง (พ.ศ. 2534) แสดงว่า
ชุมชนดำเนินสะดวกหันมาพึ่งพาทางบก
กันอย่างจริงจัง ซึ่งจากเดิมที่มีตลาด
บกเพียงเดียว

แนวโน้มย่านการค้าริมถนนขยายตัวมาก
ขึ้น มีอาคารพาณิชย์เกิดขึ้นใหม่หลาย
แห่ง ในบริเวณตลาดเสริมสุข และตาม
เส้นทางถนนไปทางเหนือและทางตะวัน
ตก

วิวัฒนาการชุมชนและตลาดน้ำดำเนินสะดวก	
แสดง สภาพอาคาร	
เก่าและทรุดโทรม เก่าแต่และได้รับการดูแล ใหม่	
ย่านการค้าหลัก (ริมถนน)	แผนที่ 5.5

5.1.3 การใช้พื้นที่ชุมชนริมน้ำ

การสำรวจการใช้พื้นที่ชุมชนริมน้ำได้ทำการสำรวจพื้นที่ 2 แห่งด้วยกัน คือ ย่านการค้าเก่าดำเนินสะดวก และ ย่านการค้าหลักห้า ทั้งนี้เพื่อต้องการศึกษาว่าย่านการค้าเก่าดำเนินสะดวก ที่ถูกดึงความเป็นศูนย์กลางพาณิชย์กรรมของชุมชนใบที่ริมถนน รวมทั้งการเคลื่อนย้ายตลาดน้ำนั้น มีสภาพและความสัมพันธ์กับตลาดน้ำอย่างไรในปัจจุบัน โดยเปรียบเทียบกับย่านการค้าหลักห้าที่ยังคงเป็นศูนย์รวมของชุมชนริมน้ำ ซึ่งน่าจะเป็นภาพจำลองย่านการค้าเก่าดำเนินสะดวกในอดีตได้เป็นอย่างดีด้วย

ย่านการค้าเก่าดำเนินสะดวก

1) ความสัมพันธ์ของอาคารกับการใช้ที่ดิน

ลักษณะอาคารของชุมชนทั่วไปตั้งแต่คลองลัดพลีถึงคลองทองกลาง อาคารมีลักษณะเป็นเรือนแถวไม้ชั้นเดียวยกพื้นสูง ประตูบ้านส่วนใหญ่เป็นประตูเหล็กตัด บริเวณอาคารศาลาห้าห้องตรงปากคลองลัดพลีเป็นเรือนแถวไม้สูง 2 ชั้น ส่วนบริเวณปากคลองต้นเข็มีมีลักษณะอาคารเป็นตึกแถวมีความสูง 2 ชั้น เช่นเดียวกัน ถัดเข้าไปตอนในของคลองต้นเข็มีจะประกอบด้วยโรงเพิงไม้ใช้เป็นท่าขึ้นลงผักผลไม้ และมีอาคารไม้ขนาดใหญ่ลักษณะเรือนไทยยกพื้นสูงกว่าระดับพื้นบ้านปกติทั่วไป ใช้เป็นอาคารจำหน่ายสินค้าที่ระลึกและบริการต่าง ๆ แก่นักท่องเที่ยว ส่วนบริเวณด้านหลังของท่าขึ้นลงผักผลไม้ซึ่งอยู่ประชิดกับถนนสุขาภิบาล 1 มีลักษณะอาคารเป็นตึกแถวสมัยใหม่ที่มีความสูง 2-3 ชั้น (แผนที่ 5.6 และ 5.7)

การใช้อาคารส่วนใหญ่เป็นการใช้อาคารเพื่อพักอาศัย ตามคลองดำเนินสะดวกลัดพลี และคลองทองกลาง สำหรับการใช้อาคารเพื่อการค้าจะกระจายอยู่ทั่วไปตามแหล่งที่พักอาศัย บริเวณคลองต้นเข็มีจะมีการใช้อาคารเพื่อการค้าหนาแน่นกว่าบริเวณอื่น เนื่องจากเป็นที่ติดตลาดน้ำและเป็นแหล่งท่องเที่ยว ส่วนบริเวณที่เป็นตึกแถวสมัยใหม่จะเป็นร้านค้าและพักอาศัยร่วมกัน (แผนที่ 5.8)

สภาพของอาคารเรือนไม้ทั่วไปมีสภาพเก่าแต่ยังได้รับการดูแลรักษาอย่างดีจากผู้พักอาศัย ส่วนเรือนแถวศาลาห้าห้องมีการใช้อาคารเฉพาะบริเวณชั้นล่าง จึงอยู่ในสภาพที่ได้รับการดูแลรักษา แต่บริเวณชั้นบนจะถูกปล่อยย้าร้างว่างเปล่าจึงมีสภาพที่ทรุดโทรม นอกจากนี้โรงภาพยนตร์ดำเนินสะดวกที่ปิดกิจการไปนั้นมีสภาพเก่าทรุดทรุดโทรมเช่นกัน บ้านเรือนบางหลังที่ว่างเปล่าจะขาดการดูแลรักษา เนื่องจากไม่มีผู้อยู่อาศัยซึ่งได้เคลื่อนย้ายไปเปิดกิจการใหม่ย่านการค้าริมถนน (แผนที่ 5.9)

2) กิจกรรมการใช้อาคารและพื้นที่ว่าง

กิจกรรมการใช้อาคารโดยรวมของชุมชนเป็นการใช้เพื่อพักอาศัย ดังนั้น กิจกรรมเพื่อการค้าจึงมีเพียงประมาณ 53 ราย (ตารางที่ 5.1) ซึ่งได้แก่กิจกรรมในด้านต่างๆ ดังนี้ กิจกรรมการค้าปลีก ร้อยละ 54.71 กิจกรรมด้านบริการ ร้อยละ 26.41 กิจกรรมการค้าส่งและกิจกรรมบริการด้านการท่องเที่ยว ชนิดละร้อยละ 7.55 กิจกรรมการผลิตและกิจกรรมการขนส่ง ชนิดละร้อยละ 1.89

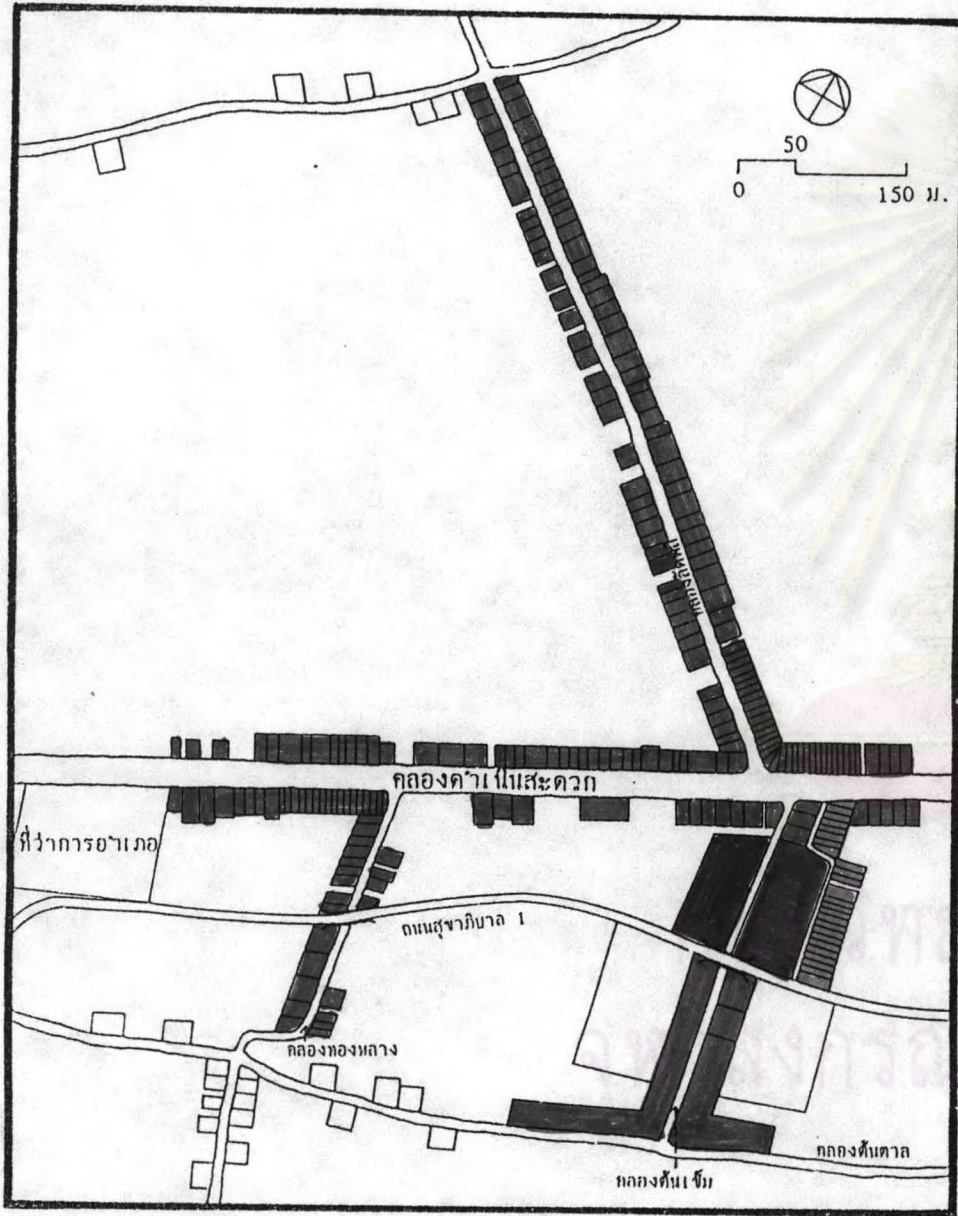
การใช้อาคารเพื่อการค้าจะหนาแน่นเฉพาะในคลองตันเข้ม เนื่องจากเป็นบริเวณที่ติดตลาดน้ำ จึงมีกิจกรรมการใช้อาคารเพื่อการค้าต่างๆ มากมาย ซึ่งประกอบด้วย ทำขึ้นลงผักผลไม้ (ปัจจุบันใช้เป็นที่สำหรับพักสินค้าที่มาจากต่างจังหวัดเพื่อขนถ่ายไปยังตลาดอื่น ๆ ทั้งงานและนอกพื้นที่) และอาคารร้านค้าที่ใช้ในกิจกรรมบริการด้านการท่องเที่ยวโดยเฉพาะ เช่น ร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึก และ บริเวณที่จอดรถ เป็นต้น สำหรับกิจกรรมการใช้อาคารเพื่อการค้าอื่นๆจะกระจายทั่วไปในพื้นที่ มีลักษณะเป็นกิจกรรมการค้ารายย่อยที่ให้บริการชุมชนในละแวกใกล้เคียง เช่น ร้านของชำ ร้านอาหาร ร้านตัดผมและตัดเสื้อ เป็นต้น

กิจกรรมการในพื้นที่ว่างของบ้านเรือนริมน้ำ จะใช้บริเวณส่วนหน้าบ้านมากกว่า โดยหลังบ้านจะเป็นพื้นที่สวนไม้ปลูกพืชผักสวนครัวและไม้ผลอื่นๆ บริเวณหน้าบ้านนั้นจะมีทางทอดลงสู่คลองเพื่อใช้ในกิจกรรมต่างๆ ได้แก่ ใช้เป็นที่ขึ้นลง ใช้เป็นที่ประกอบกิจวัตรประจำวัน เช่น อาบน้ำ ซักผ้า ล้างจาน ฯลฯ นอกจากนี้ยังมีระเบียงหน้าบ้านเพื่อใช้เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ และใช้เป็นสวนชานบ้าน รวมทั้งเป็นที่พบปะสนทนากับเพื่อนบ้านด้วย

3) ความสัมพันธ์ของการใช้พื้นที่ชุมชนกับตลาดน้ำ

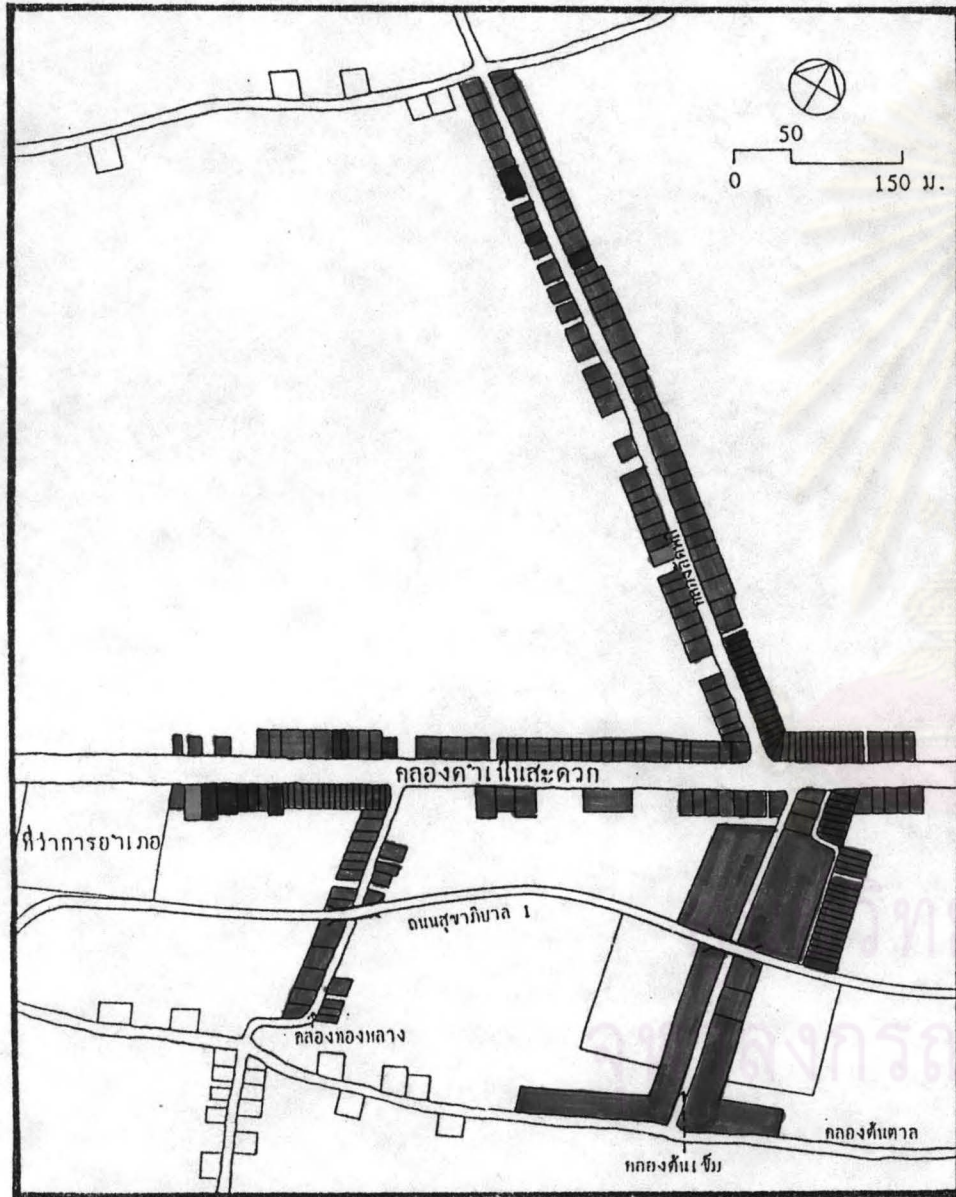
ความสัมพันธ์ของการใช้พื้นที่ชุมชนกับตลาดน้ำย่านการค้าเก่าคาบเนิน-สะควก เกิดขึ้นเฉพาะบริเวณพื้นที่ริมน้ำในคลองตันเข้ม เนื่องจากภาพรวมของการใช้พื้นที่ชุมชนมีลักษณะกิจกรรมเพื่อการพักอาศัย ยกเว้นในคลองตันเข้มที่มีกิจกรรมเพื่อการค้าอย่างหนาแน่น มีการกระจุกตัวของอาคารร้านค้าต่างๆ โดยเฉพาะกิจกรรมบริการด้านการท่องเที่ยว

ลักษณะอาคารและกิจกรรมการใช้อาคารของพื้นที่ริมน้ำในคลองตันเข้ม มีความสอดคล้องกับบทบาทของตลาดน้ำปัจจุบัน ซึ่งได้เป็นแหล่งท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นและกิจกรรมมนุษย์ การใช้ประโยชน์จากพื้นที่ริมน้ำจึงมีลักษณะเด่นนอกไปจากการค้าปลีกในระดับชุมชน ดังนั้นการใช้พื้นที่ชุมชนสะท้อนถึงความสัมพันธ์กับตลาดน้ำแม่ของธุรกิจการท่องเที่ยว และเกิดขึ้นเฉพาะบริเวณที่ติดตลาดน้ำเท่านั้น (แผนที่ 5.10)

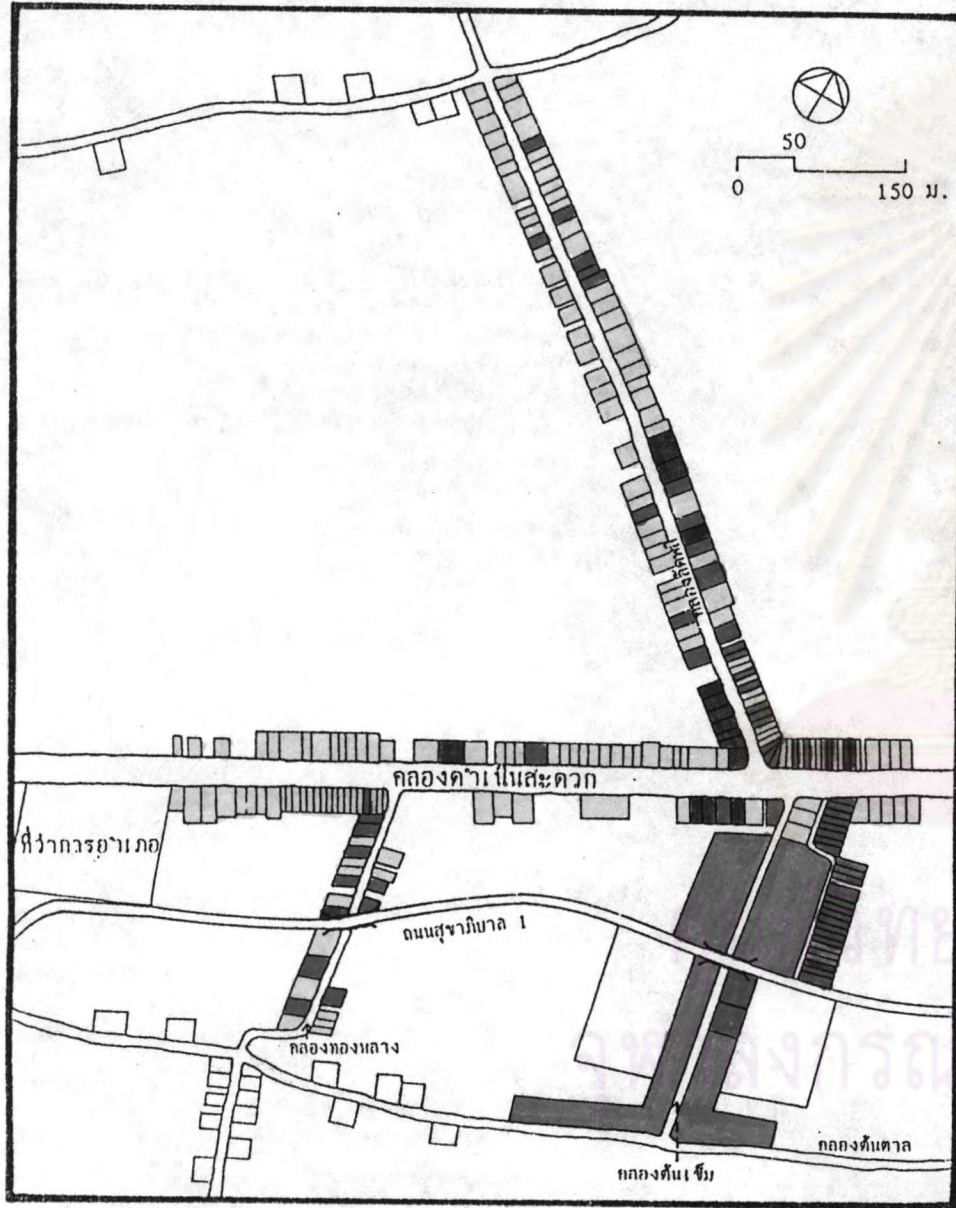
ลักษณะอาคารริมฝั่งย่านการค้าด้านในสะดวกโดยทั่วไป มีลักษณะ เป็นอาคารเรือนแถวไม้ชั้นเดียว ประตูบ้านส่วนใหญ่เป็นประตูเหล็กคัต ลักษณะอาคารยังสภาพดั้งเดิมไม่มีอาคารใหม่ เกิดขึ้นบริเวณริมคลองดำเนินสะดวกยกเว้นบริเวณริมคลองต้นเข็ม

วิวัฒนาการชุมชนและตลาดน้ำดำเนินสะดวก	
แสดง	ลักษณะอาคาร
	อาคารไม้ล้วน
	ตึกแถวสมัยใหม่
	ตึกแถวสมัยเก่า
	โรงเพิงไม้
ย่านการค้าเก่าดำเนินสะดวก (ริมน้ำ)	
แผนที่ 5.6	

อาคารศาลาห้าห้องหรืออาคารศาลา
 แดงเป็นอาคารเก่าแก่ที่มีอายุใกล้เคียง
 มากับคลองต๋านโน้ตสะควก เดิมเป็น
 อาคารไม้ชั้นเดียว ระยะที่ตลาดน้ำ
 เฟื่องฟูานคลองลัดพลี มีนักท่องเที่ยว
 เข้ามาเยี่ยมชมจำนวนมาก จึงได้
 ปรับปรุงอาคารศาลาห้าห้องให้เป็น
 อาคาร 2 ชั้น เพื่อเปิดบริการต่าง
 ายให้นักท่องเที่ยว

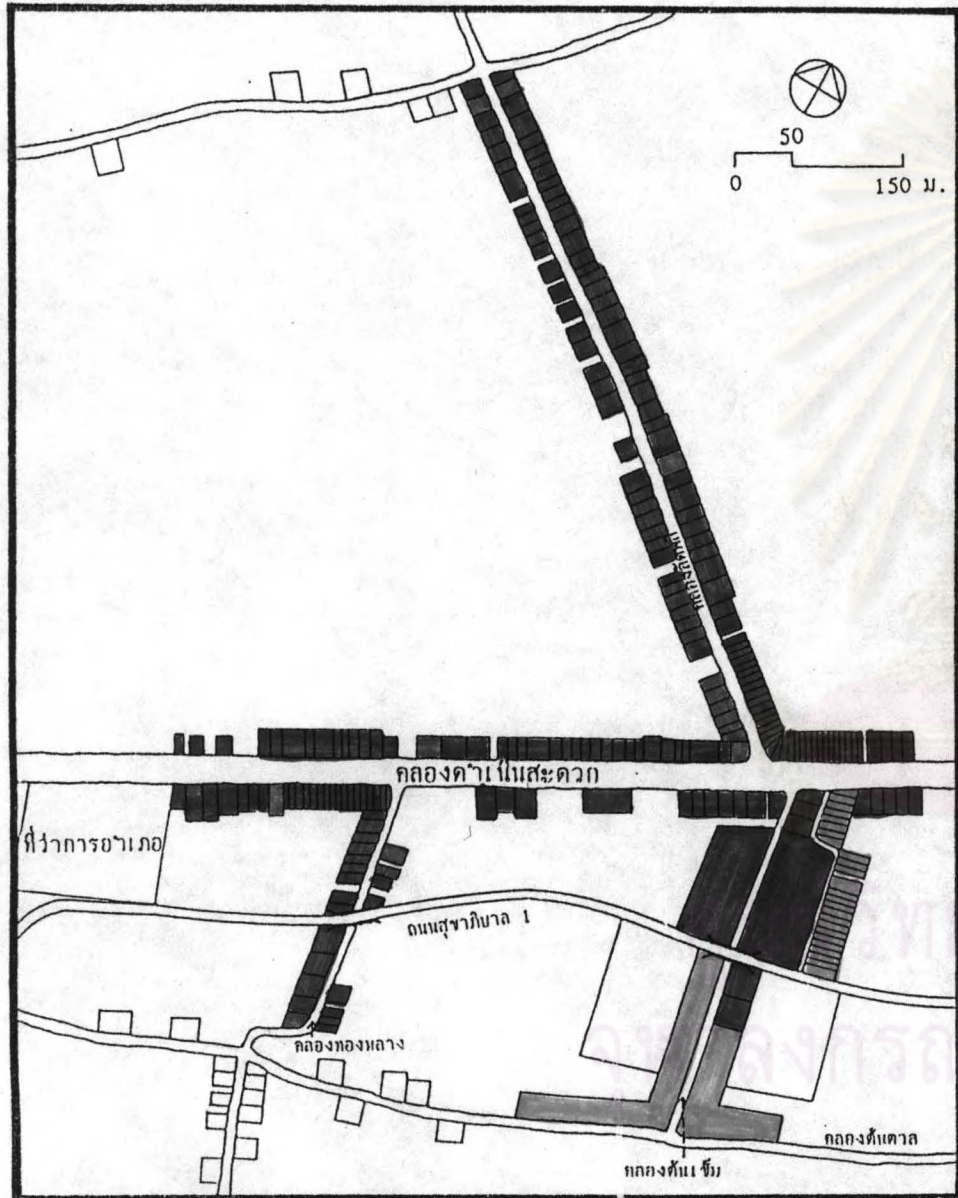
วิวัฒนาการชุมชนและตลาดน้ำดำเนินสะดวก	
แสดง	ความสูงของอาคาร
■	อาคารไม้ชั้นเดียว
■	อาคารไม้ 2 ชั้น
■	ตึกแถว 2 ชั้น
■	ตึกแถว 3 ชั้น
■	ตึกแถว 4 ชั้น
ย่านการค้าเก่าดำเนินสะดวก (ริมน้ำ)	
แผนที่ 5.7	

สภาพทั่วไปของชุมชนเป็นการใช้อาคาร เพื่อการพักอาศัยเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากย่านการค้า ได้เคลื่อนย้ายไปอยู่ริมถนน ทำให้ชุมชนกลายเป็นเพียงย่านพักอาศัย ซึ่งคงเหลือแต่กิจกรรมการค้าย่อยๆ

บริเวณคลองต้นเข็มเป็นบริเวณเดียวในย่านนี้ ที่มีกิจกรรมการใช้อาคารเพื่อการค้า เนื่องจากเป็นบริเวณที่ติดตลาดน้ำ และเป็นแหล่งท่องเที่ยว จึงมีกิจกรรมการค้าหนาแน่นเฉพาะในคลองต้นเข็ม

วิวัฒนาการชุมชนและตลาดน้ำดำเนินสะดวก	
แสดง	การใช้อาคาร
□	พักอาศัย
■	ค้าขายและพักอาศัย
▨	ค้าขาย
▩	เก็บของและพักอาศัย
□	ว่าง
ย่านการค้าเก่าดำเนินสะดวก (ริมน้ำ)	
แผนที่ 5.8	

ผลกระทบจากการเคลื่อนย้ายศูนย์กลางชุมชนและตลาดน้ำ ทำให้ย่านการค้า
 ดำเนินสะดวกขบเขาลง อาคารร้านค้าต่างย้ายกิจการไปริมถนนกันเป็น
 ส่วนใหญ่ โรงภาพยนตร์ดำเนินเรียเตอร์ซึ่งเป็นแหล่งบันเทิงของชุมชนริมน้ำ
 ก็ต้องปิดกิจการไปด้วย คงเหลือแต่สภาพที่เก่าและทรุดโทรม ส่วนอาคาร
 ศาลาห้าห้องบริเวณชั้นบนก็ถูกปล่อยให้รกร้างว่างเปล่า เนื่องเพราะการ
 เคลื่อนย้ายตลาดน้ำจึงทำให้ไม่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมบริเวณนี้

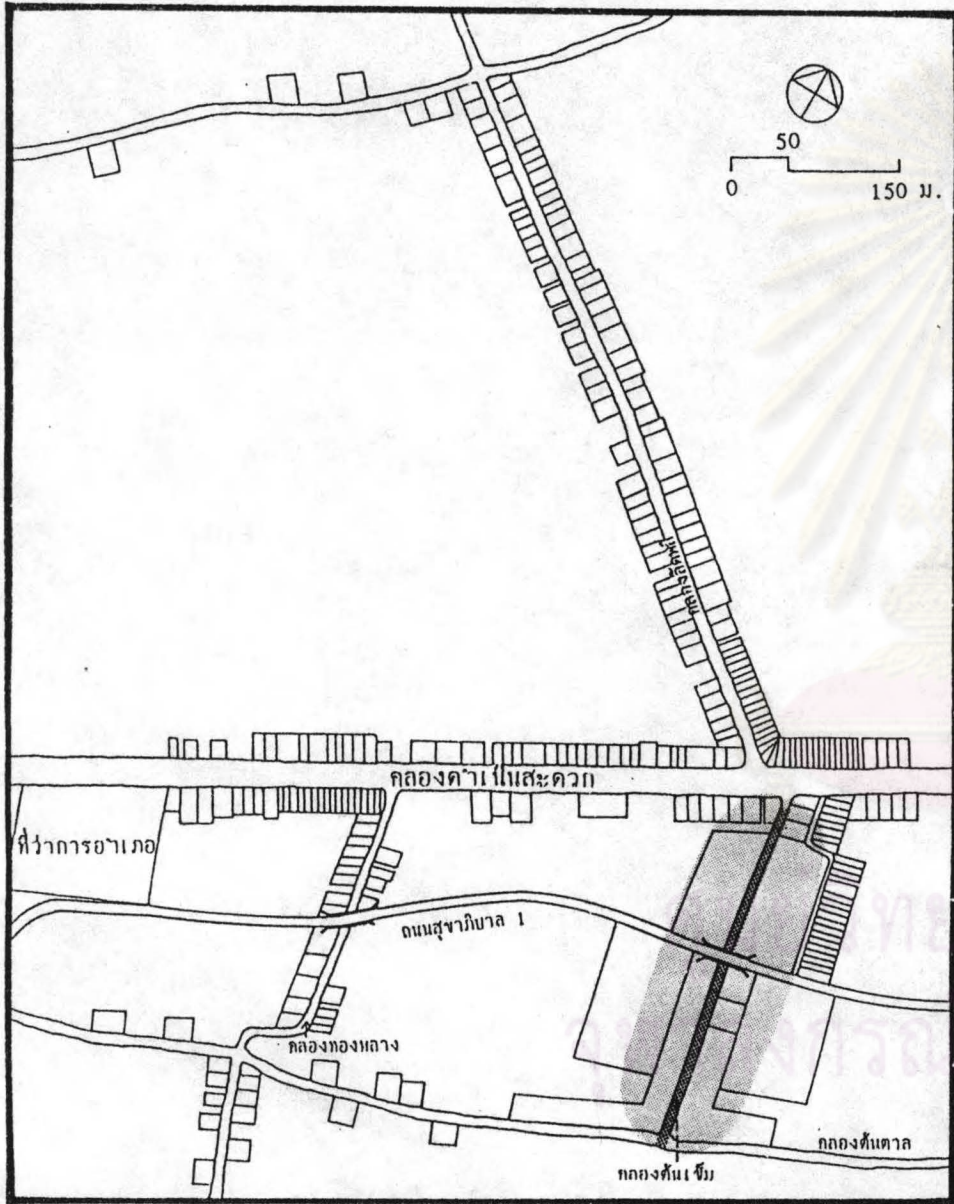

อาคารศาลาห้าห้อง

วิกดำเนินเรียเตอร์

วิวัฒนาการชุมชนและตลาดน้ำดำเนินสะดวก	
แสดง	สภาพอาคาร
■	เก่าและทรุดโทรม
■	เก่าแต่ได้รับการดูแลรักษา
■	ใหม่
ย่านการค้าเก่าดำเนินสะดวก (ริมน้ำ)	
แผนที่ 5.9	

ความสัมพันธ์การایشพื้นที่ชุมชนกับตลาดน้ำ จะเกิดขึ้นเฉพาะในบริเวณคลองต้นเข็มเท่านั้น เนื่องจากพื้นที่ชุมชนโดยทั่วไปเป็นการใช้เพื่อการพักอาศัย ส่วนบริเวณคลองต้นเข็มมีการใช้พื้นที่อย่างหนาแน่นของกิจกรรมการค้า ซึ่งเป็นกิจกรรมการค้าที่มุ่งเน้นในเรื่องของการท่องเที่ยวเป็นส่วนมาก โดยส่วนหนึ่งใช้เป็นที่จำหน่ายผลไม้ (ผลผลิตมาจากนอกพื้นที่)

วิวัฒนาการชุมชนและตลาดน้ำดำเนินสะดวก	
แสดง	ความสัมพันธ์การایشพื้นที่ชุมชนกับตลาดน้ำ
	ตลาดน้ำคลองต้นเข็ม
	การایشพื้นที่เพื่อการค้า
ย่านการค้าเก่าดำเนินสะดวก (ริมน้ำ)	แผนที่ 5.10

ย่านการค้าหลักห้า

1) ความสัมพันธ์ของอาคารกับการใช้ที่ดิน

ลักษณะอาคารของชุมชนมีลักษณะเป็นเรือนไม้ชั้นเดียว มีทั้งเรือนแถวไม้ และเรือนไม้ปลูกติดๆ กันแต่ละหลังคาเรือนจะประกอบด้วย 2-3 ห้องแถว บริเวณปากคลอง รพหักมีอาคารเรือนไม้ 2 ชั้นอยู่ประปราย ประตูบ้านส่วนใหญ่เป็นประตูเหล็กคัต บริเวณริม คลองดำเนินสะดวกตรงข้ามวัดประสาธสิทธิ์ มีโรงเพิงไม้ที่ใช้เป็นอาคารของตลาดสด (แผนที่ 5.11 และ 5.12)

การใช้อาคารส่วนใหญ่เป็นการใช้เพื่อการค้าและพักอาศัยร่วมกัน บริเวณ ที่มีการใช้อาคารเพื่อการค้าจะหนาแน่น ตั้งแต่ปากคลองรพหักไปตามคลองดำเนินสะดวกเรื่อยไป ถึงเขตหลักสี่ในอำเภอบ้านแพ้ว (แผนที่ 5.13)

สภาพทั่วไปของอาคารที่มีลักษณะเป็นเรือนไม้สมัยเก่า จะยังคงได้รับการดูแลรักษาอย่างดี เนื่องจากต้องใช้อาคารในการประกอบกิจกรรมการค้าทุกวัน ส่วนโรง ภาพยนตร์หลักห้าซึ่งเป็นโรงภาพยนตร์แห่งเดียวในเขตสุขาภิบาลศรีดอนไผ่ ที่ได้ปิดกิจการไปแล้ว นั้นถูกปล่อยให้ชำรุดทรุดโทรม (แผนที่ 5.14)

2) กิจกรรมการใช้อาคารและพื้นที่ว่าง

กิจกรรมการใช้อาคารเพื่อการค้ามีประมาณ 103 ราย (ตารางที่ 5.1) ซึ่งได้แก่กิจกรรมในด้านต่างๆ ดังนี้ กิจกรรมการค้าปลีก ร้อยละ 62.14 กิจกรรมด้านบริการ ร้อยละ 23.30 กิจกรรมการขนส่ง ร้อยละ 9.71 กิจกรรมการค้าส่ง ร้อยละ 2.91 และ กิจกรรมการผลิต ร้อยละ 1.94

การใช้อาคารเพื่อการค้า บริเวณคลองรพหักจะเป็นกิจกรรมขายปลีกและ ขายส่งปะปนกัน เช่น ร้านของชำและสินค้าเบ็ดเตล็ดอื่นๆ บริเวณริมคลองดำเนินสะดวกฝั่งตรง ข้ามวัดประสาธสิทธิ์จะเป็นบริเวณตลาดสด บริเวณฝั่งวัดประสาธสิทธิ์จะเป็นกิจกรรมขายปลีก เช่น ร้านเสื้อผ้าและรองเท้า ร้านเครื่องใช้ไฟฟ้า ร้านเฟอร์นิเจอร์ ฯลฯ และบริเวณถัดไป จะเป็นกิจกรรมบริการ เช่น ร้านตัดผม ร้านตัดเสื้อ ร้านถ่ายภาพ ร้านขายแผนปัจจุบัน และ คลินิก ฯลฯ ส่วนบริเวณริมคลองดำเนินสะดวกที่เชื่อมต่อจากคลองรพหักทางฝั่งซ้ายส่วนใหญ่จะเป็น ร้านจำหน่ายยาปราบศัตรูพืชและปุ๋ย ร้านซ่อมเครื่องยนต์และจำหน่ายน้ำมันเครื่อง เป็นต้น อย่างไรก็ตามการใช้อาคารเพื่อการค้าโดยทั่วไปจะเป็นลักษณะบนเบของกิจกรรมทุกๆ ด้าน

กิจกรรมการใช้พื้นที่ว่างจะสัมพันธ์กับกิจกรรมการใช้อาคาร คือภายในอาคารจะใช้บริเวณส่วนแรกของพื้นที่เป็นที่จำหน่ายสินค้าและบริการต่างๆ ส่วนตอนในของพื้นที่ที่ใช้เป็นที่พักผ่อนหลับนอน สำหรับพื้นที่ว่างหลังบ้านใช้เป็นพื้นที่สวน ส่วนทางเดินเท้าหน้าบ้านที่เชื่อมถึงกันรอยต่อคอกจะมีการใช้ประโยชน์กันอย่างเต็มที่ อาทิเช่น การนำสินค้าต่างๆ มาวางขายตามหน้าร้านของตน หรือบริเวณตลาดสดจะมีลักษณะเป็นแผงลอยริมน้ำ ขายสินค้าจากพวก เนื้อสด ผักสด อาหารควาหวาน และอื่นๆ นอกจากนี้ยังมีแผงลอยขายสินค้าจากพวกของที่ระลึกให้แก่นักท่องเที่ยวบ้างในคลองรถไฟหัก ส่วนบริเวณที่เป็นร้านขายเสื้อผ้าจะนำเสื้อผ้ามาแขวงเรียงรายเต็มหน้าบ้าน ทำให้ทางเดินเท้าในช่วงนั้นมีมิติใบ และการสัญจรของผู้คนอาจจะติดขัดบ้างในบริเวณดังกล่าว

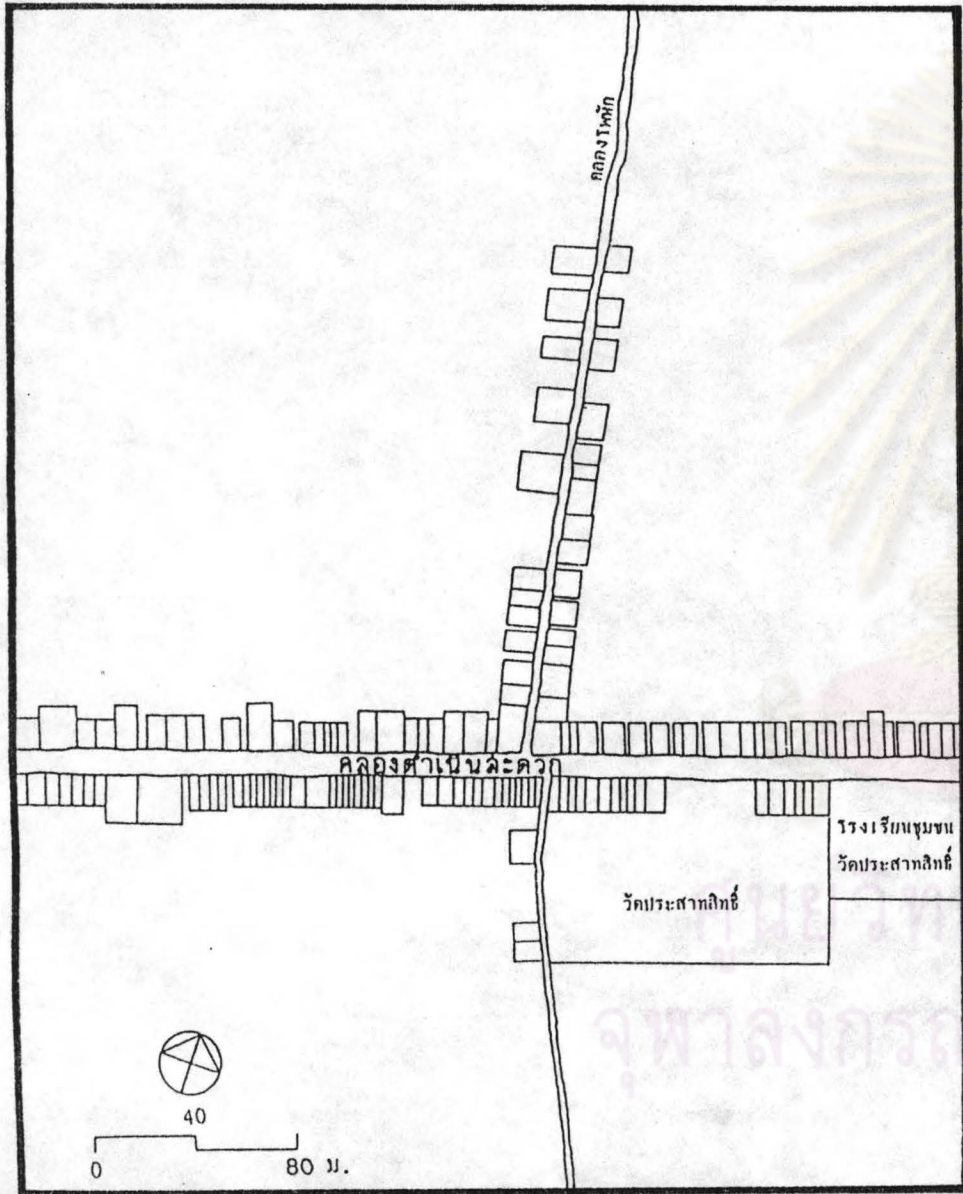
สำหรับสะพานข้ามคลองสวนนาญเป็นสะพานไม้ ซึ่งอยู่ห่างกันเป็นระยะๆ ยกเว้นสะพานข้ามคลองดำเนินสะดวกจากฝั่งวัดประสาธสิทธิ์ไปยังปากคลองรถไฟหัก จะเป็นสะพานเหล็กขนาดใหญ่เหมือนทางข้ามถนนทั่วไปในกรุงเทพฯ เนื่องจากทางข้ามนี้เป็นทางสัญจรหลักจึงสร้างให้มีความแข็งแรงถาวร

3) ความสัมพันธ์ของการใช้พื้นที่ชุมชนกับตลาดน้ำ

ความสัมพันธ์ของการใช้พื้นที่ชุมชนกับตลาดน้ำในย่านการค้าหลักห้า มีความสัมพันธ์ที่เกี่ยวเนื่องกันทั้งชุมชน เพราะภาพรวมการใช้พื้นที่ชุมชนเป็นลักษณะกิจกรรมเพื่อการค้า และเป็นกิจกรรมระดับชุมชนที่มีกิจกรรมการค้าในทุกด้านๆ ปะปนกัน

ลักษณะอาคารและกิจกรรมการใช้อาคารสอดคล้องกับวิถีชีวิตปกติของชุมชน มีตลาดน้ำเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ซึ่งธุรกิจการท่องเที่ยวไม่ได้เข้ามาปรับเปลี่ยนการใช้พื้นที่ชุมชนให้มีลักษณะแตกต่างไปจากเดิม ดังนั้นความสัมพันธ์กับตลาดน้ำจึงเป็นไปบนแม่ของธุรกิจระดับชุมชนปกติทั่วไป (แผนที่ 5.15)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

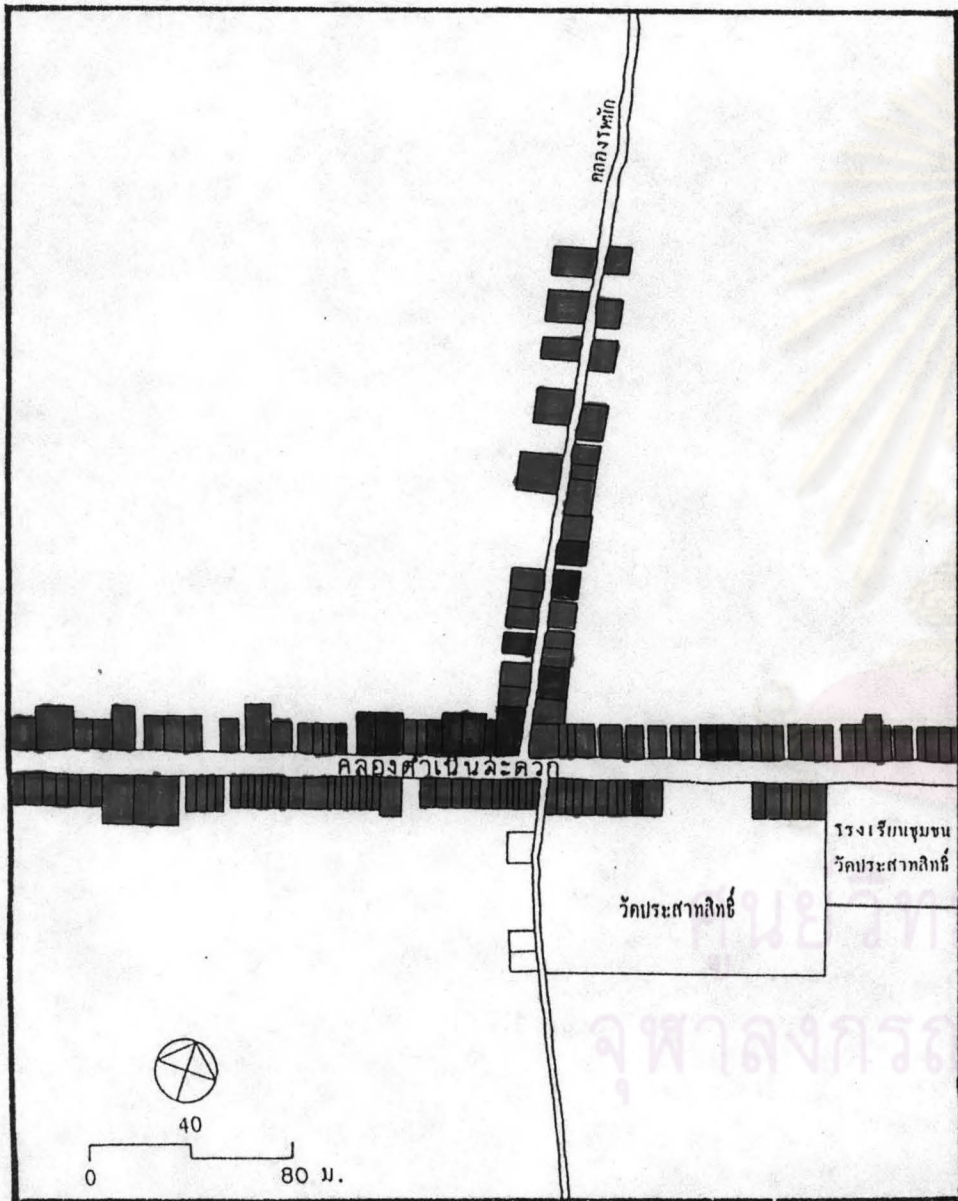

ตลาดหลักห้าเป็นย่านการค้าระดับ
รอง และยังเป็นจุดต่อเรือไปยัง
หลักสาม อ.บ้านแพ้ว จ.สมุทร-
สาคร

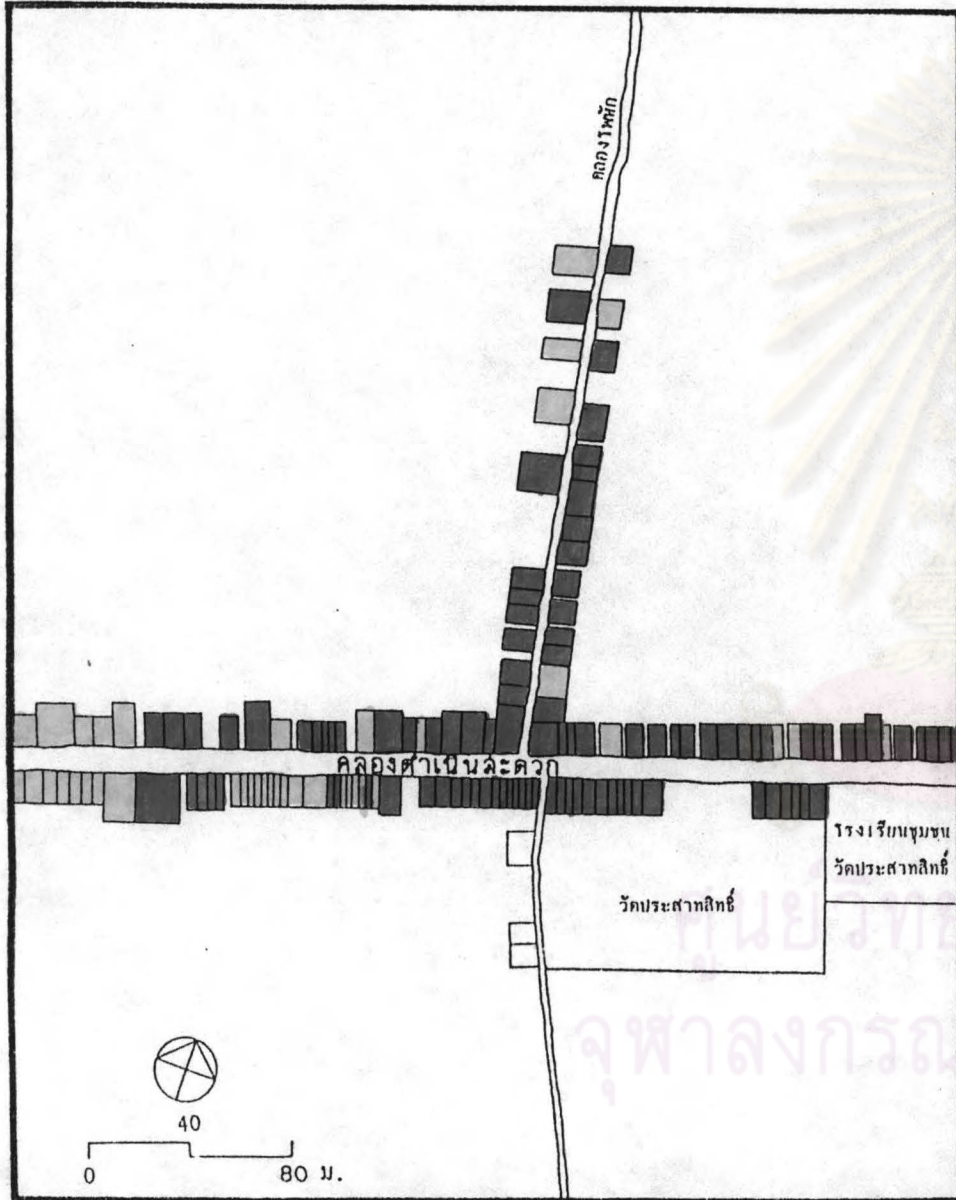

ลักษณะอาคารบ้านเรือนเป็นเรือน
ไม้ทั้งหมด แต่ใช้ประตูลูกัด
เป็นส่วนใหญ่

วิวัฒนาการชุมชนและตลาดน้ำดำเนินสะดวก	
แสดง	ลักษณะอาคาร
☐	อาคารไม้ล้วน
ย่านการค้าหลักห้า (ริมน้ำ)	
แผนที่ 5.11	

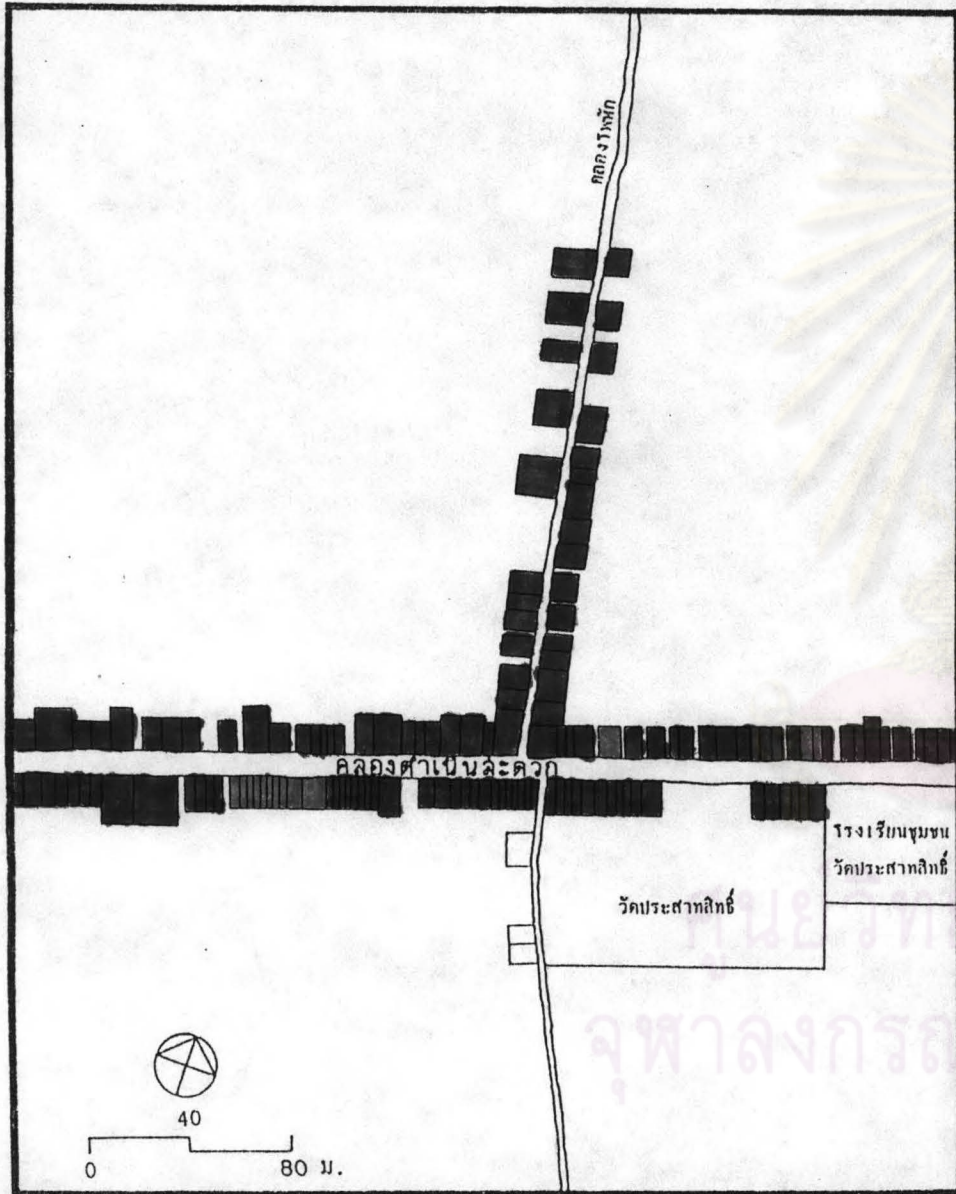

วิวัฒนาการชุมชนและตลาดน้ำดำเนินสะดวก	
แสดง ความสูงของอาคาร	
■	อาคารไม้ชั้นเดียว
■	อาคารไม้ 2 ชั้น
ย่านการค้าหลักห้า (ริมน้ำ)	แผนที่ 5.12

การใช้อาคารส่วนมากเป็นการใช้อาคารเพื่อการค้าและพักอาศัยร่วมกัน ซึ่งจะใช้บริเวณส่วนหน้าของบ้านเพื่อประกอบกิจกรรมการค้า รวมทั้งที่ว่างบริเวณทางเดินเท้าหน้าบ้านก็ใช้เป็นที่วางจำหน่ายสินค้าด้วย

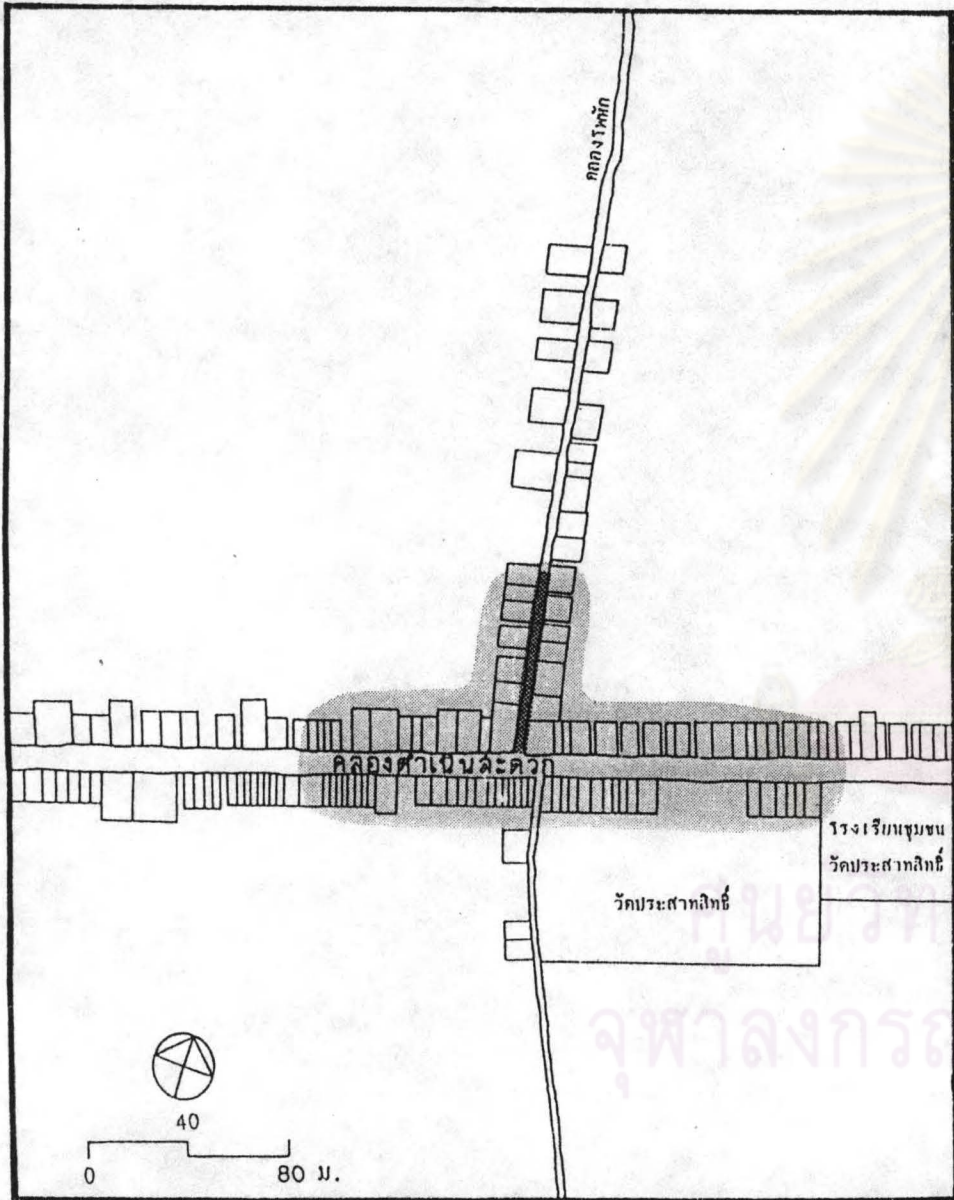
วิวัฒนาการชุมชนและตลาดน้ำดำเนินสะดวก	
แสดง	การใช้อาคาร
	พักอาศัย
	ค้าขาย
	ค้าขายและพักอาศัย
ย่านการค้าหลักห้า (ริมน้ำ)	
แผนที่ 5.13	

สภาพอาคารของชุมชนหลักให้อย่างคง
สภาพดั้งเดิม เป็นเรือนไทยริมน้ำ
ที่เก่าแก่ ซึ่งยังคงได้รับการดูแล
รักษาเป็นอย่างดี

วิวัฒนาการชุมชนและตลาดน้ำตำเนนละดวก	
แสดง	สภาพอาคาร
	เก่าและทรุดโทรม
	เก่าแต่ได้รับการดูแล
ย่านการค้าหลักห้า (ริมน้ำ)	แผนที่ 5.14

การใช้พื้นที่ชุมชนหลักห้ากับตลาดน้ำคลองโพธิ์มีความสัมพันธ์กัน คือ เป็นกิจกรรมการค้าในระดับชุมชน โดยมีการพึ่งพากันระหว่างพ่อค้าแม่ค้ากับร้านค้าริมน้ำ เป็นชีวิตเศรษฐกิจของชุมชนปกติทั่วไป

วิวัฒนาการชุมชนและตลาดน้ำดำเนินละดวก	
แสดง	ความสัมพันธ์การใช้อาคารกับตลาดน้ำ
	ตลาดน้ำคลองโพธิ์
	การใช้พื้นที่เพื่อการค้า
ย่านการค้าหลักห้า (ริมน้ำ)	
แผนที่ 5.15	

เปรียบเทียบการใช้พื้นที่ชุมชนริมน้ำ

สภาพปัจจุบันของย่านการค้าเก่าดำเนินสะดวกได้กลายเป็นย่านพักอาศัย หลังจากได้ถูกดึงกิจกรรมการค้าต่าง ๆ ไปรวมที่ย่านการค้าริมถนน รวมทั้งการเคลื่อนย้ายตลาดน้ำออกจากบริเวณเดิม ซึ่งเมื่อมองภาพรวมของชุมชนบริเวณคลองดำเนินสะดวก คลองลัดพลี และคลองทองกลางแล้ว จะพบสภาพที่มีแต่ความเงียบเหงา เส้นทางเท้าริมน้ำที่เป็นทางสัญจรทางบกหลักของชุมชนริมน้ำก็มิได้มีคนผ่านไปมาอย่างบางตา ซึ่งแตกต่างกับย่านการค้าหลักห้าอย่างชัดเจน เส้นทางเท้าริมน้ำจะมีผู้คนล่องผ่านตลอดเวลา กิจกรรมบนพื้นที่ว่างหน้าบ้านแทบจะไม่มีที่ว่าง เพราะได้ใช้ประโยชน์ในกิจกรรมการค้าต่างๆ มากมาย

การเข้าใจถึงลักษณะอาคารของย่านการค้าเก่าที่ได้ทิ้งร่องรอยไว้นั้น เป็นการแสดงถึงสิ่งที่เคยใช้เป็นที่ชุมชุมซื้อขายสินค้ามาก่อน เช่น มีการกระจุกตัวของอาคารลักษณะเรือนแถวไม้ การต่อเติมเป็นอาคาร 2 ชั้น ของอาคารศาลาห้าห้อง รวมทั้งป้ายชื่อร้านบางรายที่ยังแขวงหิ้งไว้ หรือป้ายบอกการเคลื่อนย้ายของร้านไปอยู่ที่แห่งใหม่ริมถนน เป็นต้น นอกจากนี้การทาสีประตูลิเก็ดคัดผสมกับเรือนไม้ แสดงว่าต้องการสร้างความแข็งแรงของอาคารเพื่อป้องกันทรัพย์สินที่มีค่าภายใน สภาพดังกล่าวไม่ได้แตกต่างไปจากย่านการค้าหลักห้า อาคารร้านค้าส่วนใหญ่จะใช้เป็นประตูเหล็กคัดเช่นเดียวกัน

ส่วนองค์ประกอบสำคัญอีกประการหนึ่งของพื้นที่ชุมชนริมน้ำ คือ ความสัมพันธ์ของการใช้พื้นที่ชุมชนกับตลาดน้ำ ตลาดน้ำคลองโพธิ์เป็นภาพที่ชัดเจนมาก เมื่อพิจารณาเฉพาะลักษณะอาคารกับกิจกรรมการใช้อาคาร ตลาดน้ำกับชุมชนมีส่วนสัมพันธ์กับการใช้พื้นที่ริมน้ำทั้งชุมชน เป็นกิจกรรมที่สนองตอบซึ่งกันและกันของคนในพื้นที่นั้น อาจจะมีกิจกรรมอื่นบ้างที่สนองคนนอกพื้นที่ แต่ก็กลมกลืนไปกับกิจกรรมการใช้อาคารและพื้นที่ว่างของชุมชน ซึ่งลักษณะความสัมพันธ์เช่นนี้ไม่ปรากฏในย่านการค้าเก่าดำเนินสะดวก เพราะความสัมพันธ์การใช้พื้นที่ชุมชนกับตลาดน้ำเกิดขึ้นเฉพาะบริเวณที่ติดตลาดน้ำในคลองต้นเข้มน ซึ่งนอกจากมีกิจกรรมการค้าส่งพืชผลทางเกษตรแล้ว บริเวณอื่นล้วนเป็นการใช้พื้นที่ในกิจกรรมบริการด้านการท่องเที่ยวทั้งสิ้น

การใช้พื้นที่ริมน้ำ

เปรียบเทียบพื้นที่ชุมชนริมน้ำ

ย่านการค้าเก่าดำเนินสะดวก

ย่านการค้าหลักห้า

ความสัมพันธ์ของ
อาคารกับการใช้ที่ดิน

- เรือนแถวไม้ ชั้นเดียว ประตูเหล็กคัต

- เรือนไม้ชั้นเดียวปลูกติดๆกัน บางช่วงเป็นเรือนแถว ประตูเหล็กคัต

- ใช้อาคารเพื่อการพักอาศัย

- ใช้อาคารเพื่อการค้าและพักอาศัยร่วมกัน

กิจกรรมการใช้อาคาร
และพื้นที่ว่าง

- กิจกรรมเพื่อพักอาศัย บ้านเรือนส่วนใหญ่ปิดเงียบ มีแต่เด็กและคนแก่เฝ้าบ้าน สภาพทั่วไปจึงเงียบเหงา

- กิจกรรมเพื่อการค้า ร้านค้าเปิดบริการตลอดเวลา สภาพทั่วไปจึงมีความคึกคักจอแจ

- ทางเท้าริมน้ำไม่ค่อยมีผู้คนสัญจร เป็นที่ว่างใช้พักผ่อน

- ทางเท้าริมน้ำมีผู้คนสัญจรไปมาตลอดเวลา มีแผงลอยและและสินค้าอื่นๆ วางเรียงราย

การาช้พื้นที่ริมน้ำ

เปรียบเทียบพื้นที่ชุมชนริมน้ำ

ย่านการเก่าดาเนินสะดวก

ย่านการค้าหลักห้า

-สะพานข้ามคลองเป็นสะพาน
ไม้เก่าทรุดทรอม

-สะพานข้ามคลองสายหลักเป็น
สะพานเหล็ก แข็งแรง ถาวร

ตลาดน้ำ

-ตลาดน้ำแยกออกจากย่าน
พักอาศัย พื้นที่ล้อมรอบตลาด
น้ำ เป็นท่าขึ้นลงผักผลไม้
และอาคารเพื่อใช้ในกิจกรรม
การท่องเที่ยว

-ตลาดน้ำเป็นส่วนหนึ่งของย่าน
การค้า พื้นที่รอบตลาดน้ำเป็น
อาคารร้านค้าและบ้านเรือน

ศูนย์วิจัยและพัฒนาการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

5.2 รูปแบบกิจกรรมตลาดน้ำดำเนินสะดวก

ตามลักษณะพัฒนาการของชุมชนและตลาดน้ำดำเนินสะดวก สภาพแวดล้อมด้านต่างๆ ได้กำหนดรูปแบบชุมชนและบทบาทตลาดน้ำให้เปลี่ยนแปลงไปตามยุคตามสมัย และการที่บทบาทของตลาดน้ำถูกปรับเปลี่ยนไป รูปแบบกิจกรรมของตลาดน้ำก็ถูกปรับเปลี่ยนไปด้วย การศึกษารูปแบบกิจกรรมตลาดน้ำดำเนินสะดวกจึงเพื่อสะท้อนถึงการดำเนินชีวิตของชุมชน และการตอบสนองของตลาดน้ำกับผู้ที่เกี่ยวข้องในปัจจุบัน โดยทำการศึกษาควบคู่ไปกับตลาดน้ำคลองโพธิ์ที่ยังคงสภาพดั้งเดิมของแหล่งชุมชนซื้อ-ขายสินค้าภายในชุมชนได้มากที่สุด

5.2.1 ตลาดน้ำดำเนินสะดวก

ด้านกายภาพ

1) ที่ตั้งและขอบเขต ตลาดน้ำดำเนินสะดวกอยู่ในเขตหมู่ที่ 9 ตำบลดำเนินสะดวก บริเวณการค้าของพื้นที่ตลาดน้ำ คือ บริเวณคลองต้นเข็มตลอดทั้งลำคลอง คลองต้นเข็มเป็นคลองสายสั้น ๆ เชื่อมระหว่างคลองดำเนินสะดวกกับคลองคลองต้นตาล ซึ่งมีระยะทางยาวประมาณ 300 เมตร ส่วนด้านกว้างๆประมาณ 10 เมตร (เดิมเป็นคลองแคบๆภายหลังระเบิดคลองให้กว้างขึ้น) มีถนนสุขาภิบาล 1 ตัดผ่านบริเวณกลางลำคลอง

บริเวณพื้นที่ตลาดน้ำจะคลาคล่ำไปด้วยเรือนานาชาติ ส่วนใหญ่ใช้เรือพายมากกว่าเรือยนต์ สินค้าที่นำมาขายกันทางน้ำมากมายเป็นจำพวกผักและผลไม้ นอกนั้นก็จะเป็นสินค้าประเภทอื่นๆที่พบเห็นตามตลาดสดทั่วไป นอกจากเรือค้าขายแล้วยังมีเรือพายนำเที่ยวรวมอยู่ด้วย สำหรับบริเวณพื้นที่ริมฝั่งด้านฝั่งคลองดำเนินสะดวกถึงถนนสุขาภิบาล 1 ไร่เป็นท่าขึ้นลงผักผลไม้ ส่วนช่วงตั้งแต่ถนนสุขาภิบาล 1 ไปทางคลองต้นตาล จะเป็นพื้นที่ทำขี้นกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ ร้านขายของที่ระลึก ที่จอดรถ ท่าลงเรือเที่ยวชมตลาดน้ำและชุมชนชาวสวน เป็นต้น

2) การเข้าถึง การเดินทางมายังตลาดน้ำคลองต้นเข็มสะดวกทั้งทางรถและทางเรือ ซึ่งเส้นทางที่เลือกใช้สามารถแยกตามวัตถุประสงค์ของการมาเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

- ผู้ประกอบการค้า บรรดาพ่อค้าแม่ค้าที่ประกอบการค้าทางน้ำจะบรรทุกสินค้ามาตามคลองสายหลัก เช่น คลองดำเนินสะดวก คลองต้นตาล คลองลัดพลี และ คลองทองกลาง เป็นต้น เรือที่บรรทุกสินค้านั้นมีทั้งเรือพายและเรือยนต์ สำหรับผู้ใช้เรือยนต์จะต้องดับเครื่องยนต์เมื่อแล่นเข้ามาในคลองต้นเข็มในช่วงเช้าถึงเที่ยง ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ดีตลาดเพื่อไม่ให้รบกวนเรือลำอื่นๆ สำหรับผู้ประกอบการค้าในส่วนอื่นๆ สามารถขนส่งสินค้าทางรถยนต์ตามถนนสุขาภิบาล 1 สินค้าที่ขนส่งมาตามถนนจะเป็นสินค้าที่มาจากต่างถิ่น เพื่อมาขนถ่ายยังท่าขึ้นลง

ผักผลไม้ และตามร้านขายของที่ระลึกต่างๆ

- ผู้ซื้อสินค้า นอกจากผู้ซื้อสินค้าจะเป็นกลุ่มคนในระดับท้องถิ่นแล้ว ยังประกอบด้วยผู้ซื้อในกลุ่มของนักท่องเที่ยว การเดินทางเข้ามาของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มาทางรถ ส่วนนักท่องเที่ยวต่างประเทศที่มากับบริษัทนำเที่ยว ราคามากจะจ้ดให้นักท่องเที่ยวมาต่อเรือตามท่าเรือที่อยู่ริมถนนช่วงคาเนินสะดวก-สมุทรสงคราม เพื่อมายังตลาดน้ำด้วยเรืออีกทอดหนึ่ง

ด้านสังคม!

1) เวลาดำเนินการ

- พื้นที่ตลาดน้ำ เรือพ่อค้าแม่ค้าจะมาถึงตลาดน้ำประมาณ 6.00 - 14.00 น. แต่จะมีเรือหนาแน่นมากในช่วง 8.00 - 12.00 น.

- พื้นที่ริมน้ำ ร้านของที่ระลึกเปิดบริการระหว่าง 8.30 - 12.00 น. ทำขึ้นลงผักผลไม้เปิดทำการประมาณ 6.00 - 17.00 น.

ช่วงเวลาทำการของผู้ค้าทางน้ำจะมีเรือทยอยกันมา ตั้งแต่เวลาประมาณ 06.00 น. เป็นต้นไป สินค้าส่วนใหญ่ในตอนเช้าตรู่จะเป็นสินค้าจากพวก เนื้อสด และผักสด พอนานตอนสายจะเป็นเรือขายสินค้า จากพวกผลไม้ อาหารคาวหวาน และ สินค้าที่ระลึก นอกจากเรือค้าขายสินค้าแล้วยังมีเรือพายรับจ้างนำนักท่องเที่ยวเที่ยวชมตลาดน้ำ ดังนั้นในพื้นที่ตลาดน้ำจะมีเรือหนาแน่นมากในช่วงเช้าถึงเที่ยง ซึ่งเป็นช่วงเวลาเดียวกับที่นักท่องเที่ยวจะเดินทางมาถึงตลาดน้ำ และร้านขายของที่ระลึกจะเปิดบริการแก่นักท่องเที่ยวในช่วงเดียวกันด้วย ทราบให้บริเวณตลาดน้ำตั้งแต่เช้าถึงเที่ยงเต็มไปด้วยความพลุกพล่านของเรือและผู้คน แต่เมื่อเลยเวลาเที่ยงไปแล้วบริเวณตลาดน้ำก็ค่อยๆกลับเงียบเหงา ร้านค้าและบริการต่างๆปิดทำการลง มีแต่ทำขึ้นลงผักผลไม้ที่ยังคงทำการถึงเย็น

2) ผู้ดำเนินการ ผู้ดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับตลาดน้ำมีด้วยกันหลายกลุ่ม

สามารถแยกเป็นกลุ่มใหญ่ๆได้ 3 กลุ่ม คือ

ก. ผู้ประกอบการค้าหรือผู้ขาย

พื้นที่ตลาดน้ำ

- พ่อค้าแม่ค้า จำนวนพ่อค้าแม่ค้าที่ค้าขายทางน้ำเฉลี่ยในช่วงวันเสาร์และวันอาทิตย์ 200 รายต่อวัน ในวันธรรมดาเฉลี่ย 180 รายต่อวัน จากการสุ่มแบบสอบถามพบว่า พ่อค้าแม่ค้าส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในเขตตำบลคาเนินสะดวกหรือคิดเป็นร้อยละ 74 ส่วนที่

เหลือจะอาศัยอยู่ในเขตตำบลใกล้เคียง ได้แก่ ตาหลวง ท่านัด ชุนพิทักษ์ สีหมีน ศรีสุราษฎร์ และ
 คอนไผ่ (ตารางที่ 5.2 และแผนที่ 5.16) ผู้ชายจะเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชายถึงร้อยละ 84
 และส่วนใหญ่จะมีอายุอยู่ในช่วง 35 - 49 ปี คิดเป็นร้อยละ 50 รองลงมาร้อยละ 30 เป็นผู้
 มีอายุตั้งแต่ 50 ปี ขึ้นไป ส่วนอีกร้อยละ 20 เป็นผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 35 ปี แต่ไม่ต่ำกว่า 20 ปี
 สำหรับด้านการศึกษาพ่อค้าแม่ค้าส่วนมากร้อยละ 78 มีความรู้ระดับประถมศึกษา รองลงมา
 ร้อยละ 12 มีความรู้ระดับมัธยมศึกษา นอกนั้นที่เหลือไม่ได้รับการศึกษา ด้านการประกอบ
 อาชีพค้าขายทางนี้พบว่ามีร้อยละ 74 ยึดอาชีพค้าขายเป็นอาชีพหลัก แต่อีกร้อยละ 26 ยึด
 เป็นอาชีพรอง คือ แบ่งเป็นร้อยละ 18 ทั่วส่วนเป็นอาชีพหลัก และร้อยละ 10 มีอาชีพรับจ้าง
 ทั่วส่วนทั่วไป (ตารางที่ 5.3) การมาค้าขายที่ตลาดน้ำร้อยละ 72 มาค้าขายทุกวัน (ตารางที่
 5.4) ส่วนที่เหลือส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มของผู้ยึดอาชีพค้าขายเป็นอาชีพรอง ซึ่งจะมาค้าขายเฉพาะ
 ในวันเสาร์และวันอาทิตย์ หรือวันว่างจากงานสวน (วันเสาร์และวันอาทิตย์เป็นวันที่มีจำนวนนัก
 ท่องเที่ยวมากกว่าวันปกติ) อย่างไรก็ตามจำนวนพ่อค้าแม่ค้าทั้งหมดจากการสุ่มพบว่า มาค้าขายที่
 ตลาดรอยน้ำไม่เกี่ยวกับการถูกจ้างวานให้มาค้าขาย เพื่อเป็นการแสดงให้เห็นนักท่องเที่ยว

- เรือรับจ้างนาเที่ยว เป็นกิจกรรมหนึ่งที่ผู้ประกอบการกำจัดบริการ
 แก่นักท่องเที่ยว ที่ต้องการนั่งเรือพายเที่ยวชมตลาดน้ำและชุมชนชาวสวน ผู้พายเรือจะนำนักท่องเที่ยว
 ที่เกี่ยวข้องสัมผัสกับตลาดน้ำอย่างใกล้ชิด ให้จับจ่ายซื้อสินค้าหรือจะรับประทานอาหารจากเรือตามความ
 ต้องการของนักท่องเที่ยว ต่อจากนั้นจะนำนักท่องเที่ยวเข้าไปชมชีวิตชาวสวนตามเส้นทางรอบๆ
 ตลาดน้ำที่ไม่ไกลนัก ใช้ระยะเวลาประมาณเที่ยวละ 30 นาที การบริการเรือพายนานาเที่ยวมีทั้ง
 ลักษณะเป็น เรือคิว และ เรืออิสระ หรือชาวบ้านเรียกว่า เรือโฉบ เรือคิวมีด้วยกัน 5 คิว
 กระจายอยู่ตามแนวคลองต้นเข้มี ผู้เป็นเจ้าของคิวจะคอยเรียกลูกค้า แต่ละคิวมีเรือประมาณ
 8-10 ลำ วันเสาร์-อาทิตย์จะมีเรือมากกว่าวันธรรมดา และคนรับจ้างพายเรือจะได้ค่าจ้างพาย
 เรือในวันธรรมดวันละ 50 บาท วันเสาร์-อาทิตย์ได้วันละ 80 บาท (เฉพาะช่วงเช้าถึง
 เที่ยง) สำหรับกลุ่มเรือโฉบจะคอยบริการลูกค้าบริเวณปากคลองต้นเข้มีฝั่งคลองต้นตาล เนื่อง
 จากเป็นจุดที่บริษัทนาเที่ยวนำนักท่องเที่ยวมาลง จึงมีนักท่องเที่ยวจำนวนมากโดยเฉพาะชาว
 ต่างประเทศ เจ้าของเรือแต่ละรายจะต้องคอยเรียกลูกค้าเอง จำนวนเรือโฉบมีประมาณ 30
 ลำ ส่วนอัตราค่าบริการนั้นแล้วแต่ตกลงราคากัน โดยทั่วไปเฉลี่ยอยู่ในราคา 200 - 300 บาท
 ต่อลำ ลำหนึ่งนั่งได้ประมาณ 5 - 6 คน

พื้นที่ริมน้ำ

- ทำขึ้นลงผักผลไม้ บริเวณตลาดน้ำประกอบด้วยทำขึ้นลงผักผลไม้ 1 แห่ง ชื่อ ทำพจวรรณ ทำแห่งนี้เดิมทีเป็นทำขึ้นผักและผลไม้ของผลผลิตจากสวนในคาบเนินสะดวก แต่ปัจจุบันนี้ เป็นทำขึ้นลงผักและผลไม้ที่มาจากจังหวัดอื่น มีผู้ประกอบการทั้งหมด 7 ราย ส่วนใหญ่ผู้ประกอบการจะพักอาศัยในตึกแถวด้านหลังของทำพจวรรณ

- ร้านขายของที่ระลึก มีจำนวนผู้ประกอบการทั้งหมด 4 ราย แบ่งเป็นรายใหญ่ 2 ราย รายย่อย 2 ราย ร้านขายของที่ระลึกรายใหญ่มีจำนวนพนักงานขาย ประมาณ 50-100 คน ซึ่งผู้ประกอบการค้าทั้งสองรายมีการประสานกับบริษัทนำเที่ยวต่างๆ ให้นำนักท่องเที่ยวมาแวะที่ร้านของตน ส่วนร้านค้ารายย่อยอีก 2 ราย จะเป็นการค้าแบบครอบครัว โดยในอาคารที่พักอาศัยเป็นร้านค้า

- พวกเร่ขายของที่ระลึก เป็นพวกเร่ขายของที่ระลึกให้แก่นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ผู้ที่ประกอบการค้าเป็นกลุ่มวัยรุ่นในท้องถิ่นซึ่งมีจำนวนประมาณ 35 ราย จะกระจายอยู่ตามจุดที่เป็นร้านขายของที่ระลึก ซึ่งมีวิธีการขายสินค้าโดยยืนอยู่บนนั่งร้านที่ผูกยึดกับเรือเอาไว้บนกระเบียงของร้านค้า (อาคารของร้านขายของที่ระลึกจะทากระเบียงไว้สูงมาก) และบางส่วนจะเร่ขายอยู่บริเวณทางเท้าริมคลองต้นตาล และถนนสุขาภิบาล 1

ข. ผู้ซื้อ ประกอบด้วยผู้ซื้อสินค้า 2 กลุ่ม คือ

- กลุ่มชาวบ้าน เป็นกลุ่มผู้บริโภคที่ได้อมาจับจ่ายซื้อหาสินค้ากันเป็นปกติเหมือนตามตลาดสดโดยทั่วไป บริเวณที่ชาวบ้านมาซื้อหาสินค้า คือ ส่วนที่เป็นพื้นที่ตลาดน้ำ และทำขึ้นลงผักผลไม้ บริเวณพื้นที่ตลาดน้ำจะประกอบด้วยผู้ซื้อรายย่อยเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งผู้ซื้ออันที่นี้ยังรวมถึงผู้ขายที่เป็นผู้ซื้อสินค้าเองด้วย เมื่อพิจารณาจากแบบสอบถามพบว่าร้อยละ 68 ที่ผู้ขายนอกจากจะมาขายสินค้าแล้วยังมาซื้อสินค้าอื่น ๆ กลับไปบริโภคยังครัวเรือนของตนหรือนำไปปรุงแต่งเป็นอาหารกลับมาขายต่อที่ตลาดน้ำ (ตารางที่ 5.5) สำหรับทำพจวรรณผู้ซื้อส่วนใหญ่จะซื้อเพื่อนำไปขายต่อทั้งภายในอำเภอคาบเนินสะดวกและอำเภอใกล้เคียง รวมถึงจังหวัดอื่นๆ ที่ส่วนใหญ่เป็นจังหวัดทางภาคใต้

- กลุ่มนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวจัดว่าเป็นผู้ซื้อสำคัญกลุ่มหนึ่งในตลาดน้ำ จากการสุ่มแบบสอบถามนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ พบว่าร้อยละ 78 ของนักท่องเที่ยวทั้งหมด ได้มาใช้จ่ายในตลาดน้ำแห่งนี้ ส่วนอีกร้อยละ 22 ไม่ได้ใช้จ่ายเลยในการท่องเที่ยวที่ตลาดน้ำ สำหรับผู้ซื้อในกลุ่มนักท่องเที่ยวแยกเป็น ผู้ซื้อชาวไทยมีร้อยละ

42 ของนักท่องเที่ยวทั้งหมด และผู้ซื้อชาวต่างประเทศมีร้อยละ 36 ของนักท่องเที่ยวทั้งหมด แสดงว่าในกลุ่มของนักท่องเที่ยวชาวไทยนิยมซื้อสินค้ามากกว่าชาวต่างประเทศ

ค. ผู้ขนส่ง การขนส่งสินค้าทั่วไปผู้ขนส่งจะขนส่งโดยทางรถยนต์จากแหล่งผลิตมาสู่ตลาด และขนถ่ายตามบริเวณท่าพววจรรณและร้านขายของที่ระลึกต่างๆ สำหรับท่าพววจรรณผู้ขนส่งที่มารับสินค้าไปขายต่อยังตลาดอื่นๆ มีทั้งขนส่งทางรถยนต์และทางเรือ

3) สินค้า ชนิดของสินค้าได้แบ่งตามพื้นที่สำรวจ ดังนี้ (ตารางที่ 5.6)

พื้นที่ตลาดน้ำ

- แป้ง เนื้อ และอาหารโปรตีนอื่นๆ มีจำนวนรายผู้ขายร้อยละ 12.19 ของทั้งหมด ที่มาของสินค้าจากพวกแป้งและเนื้อมาจากแหล่งผลิตในอำเภอตาเนินสะควก ส่วนอาหารโปรตีนอื่นๆ ซึ่งได้แก่ อาหารทะเลสดและแห้ง มาจากแม่กลอง จังหวัดสมุทรสงคราม

- ผัก มีจำนวนรายผู้ขายร้อยละ 26.83 ของทั้งหมด เป็นสินค้าที่มีมากเป็นอันดับสองรองจากสินค้าประเภทผลไม้ ผักชนิดต่างๆ เป็นผลผลิตที่ผลิตได้ในท้องถิ่น ผู้ขายส่วนใหญ่จะรับมาจากสวน หรือชาวสวนบางรายนำมาขายส่งให้ผู้ขายรายย่อยในตลาดน้ำ

- ผลไม้ มีจำนวนรายผู้ขายสูงสุด คิดเป็นร้อยละ 31.22 ของทั้งหมด ผลไม้จัดเป็นสินค้าที่สำคัญและมีมากที่สุดในตลาดน้ำ สำหรับที่มาของสินค้าเป็นลักษณะเดียวสินค้าประเภทผัก

- อาหารคาว มีจำนวนรายผู้ขายร้อยละ 6.83 ของทั้งหมด ที่มาของสินค้ามาจากในตลาดน้ำนั่นเอง

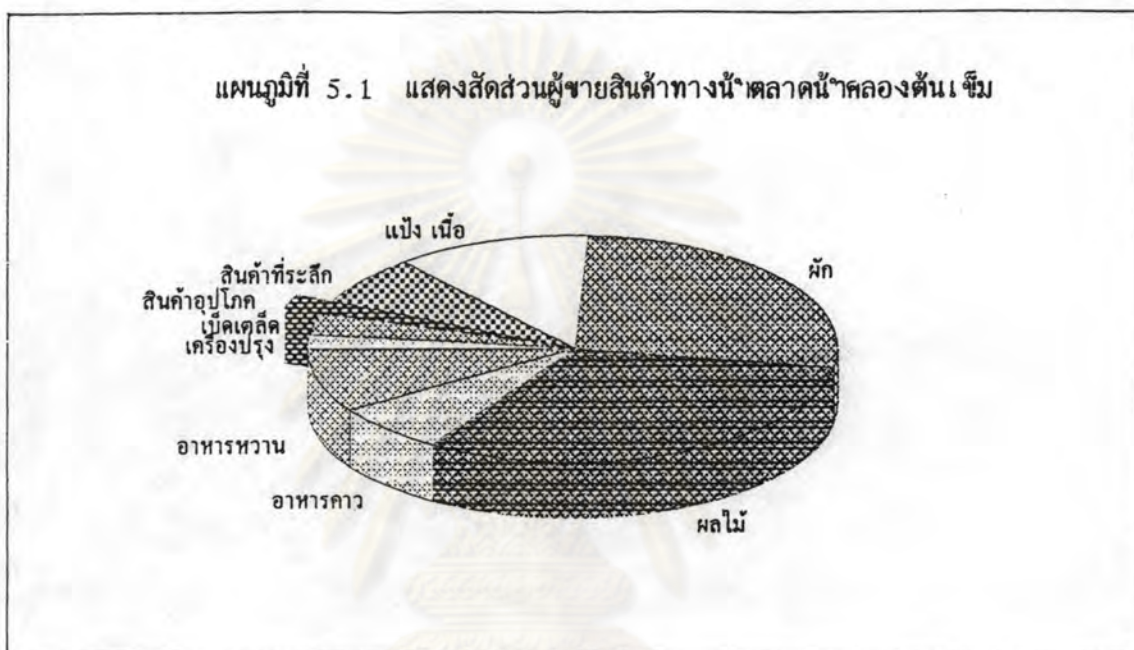
- อาหารหวาน มีจำนวนรายผู้ขายร้อยละ 9.27 ของทั้งหมด ที่มาของสินค้าก็มาจากในตลาดน้ำเช่นกัน

- เครื่องปรุง มีจำนวนรายผู้ขายร้อยละ 1.95 ของทั้งหมด ที่มาของสินค้ามาจากแม่กลอง จังหวัดสมุทรสงคราม

- เบ็ดเตล็ด มีจำนวนรายผู้ขายร้อยละ 2.93 ของทั้งหมด สินค้าเบ็ดเตล็ดเป็นสินค้าหลายๆ ประเภท ที่ผู้ขายรายอื่นมารับซื้อสินค้าที่ตลาดน้ำเพื่อนำไปเร่ขายต่อตามคลองเล็กคลองน้อยต่างๆ

- สินค้าอุปโภคบริโภคอื่นๆ มีจำนวนรายผู้ขายร้อยละ 1.95 สินค้าในกลุ่มนี้ได้แก่ เสื้อผ้า หมอน ที่นอน เครื่องใช้ต่างๆ ที่มาของสินค้ามาจากตลาดเสรีและตลาดเมืองราชบุรี

- สินค้าที่ระลึก มีจำนวนรายผู้ขายร้อยละ 6.83 ของทั้งหมด สินค้าที่ระลึกที่นำมาขาย ส่วนใหญ่เป็นหมวดรูปแบบต่างๆที่มาจากจังหวัดทางภาคเหนือ เช่น เชียงใหม่ ลำพูน เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีหมวดสานจากใบมะพร้าวที่ทำขึ้นเองในท้องถิ่นอีกด้วย (แผนภูมิที่ 5.1)

พื้นที่ริมน้ำ

- ทำขึ้นลงผักผลไม้ สินค้าที่ขนถ่ายส่วนใหญ่เป็นจำพวกหอมกระเทียม และผลไม้ต่างๆ เช่น แตงโม ก้อยไข่ ส้มเขียวหวาน ฯลฯ ผลผลิตทางการเกษตรเหล่านี้ส่วนใหญ่มาจากจังหวัดทางภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

- ร้านค้าริมน้ำ สินค้าที่นำมาจำหน่ายจะเป็นสินค้าจำพวกของที่ระลึก ซึ่งมีด้วยกันหลากหลายประเภท อาทิเช่น ผ้าไหม อัญมณี เสื้อผ้าสำเร็จรูป เครื่องแกงสลัก-นัม และสินค้าพื้นเมืองต่างๆ ที่ส่วนใหญ่มาจากทางภาคเหนือ สินค้าที่ระลึกเหล่านี้มีจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ นอกจากนี้ยังมีบริการอาหารและเครื่องดื่มอื่นๆ รวมอยู่ด้วย

- พวกเร่ขายของที่ระลึก สินค้าที่ระลึกที่นำมาเร่ขาย ได้แก่ ภาพรูปสการ์ตตลาดน้ำ หัตถ์ เหยี่ยว สแตมป์ และอื่นๆ นอกจากนี้ยังมีบริการสัตว์จำพวกลิงชะนี และ งู ให้นักท่องเที่ยวถ่ายภาพเป็นที่ระลึกอีกด้วย

4) กิจกรรมการซื้อ-ขายสินค้า

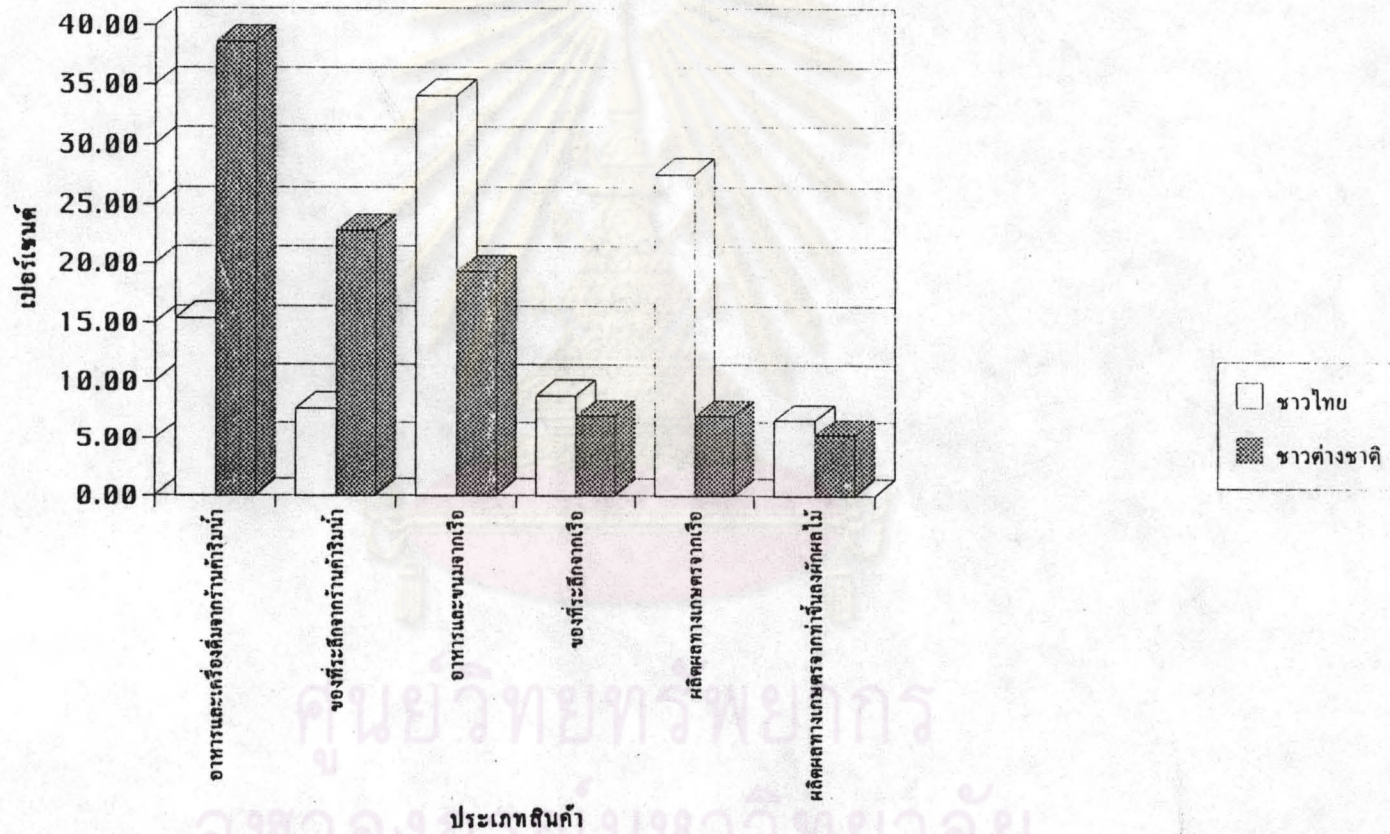
รูปแบบการซื้อสินค้า การซื้อสินค้าที่นอกเหนือจากผู้ซื้อประจำท้องถิ่นแล้ว ความต้องการของผู้ซื้อในกลุ่มของนักท่องเที่ยวก็เป็นที่จับจ้องสำคัญ ที่จะกำหนดรูปแบบกิจกรรมของ ตลาดนี้ในปัจจุบัน โดยพิจารณา ดังนี้

- นักท่องเที่ยวไทย สินค้าที่ในกลุ่มผู้ซื้อนักท่องเที่ยวชาวไทยนิยมซื้อเป็น อันดับหนึ่ง คือ อาหารคาวหวานจากเรือ คิดเป็นร้อยละ 34.07 รองลงมาร้อยละ 27.47 เป็นผลผลิตทางเกษตรจากเรือ อันดับสามเป็นอาหารและเครื่องดื่มจากร้านค้าริมน้ำ คิดเป็น ร้อยละ 15.38 ส่วนสินค้าประเภทอื่นๆ ที่พบว่านักท่องเที่ยวไม่ค่อยนิยมซื้อ ได้แก่ ของที่ ระลึกจากเรือและจากร้านริมน้ำ และสินค้าที่เป็นผลผลิตทางการเกษตรจากริมน้ำ โดยมีเพียง ร้อยละ 8.80 7.69 และ 6.59 ตามลำดับ

- นักท่องเที่ยวต่างประเทศ สินค้าที่ในกลุ่มผู้ซื้อนักท่องเที่ยวชาวต่าง- ประเทศนิยมซื้อเป็นอันดับหนึ่ง คือ อาหารและเครื่องดื่มจากร้านค้าริมน้ำ คิดเป็นร้อยละ 38.59 รองลงมาร้อยละ 22.81 เป็นของที่ระลึกจากร้านค้าริมน้ำ อันดับสามเป็นอาหารคาวหวานจาก เรือ คิดเป็นร้อยละ 19.30 ส่วนสินค้าอื่นๆ ที่พบว่านักท่องเที่ยวไม่ค่อยนิยมซื้อ ได้แก่ ของที่ ระลึกและผลผลิตทางเกษตรจากเรือ ซึ่งมีสัดส่วนเท่ากันคือ ร้อยละ 7.02 และอีกร้อยละ 6.26 เป็นผลผลิตทางการเกษตรจากริมน้ำ (ตารางที่ 5.7 และ แผนภูมิที่ 5.2)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ 5.2 แสดงประเภทสินค้าที่นักท่องเที่ยวนิยมซื้อในตลาดค้าปลีกท้องถิ่น

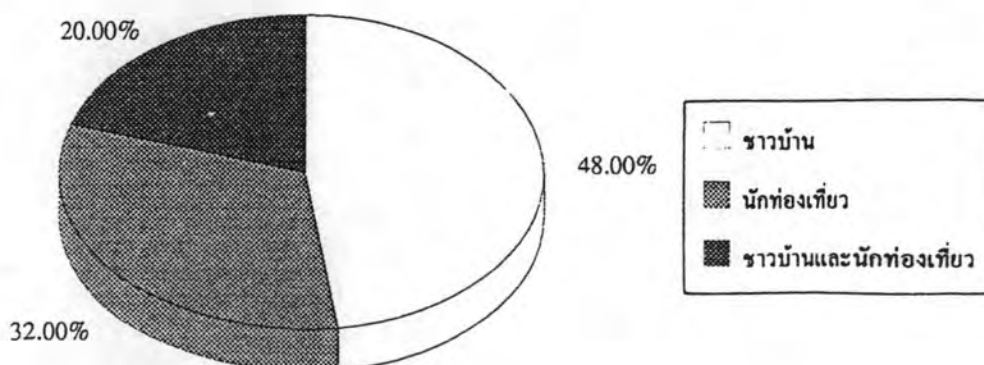
รูปแบบการขายสินค้า การพิจารณากิจกรรมการขายสินค้าจะพิจารณาเฉพาะผู้ค้าทางน้ำ เนื่องจากผู้ประกอบการค้าในส่วนอื่นๆ มีรูปแบบการขายสินค้าเฉพาะอย่าง ส่วนบริเวณพื้นที่ตลาดน้ำจะมีการปะปนของกิจกรรมหลายรูปแบบ ดังนี้

ลักษณะการขายสินค้าโดยมากเป็นการขายปลีกในสินค้าทุกชนิด ซึ่งในบางส่วนจะมีการขายส่งสำหรับผู้ซื้อสินค้าเพื่อจะนำไปเร่ขายต่อตามทาง ลักษณะการขายส่วนใหญ่แล้วจะมาสิ้นสุดที่ตลาดน้ำ หมายความว่าบรรดาพ่อค้าแม่ค้าเมื่อเสร็จภาระกิจการขายสินค้าที่ตลาดน้ำแล้วก็จะกลับที่พักทันทีไม่ไปเร่ขายต่อตามทาง ซึ่งมีร้อยละ 62 ส่วนที่เหลือยังคงเร่ขายตามทางต่อไปจนกว่าสินค้าจะหมด ซึ่งส่วนใหญ่มักจะเป็นสินค้าประเภทเบ็ดเตล็ด และ อาหารคาวหวาน (ตารางที่ 5.8)

การขายสินค้า พบว่าผู้ขายสินค้ามีเป้าหมายที่จะขายสินค้าให้กับกลุ่มผู้ซื้อแตกต่างกันไป โดยแยกเป็น ร้อยละ 48 มีเป้าหมายขายสินค้าในกลุ่มชาวบ้าน ร้อยละ 32 มีเป้าหมายขายสินค้าในกลุ่มนักท่องเที่ยว และร้อยละ 20 มีเป้าหมายขายสินค้าทั้งในกลุ่มชาวบ้านและนักท่องเที่ยว ซึ่งเป้าหมายในการขายสินค้าสามารถจำแนกประเภทของสินค้าเป็นกลุ่มได้ดังนี้ (ตารางที่ 5.9 และ แผนภูมิที่ 5.3)

- ประเภทอาหารโปรตีน เนื้อ ผัก และสินค้าเบ็ดเตล็ดต่างๆ เป็นสินค้าที่ผู้ขายมุ่งขายในกลุ่มชาวบ้าน ซึ่งเป็นสินค้าจำเป็นในการบริโภคประจำวัน
- ประเภทผลไม้ และของที่ระลึก เป็นสินค้าที่ผู้ขายมุ่งขายนักท่องเที่ยว โดยตรง โดยเฉพาะผลไม้เป็นที่นิยมมากทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ
- ประเภทอาหารคาวหวาน เป็นสินค้าที่ให้บริการทั่วไปทั้งชาวบ้านและนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะก๋วยเตี๋ยวเรือจะเป็นที่นิยมรับประทานกันมาก

แผนภูมิที่ 5.3 แสดงสัดส่วนกลุ่มเป้าหมายของการขายสินค้าในตลาดน้ำคลองต้นเข็ม

ลักษณะเฉพาะ

สภาพพื้นที่ของตลาดน้ำดำเนินสะดวกเป็นตลาดน้ำที่มีการปะปนของกิจกรรมทั้งในและนอกรูปแบบระดับชุมชน จึงทำให้ตลาดน้ำมีลักษณะเฉพาะออกไป ดังนี้

1) ความสัมพันธ์ของกิจกรรมการใช้อาคาร การประกอบกิจกรรมบริเวณพื้นที่ริมน้ำเป็นกิจกรรมเพื่อธุรกิจการท่องเที่ยวโดยตรง ลักษณะการใช้อาคารจึงคำนึงถึงแต่สิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว

- มีพื้นอาคารสูงกว่าระดับพื้นเรือนปกติ และมีระเบียงขนาดใหญ่เข้ามาประชิดอาคาร เพื่อเป็นพื้นที่ให้นักท่องเที่ยวยืนชมทิวทัศน์ตลาดน้ำได้อย่างทั่วถึง

- มีหลังคาขนาดใหญ่ยื่นออกมาเกือบถึงบริเวณกลางอาคาร เพื่อไว้ป้องกันแดดและฝน

2) ทางเดินเท้าริมน้ำและสะพานข้ามคลอง สภาพทางเดินเท้าโดยเฉพาะบริเวณที่ตั้งของอาคารร้านค้าที่จำหน่ายของที่ระลึก จะมีการปิดกั้นทางเดินด้วยการสร้างระเบียงคร่อมทางเดินเท้า ทำให้ไม่สามารถเดินเลียบอาคารได้ตลอด ส่วนสะพานข้ามคลองก็เช่นเดียวกัน มีการปิดกั้นสะพานไม่ให้เดินข้ามพวกไปอีกฝั่งหนึ่งซึ่งเป็นร้านตรงกันข้ามกัน (มีสะพานหนึ่งที่ตั้งสร้างได้แต่ครึ่งทางเนื่องจากเกิดความขัดแย้งกันระหว่างที่สร้าง)

3) การประกอบกิจกรรมโดยทั่วไปจะดำเนินมาถึงเที่ยง ร้านค้าต่างๆ จะปิดทำการพร้อมกับการค้าทางน้ำ สภาพพื้นที่ในช่วงเช้ากับช่วงบ่ายจึงมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

5.2.2 ตลาดน้ำคลองโพหัก

ด้านกายภาพ

1) ที่ตั้งและขอบเขต ตลาดน้ำคลองโพหักอยู่ในเขตหมู่ที่ 5 ตำบลประสาธ-
สิทธิ์ บริเวณการค้าของพื้นที่ตลาดน้ำ คือ ปากคลองโพหักตั้งแต่ฝั่งคลองดำเนินสะดวกเข้าไปตอน
ประมาณ 200 เมตร ส่วนบริเวณพื้นที่ริมน้ำหรือบริเวณตลาดหลักห้ามมีร้านค้ามาแน่นตั้งแต่ปาก
คลองโพหักเรื่อยไปถึงเขตติดต่ออำเภอบ้านแพ้ว

2) การเข้าถึง เส้นทางน้ำเป็นทางสายหลักใช้ในการคมนาคมขนส่ง ผู้
ประกอบการค้าและผู้ซื้อจะเดินทางมายังตลาดน้ำด้วยเรือทั้งเรือพายและเรือยนต์ ตามเส้นทาง
สายหลักได้แก่ คลองดำเนินสะดวก และคลองโพหัก

ด้านสังคม

1) เวลาดำเนินการ

- พื้นที่ตลาดน้ำ เรือพ่อค้าแม่ค้าจะทำการค้าในช่วงเวลาประมาณ
6.00 - 11.00 น.
- พื้นที่ริมน้ำ ร้านค้าเปิดบริการประมาณ 6.00 - 19.00 น. หรือ
กว่านั้น (21.00 น.)

ช่วงเวลาทำการค้าขายในพื้นที่ตลาดน้ำ จะมีเรือทยอยกันมาตั้งแต่
เช้าตรู่ และจะหนาแน่นในช่วงเวลา 8.00-10.00 น. สำหรับร้านค้าริมน้ำจำหน่ายสินค้าอุปโภค
บริโภคและให้บริการด้านต่างๆ จึงเปิดบริการถึงเย็น ดังนั้นถึงแม้ส่วนของตลาดน้ำจะวายในช่วง
กลางวัน แต่บริเวณตลาดหลักก็ยังคงมีกิจกรรมอื่นๆต่อไปจนถึงค่ำ

2) ผู้ดำเนินการ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมตลาดน้ำแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม

คือ

ก. ผู้ประกอบการค้าหรือผู้ขาย

- พ่อค้าแม่ค้า จำนวนพ่อค้าแม่ค้าที่ค้าขายทางน้ำเฉลี่ย 60 ราย
ต่อวัน จากการสุ่มแบบสอบถามพบว่า พ่อค้าแม่ค้าส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในเขตตำบลประสาธสิทธิ์
ตำบลดอนไผ่ อำเภอดำเนินสะดวก และตำบลหนองสองห้อง อำเภอบ้านแพ้ว ซึ่งอยู่ในอัตรา
เดียวกันคือ ร้อยละ 25 นอกนั้นอาศัยอยู่ในตำบลศรีสุราษฎร์ ตำบลวังงาม อำเภอดำเนินสะดวก

และตามลหนองบัว อาเภอบ้านแพ้ว (ตารางที่ 5.2 และ แผนที่ 5.17) ผู้ขายจะเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชายถึงร้อยละ 75 ซึ่งส่วนใหญ่จะมีอายุอยู่ในช่วง 35-49 ปี และ อายุมากกว่า 50 ปี ขึ้นไป คือร้อยละ 55 และ 40 ตามลำดับ และอีกร้อยละ 5 อยู่ในช่วงอายุ 20-34 ปี สำหรับการศึกษาล้วนส่วนใหญ่ร้อยละ 85 จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา ส่วนร้อยละ 15 ไม่ได้รับการศึกษาด้านการประกอบอาชีพค้าขายทางนี้พบว่ามีร้อยละ 90 ยึดอาชีพค้าขายเป็นอาชีพหลัก และอีกร้อยละ 10 ทำสวนเป็นอาชีพหลัก (ตารางที่ 5.3) การมาค้าขายที่ตลาดน้ำร้อยละ 70 มาค้าขายทุกวัน และร้อยละ 30 ไม่มาทุกวัน เนื่องจากไปค้าขายยังตลาดนัดแห่งอื่น ได้แก่ นัดบัวงาม ในวันพุธ และ นัดหลักสี่ ในวันจันทร์ และจำนวนพ่อค้าแม่ค้าทั้งหมดจากการสุ่มพบว่า มาค้าขายกันเองเป็นปกติประจำวันไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องของการท่องเที่ยว (ตารางที่ 5.4)

- ร้านค้าริมน้ำ จำนวนผู้ประกอบการมีทั้งหมด 99 ราย แบ่งเป็นร้านค้าในคลองรถไฟหกจำนวน 20 ราย คลองคานินสะดวก 79 ราย

- แผงลอยริมน้ำ จำนวนผู้ประกอบการมีทั้งหมด 41 ราย ส่วนใหญ่อยู่หน้าบริเวณตลาดสด แบ่งเป็นแผงลอยสินค้าทั่วไป 36 ราย แผงลอยสินค้าที่ระลึก 5 ราย

ข. ผู้ซื้อ ตลาดน้ำคลองรถไฟหกประกอบด้วยผู้ซื้อในกลุ่มชาวบ้านเป็นสำคัญ ซึ่งจะมาจับจ่ายซื้อสินค้าทั้งจากบริเวณพื้นที่ริมน้ำและพื้นที่ตลาดน้ำ ส่วนการสุ่มแบบสอบถามจากผู้ค้าขายทางนี้พบว่า พ่อค้าแม่ค้าทั้งหมดนอกจากมาขายสินค้าแล้ว ยังเป็นผู้ซื้อที่ซื้อสินค้าอื่นๆ กลับไปบริโภคยังครัวเรือนด้วย หรือผู้ค้าบางรายก็นำไปปรุงแต่งเป็นอาหารเพื่อจำหน่ายต่อ และรวมทั้งผู้ขายที่ต้องการซื้อสินค้าเพื่อนำไปเร่ขายต่อตามทาง การซื้อสินค้าจะซื้อจากผู้ค้าทางนี้ด้วยกันเองและจากร้านค้าริมน้ำต่างๆ (ตารางที่ 5.5)

สำหรับผู้ซื้อในกลุ่มนักท่องเที่ยวเป็นเพียงกลุ่มผู้ซื้อเล็กๆ ที่ได้ซื้อสินค้าที่ระลึกบ้างจากร้านค้าริมน้ำ โดยสังเกตจากนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวชมตลาดน้ำแห่งนี้ ซึ่งจะแก่นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่มากับบริษัทนำเที่ยว มีจำนวนไม่มากนักและใช้ระยะเวลาสั้นๆ ในการเที่ยวชม (ประมาณ 20 นาที) หลังจากนั้นต้องไปเที่ยวชมที่ตลาดน้ำคลองต้นเข็ม ซึ่งเป็นเป้าหมายหลักในการมาท่องเที่ยว และเนื่องด้วยเหตุผลของจำนวนนักท่องเที่ยวและระยะเวลาที่อยู่ในตลาดน้ำจึงไม่สามารถออกแบบสอบถามในกลุ่มนักท่องเที่ยวนี้ได้

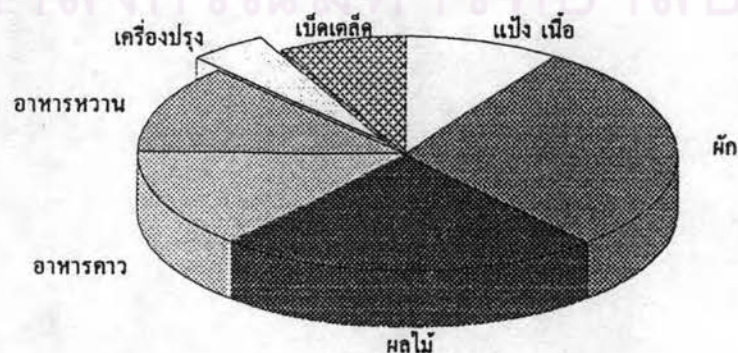
ค. ผู้ขนส่ง การขนส่งสินค้าโดยทั่วไปจะขนส่งทางเรือ ซึ่งจะเป็นสินค้าที่เป็นผลผลิตในอาเภอบ้านแพ้ว ส่วนสินค้าที่มาจากกรุงเทพฯ ส่วนใหญ่ขนส่งทางรถยนต์มาที่ตลาดบ้านแพ้ว และจะขนส่งต่อทางเรือมาที่ตลาดหลักห้า เนื่องจากตลาดบ้านแพ้วเป็นตลาดใหญ่และอยู่ใกล้กรุงเทพฯ สินค้าส่วนใหญ่จึงขนส่งมาจากตลาดบ้านแพ้วมากกว่าที่จะมาจากตลาดเสรี

3) สินค้า

พื้นที่ตลาดน้ำ

- แป้ง เนื้อ และอาหารโปรตีนอื่นๆ มีจำนวนรายผู้ขายร้อยละ 9.23 ของทั้งหมด ที่มาของสินค้าจากพวกแป้งและเนื้อมาจากแหล่งผลิตในอำเภอตาเนินสะตวก ส่วนอาหารโปรตีนอื่นๆ ซึ่งได้แก่ อาหารทะเลสดและแห้ง มาจากแม่กลอง จังหวัดสมุทรสงคราม
- ผัก มีจำนวนรายผู้ขายร้อยละ 29.23 ของทั้งหมด ซึ่งเป็นสินค้าที่มีจำนวนสูงสุด ผักชนิดต่างๆเป็นผลผลิตที่ผลิตได้ในท้องถิ่น ผู้ขายส่วนใหญ่นำมาจากสวนหรือชาวสวนบางรายจะเป็นผู้นำมาขาย ทั้งขายปลีกและขายส่งให้ผู้ค้ารายย่อยอีกต่อหนึ่ง
- ผลไม้ มีจำนวนรายผู้ขายมากเป็นอันดับสองคือ ร้อยละ 23.08 ของทั้งหมด ที่มาของสินค้าเป็นลักษณะเดียวกับสินค้าประเภทผัก
- อาหารคาว มีจำนวนรายผู้ขายร้อยละ 13.85 ของทั้งหมด ที่มาของสินค้ามาจากภายในตลาดหลักห้า
- อาหารหวาน มีจำนวนรายผู้ขายร้อยละ 12.31 ของทั้งหมด ที่มาของสินค้ามาจากภายในตลาดหลักห้า
- เครื่องปรุง มีจำนวนรายผู้ขายร้อยละ 4.61 ของทั้งหมด ที่มาของสินค้ามาจากตลาดเสรี และแม่กลอง จังหวัดสมุทรสงคราม
- เบ็ดเตล็ด มีจำนวนรายผู้ขายร้อยละ 7.69 ของทั้งหมด ที่มาของสินค้ามาจากภายในตลาดหลักห้า (ตารางที่ 5.6 และ แผนภูมิที่ 5.4)

แผนภูมิที่ 5.4 แสดงสัดส่วนผู้ขายสินค้าทางน้ำตลาดน้ำคลองโพหัก

พื้นที่ริมน้ำ

- ร้านค้าริมน้ำ ประเภทสินค้าที่มีมากที่สุดคือ สินค้าเกี่ยวกับการบริโภค มีร้อยละ 22.33 ของสินค้าทั้งหมด รองลงมาเป็นสินค้าเกี่ยวกับการอุปโภค มีร้อยละ 16.51 ของสินค้าทั้งหมด

- แผงลอยริมน้ำ ได้แก่ประเภทสินค้าทั่วไป เช่น ผักผลไม้ อาหารสด อาหารคาวหวาน และประเภทสินค้าที่ระลึก ส่วนใหญ่เป็นประเภทเสื้อผ้าสำเร็จรูป นอกจากนี้ยังมีพวกเรือขายสินค้าที่ระลึก ซึ่งสินค้าจะเป็นประเภทภาพโปสการ์ดและอื่น ๆ รวมทั้งบริการสัตว์จากพวงและสิงขะนี้ไว้ให้นักท่องเที่ยวได้ถ่ายภาพเป็นที่ระลึก

4) กิจกรรมการซื้อ-ขายสินค้า

การซื้อ-ขายสินค้าในบริเวณพื้นที่ตลาดน้ำ อดยมมากเป็นการขายปลีกในสินค้าทุกชนิด ซึ่งบางส่วนจะมีการขายส่งปะปนอยู่ด้วย ลักษณะการขายสินค้าพบว่าร้อยละ 50 เมื่อเสร็จภาระกิจที่ตลาดน้ำแล้วจะนำสินค้าไปเร่ขายตามทางต่อ ซึ่งสินค้าที่ผู้ขายนำไปเร่ขายต่อ นั้นจะเป็นสินค้าทุกชนิด ส่วนผู้ขายอีกครั้งหนึ่งจะทำกิจกรรมเฉพาะที่ตลาดน้ำ (ตารางที่ 5.8)

รูปแบบการซื้อ-ขายสินค้า พบว่าผู้ขายทางน้ำนั้นมีเป้าหมายที่จะขายสินค้าให้กับกลุ่มนักท่องเที่ยวเลย ดังนั้นสินค้าทุกประเภทจึงมุ่งสนองต่อความต้องการเฉพาะคนในชุมชนเท่านั้น (ตารางที่ 5.9)

ลักษณะเฉพาะ

- ทัศนียภาพที่ล้อมรอบตลาดน้ำมีสภาพเป็นชุมชนชนบท ประกอบด้วยอาคารเรือนไม้ที่เข้าเป็นร้านค้าประจำท้องถิ่น

- ร้านค้าที่จำหน่ายของที่ระลึกเป็นลักษณะแผงลอยเล็กๆ ตั้งอยู่ตามหน้าร้านที่จำหน่ายสินค้าทั่วไป

- ทางเดินเท้าริมน้ำ และ สะพานข้ามคลองเชื่อมถึงกันโดยตลอด สามารถเดินเลียบริมคลองได้อย่างทั่วถึง

- การประกอบกิจกรรมของชุมชนตลาดน้ำจะดำเนินการตลอดทั้งวัน ถึงแม้ว่าส่วนของพื้นที่ตลาดน้ำจะวายไปแล้ว

5.2.3 เปรียบเทียบตลาดน้ำดำเนินสะดวก (คลองต้นเข็ม) กับตลาดน้ำคลองโพหัก

ตลาดน้ำ

คลองต้นเข็ม
คลองโพหัก

ลักษณะร่วม

บรรยากาศ

ท้องน้ำตลาดส่วไปด้วยเรือบรรทุกสินค้าที่มาชุมนุมซื้อขายกัน ซึ่งยังคงเป็นภาพที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตชาวน้ำของสังคมไทยได้เป็นอย่างดี มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมตลาดน้ำทั้งสองแห่ง

เวลาดำเนินการ

ช่วงเวลาติดตลาดน้ำจะอยู่ในช่วงเวลาเดียวกัน คือ ช่วงเช้า และตลาดจะวายในช่วงบ่าย สำหรับตลาดน้ำคลองโพหัก จะเลิกเร็วกว่าประมาณ 1-2 ชั่วโมง

สินค้า

สินค้าส่วนใหญ่ของตลาดทั้ง 2 จะเป็นสินค้าประเภทอาหารสดได้แก่ เนื้อสด ผักสด และผลไม้ สินค้าเหมือนตามตลาดสดทั่วไป

ลักษณะเฉพาะ

บรรยากาศ

ความคึกคักจอแจของตลาดน้ำคลองโพหัก ในช่วงติดตลาด ก่อนช่วงเจียบเหงากว่า สภาพทั่วไปไม่มีถนนตัดผ่าน (แต่มีถนนเข้าถึงวัดประสาธสิทธิ์) มีนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นชาวต่างประเทศเข้ามาเที่ยวชมประมาณ 2 - 3 กลุ่ม โดยภาพรวมแล้ว มีลักษณะเป็นธรรมชาติมากกว่าตลาดน้ำคลองต้นเข็ม เนื่องจากส่วนประกอบของตลาดน้ำเป็นอาคารร้านค้าและบริการทั่วไปสำหรับชุมชน ร้านค้าจะเป็นส่วนหนึ่งของที่พักอาศัยมีลักษณะเป็นเรือนไม้ริมน้ำ ซึ่งครอบคลุมตลอดทั้งชุมชน จึงดูกลมกลืนไปกับชีวิตชุมชนตลาดน้ำ ส่วนตลาดน้ำคลองต้นเข็มมีความคึกคักจอแจมากทั้งบริเวณพื้นที่ตลาดน้ำ และ พื้นที่ริมน้ำ มีถนนตัดผ่านตลาดน้ำ มีนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศมาเที่ยวชมเป็นจำนวนมาก มีร้านค้าเป็นอาคารขนาดใหญ่ขายสินค้าที่ระลึก และมีกิจกรรมการท่องเที่ยวมากมายกระจายอยู่ทั่วบริเวณตลาดน้ำ

เวลาดำเนินการ

ลักษณะเฉพาะของตลาดน้ำคลองต้นเข็มคือ กิจกรรมต่างๆ บริเวณพื้นที่ริมน้ำจะเปิดกิจการไปพร้อม ๆ กับตลาดน้ำด้วย ยกเว้นท่าพวงวธรรมที่ยังทำการค้าตลอดทั้งวัน แต่จะเกี่ยวข้องกับการขนถ่ายทางบกเป็นส่วนใหญ่ ส่วนร้านค้าริมน้ำของตลาดน้ำคลองโพหักจะยังคงเปิดกิจการต่อไปตลอดทั้งวัน

สินค้า

ตลาดน้ำคลองรถไฟจะมีสินค้าเหมือนกับตลาดสดทั่วไปและมีสินค้าจากพวกผักเป็นจำนวนมากที่สุด ส่วนตลาดน้ำคลองตันเข้มจะมีสินค้าจากพวกผลไม้เป็นจำนวนมากที่สุด และยังมีสินค้าที่แตกต่างออกไปจากตลาดสดทั่วไป คือ มีสินค้าที่ระลึกซึ่งส่วนใหญ่เป็นหมวกรูปแบบต่างๆ

การใช้พื้นที่ริมน้ำ

ลักษณะเฉพาะของตลาดน้ำทั้ง 2 แห่ง จะมีความแตกต่างกันมาก การใช้พื้นที่ริมน้ำของตลาดน้ำคลองรถไฟ ประกอบด้วยอาคารบ้านเรือน ที่เปิดเป็นร้านค้าจำหน่ายสินค้าอุปโภคบริโภคและให้บริการต่างๆ แก่ชุมชน มีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวอยู่บ้างได้แก่ แผงลอยขายของที่ระลึกขนาดเล็กตั้งตามทางเดินเท้า และพวกเร่ขายของที่ระลึกที่มีเพียงไม่กี่ราย ส่วนการใช้พื้นที่ริมน้ำตลาดน้ำคลองตันเข้ม ประกอบด้วยอาคารร้านค้าขนาดใหญ่จำหน่ายสินค้าที่ระลึก ทางเท้าริมน้ำบางช่วงถูกปิดกั้นบริเวณพื้นที่ว่างริมน้ำทั่วไปใช้เป็นที่พักผ่อนและสำหรับพวกเร่ขายของที่ระลึกที่มีอยู่เป็นจำนวนมาก

กิจกรรมเพื่อการท่องเที่ยว

กิจกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวมีอยู่ทั้ง 2 ตลาด แต่ตลาดน้ำคลองโพธิ์จะมี อยู่เฉพาะบริเวณพื้นที่ริมน้ำเท่านั้น ส่วนบริเวณพื้นที่ตลาดน้ำไม่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวเลย สำหรับตลาดน้ำคลองต้นเข้มีกิจกรรมบริการด้านท่องเที่ยวหนาแน่นอยู่ทั่วบริเวณ พื้นที่ริมน้ำมีความเด่นชัดของกิจกรรมมาก ส่วนพื้นที่ตลาดน้ำมีกิจกรรมการท่องเที่ยวระบบอยู่กิจกรรมการค้าอื่นๆได้แก่ เรือพายน้ำเที่ยว รวมทั้งสินค้าต่างๆ ที่นำมาจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยวโดยตรง เช่น หมวก และ ผลไม้ เป็นต้น

รูปแบบการซื้อ-ขายสินค้า

การขายสินค้าของบรรดาพ่อค้าแม่ค้า ในตลาดน้ำคลองโพธิ์ ไม่มีเป้าหมายที่จะขายสินค้าในกลุ่มนักท่องเที่ยวเลย จะซื้อขายกันเองสำหรับคนภายในท้องถิ่นระหว่างผู้ค้าทางน้ำด้วยกัน และผู้ค้าทางน้ำกับร้านค้าริมน้ำ ส่วนตลาดน้ำคลองต้นเข้มีรูปแบบการซื้อขายสินค้าทางน้ำกันตามปกติเช่นกัน แต่จะไม่พึ่งพาร้านค้าริมน้ำ เนื่องจากไม่ได้จำหน่ายสินค้าจาเป็นต่อการบริโภคให้กับชุมชน สำหรับรูปแบบการซื้อขายสินค้าของตลาดน้ำคลองต้นเข้มีลักษณะเฉพาะอย่างเด่นชัด ซึ่งสามารถจำแนกประเภทสินค้าตามกลุ่มเป้าหมายในการขายสินค้าได้คือ สินค้าสำหรับชุมชน ได้แก่ อาหารสด-แห้งต่างๆ สินค้าสำหรับนักท่องเที่ยวได้แก่ ผลไม้ และของที่ระลึก สินค้าสำหรับบุคคลทั่วไปได้แก่ อาหารคาวหวาน ที่สามารถขายได้ทั้งชาวบ้านและนักท่องเที่ยว

สรุป

ตลาดน้ำคลองต้นเข็มและตลาดน้ำคลองโพหักค่อนข้างแตกต่างกันมาก ทั้งในส่วนของกิจกรรมและการใช้พื้นที่ริมน้ำ ซึ่งตลาดน้ำคลองต้นเข็มจะปรากฏธุรกิจนอกกระดับชุมชนอย่างชัดเจน คือ มีธุรกิจการท่องเที่ยวเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนตลาดน้ำ ส่วนตลาดน้ำคลองโพหักยังคงเป็นไปตามธรรมชาติของการค้าระดับชุมชน ทั้งในส่วนของพื้นที่ตลาดน้ำและส่วนของพื้นที่ริมน้ำ การท่องเที่ยวไม่ได้เข้ามาปรับเปลี่ยนลักษณะต่างๆ ของชุมชนมากนัก คือจะเป็นธุรกิจเล็กๆที่เป็นส่วนหนึ่งของผู้ประกอบการค้าในชุมชน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะตลาดน้ำคลองโพหักเพิ่งเป็นที่รู้จักมานานนัก (เริ่มมีนักท่องเที่ยวประมาณ พ.ศ. 2530) นักท่องเที่ยวยังมีจำนวนน้อยประกอบกับตลาดน้ำคลองต้นเข็มเป็นแหล่งท่องเที่ยวขนาดใหญ่และมีอิทธิพลที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวได้มากกว่า

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 5.1 แสดงจำนวนกิจกรรมการค้าในอาคารบริเวณตลาดเสรี ย่านการค้าเก่าคาเนินสะควก ย่านการค้าหลักห้า

ประเภทกิจกรรม	ตลาดเสรี		คาเนินสะควก		หลักห้า	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
	(ราย)		(ราย)		(ราย)	
1 กิจกรรมการค้าปลีก	128	55.89	29	54.71	64	62.14
10 สินค้าเกี่ยวกับการบริโภค	28	12.23	18	33.96	23	22.33
101 ตลาดสด	2		-		1	
102 ร้านอาหารแห้ง	17		16		20	
103 ร้านขายยาและเคมีภัณฑ์	9		2		2	
11 อาหาร	24	10.48	7	13.20	6	5.83
111 ร้านขนมและเครื่องดื่ม	6		2		6	
112 ร้านอาหารและเครื่องดื่ม	12		5		-	
113 กิจการคาร สวนอาหาร	6		-		-	
12 สินค้าเกี่ยวกับการอุปโภค	18	7.86	3	5.66	17	16.51
121 ร้านเครื่องใช้ประจำวัน	5		2		12	
122 สินค้าเบ็ดเตล็ด	4		-		1	
123 ร้านถ่ายรูป	6		1		2	
124 ร้านเช่าวิดีโอ	3		-		2	
13 เครื่องแต่งกายและเครื่องประดับ	25	10.91	1	1.89	9	8.74
131 เสื้อผ้า กางเกง รองเท้า	11		-		6	
132 รองเท้า	2		-		-	
133 ผ้า	2		1		2	
134 นวนิตา, นาฬิกา	2		-		-	
135 เครื่องประดับมีค่า	8		-		1	
14 สินค้าเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย	10	4.37	-	-	5	4.85
141 เครื่องเรือน	3		-		2	
142 วัสดุทำบ้าน	1		-		2	
143 เครื่องอำนวยความสะดวก	6		-		1	

(ต่อ)

ประเภทกิจกรรม	ตลาดเสรี		ค่าเงินสะตอก		หลักฟ้า	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
	(ราย)		(ราย)		(ราย)	
15 สินค้าเฉพาะอย่าง	23	10.04	-	-	4	3.88
151 สินค้าเกษตรและประมง	17		-		3	
152 เครื่องมือเครื่องใช้	4		-		-	
153 วัสดุก่อสร้าง	1		-		1	
154 ของชำร่วย	1		-		-	
2 กิจกรรมด้านบริการ	65	28.38	14	26.41	24	23.30
20 บริการด้านวิชาชีพ	24	10.48	-		2	1.94
201 สำนักงานแพทย์ ทัศนแพทย์	12		-		2	
202 สำนักงานประกันภัย	3		-		-	
203 สถาบันการเงิน ธนาคาร	8		-		-	
204 บริษัทก่อสร้าง	1		-		-	
21 บริการทั่วไป	11	4.80	-	-	6	5.83
211 ซ่อมเครื่องไฟฟ้า	4		-		1	0.97
212 งานซ่อมทั่วไป	6		-		4	1.94
213 ปรุงพิมพ์	1		-		1	-
22 บริการด้านบุคคล	30	13.10	14	26.41	16	15.54
221 เสริมสวยสตรี	17		5		6	
222 แต่งผมบุรุษ	8		3		3	
223 ตัดเสื้อสตรี	4		5		5	
224 ตัดเสื้อบุรุษ	1		1		2	
3 กิจกรรมด้านบริการอื่นๆ	6	2.62	4	7.55	-	-
30 บริการด้านบันเทิง	5	2.18	-	-	-	-
301 โรงภาพยนตร์	2		-		-	
302 อื่นๆ	3		-		-	

(ต่อ)

ประเภทกิจกรรม	ตลาดเสรี		ค่าเงินสะตวง		หลักฟ้า	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
	(ราย)		(ราย)		(ราย)	
31 โรงแรม เกสต์เฮ้าส์	1	0.44	-	-	-	-
32 บริการด้านการท่องเที่ยว	-	-	4	7.55	-	-
4 กิจกรรมการค้าส่ง	7	3.06	4	7.55	3	2.91
40 สินค้าเกษตรกรรม	-	-	1	1.89	-	-
41 ขนม เครื่องดื่ม	6	2.62	1	1.89	1	0.97
42 เครื่องปรุงรส เช่น น้ำปลา	-	-	2	3.77	2	1.94
43 วัสดุก่อสร้าง	1	0.44	-	-	-	-
5 การผลิต	1	0.44	1	1.89	2	1.94
51 โรงงานสิ่งทอ	1	0.44	1	1.89	1	0.97
52 โรงงานกระดาษ	-	-	-	-	1	0.97
6 การขนส่ง	22	9.61	1	1.89	10	9.71
60 อุปกรณ์และบริการเกี่ยวกับยานพาหนะ	16	6.99	-	-	4	3.88
601 ขายและซ่อมรถจักรยาน	2	-	-	-	1	-
602 ขายและซ่อมจักรยานยนต์	6	-	-	-	-	-
603 อะไหล่และอุปกรณ์เครื่องยนต์	6	-	-	-	3	-
604 ผู้ซ่อมรถประคิบยนต์	2	-	1	-	-	-
61 บริการขนส่ง	4	1.75	-	-	2	1.94
611 ท่ารถโดยสาร	2	-	-	-	1	-
612 ท่าเรือรถโดยสาร	2	-	-	-	1	-
62 สถานีบริการน้ำมัน	2	0.87	-	-	4	3.88
รวม	229	100	53	100	103	100

ตารางที่ 5.2 แสดงที่พิกอาศัยของพ่อค้าแม่ค้าในตลาดน้ำ

ตำบล	ตลาดน้ำคลองต้นเข็ม	
	จำนวน	ร้อยละ
ดำเนินสะดวก	37	74
ตาหลวง	3	6
ท่าไม้	3	6
ขุนพิทักษ์	1	2
สีหมัน	1	2
ศรีสุราษฎร์	1	2
ดอนไผ่	4	8
รวม	40	100

ตำบล	ตลาดน้ำคลองโพหัก	
	จำนวน	ร้อยละ
ประสาธสิทธิ์	5	25
ดอนไผ่	5	25
บัวงาม	1	5
ศรีสุราษฎร์	3	15
หนองสองห้อง	5	25
หนองบัว	1	15
รวม	20	100

หมายเหตุ ตำบลหนองสองห้องและหนองบัวเป็นตำบลในเขตอำเภอบ้านแพ้ว

ตารางที่ 5.3 แสดงข้อมูลทั่วไปของพ่อค้าแม่ค้าในตลาดน้ำ

ข้อมูลทั่วไป	ตลาดน้ำคลองตันเข้ม		ตลาดน้ำคลองโรพหัก		
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
เพศ	หญิง	42	84	15	75
	ชาย	8	16	5	25
	รวม	50	100	20	100
อายุ	20-34 ปี	10	20	1	5
	35-49 ปี	25	50	11	40
	50 ปี ขึ้นไป	15	30	8	55
	รวม	50	100	20	100
การศึกษา	ระดับประถมศึกษา	39	78	17	85
	ระดับมัธยมศึกษา	6	12	-	-
	ไม่ได้รับการศึกษา	5	10	3	15
	รวม	50	100	20	100
อาชีพค้าขาย	อาชีพหลัก	36	74	18	90
	อาชีพรอง	14	26	2	10
	รวม	50	100	20	100

ตารางที่ 5.4 แสดงการมาค้าขายประจำวัน :

ทุกวันหรือไม่	ตลาดน้ำคลองต้นเข็ม		ตลาดน้ำคลองรถไฟ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ทุกวัน	36	72	14	70
ไม่ทุกวัน	14	28	6	30
รวม	50	100	20	100

ตารางที่ 5.5 แสดงกิจกรรมการค้าของพ่อค้าแม่ค้า

กิจกรรมของพ่อค้าแม่ค้า	ตลาดน้ำคลองต้นเข็ม		ตลาดน้ำคลองรถไฟ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ขายอย่างเดียว	16	32	20	100
ขายและซื้อสินค้าอื่นๆ	34	68	-	-
รวม	50	100	20	100

ตาราง 5.6 แสดงจำนวนผู้ขายทางน้ำ จำนวนตามประเภทสินค้า

ประเภทสินค้า	ตลาดน้ำคลองคันเค็ม		ตลาดน้ำคลองรถไฟ	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
1 แป้ง เนื้อ และอาหารโปรตีน	25	12.19	6	9.23
-ข้าวสาร	3		-	
-เนื้อสัตว์	6		2	
-แป้ง ไข่ เส้นก๋วยเตี๋ยว	6		1	
-ปลาสด	6		1	
-ปลาแห้ง	4		2	
2 ผัก	55	26.83	19	29.23
-ผักสด	46		16	
-หอม กระเทียม	6		2	
-ผักคอง	3		1	
3 ผลไม้	64	31.22	15	23.08
-ผลไม้	62		14	
-พริกขี้หนู	2		1	
4 อาหารคาว	14	6.83	9	13.85
-ก๋วยเตี๋ยว	8		6	
-ข้าว	5		2	
-อื่นๆ	1		1	
5 อาหารหวาน	19	9.27	8	12.31
-ขนมต่างๆ	15		7	
-เครื่องดื่ม	4		1	
6 เครื่องปรุง	4	1.95	3	4.61
7 เบ็ดเตล็ด	6	2.93	5	7.69
8 สินค้าอุปโภค	4	1.95	-	
-เสื้อผ้า	2		-	
-อื่นๆ	2		-	
9 สินค้าที่ระลึก (นมวก)	14	6.83	-	
รวม	205	100.00	65	100.00

ตารางที่ 5.7 แสดงประเภทสินค้าที่นักท่องเที่ยวนิยมซื้อในตลาดนัดน้ำตาด้าเนินสะดวก

ประเภทสินค้า	ชาวไทย		ชาวต่างประเทศ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
อาหารและเครื่องดื่มจากร้านค้าริมน้ำ	14	15.38	22	38.59
ของที่ระลึกจากร้านริมน้ำ	7	7.69	13	22.81
อาหารและขนมจากรเรือ	31	34.07	11	19.30
ของที่ระลึกจากรเรือ	8	8.80	4	7.02
ผลิตภัณฑ์ทางเกษตรจากรเรือ	25	27.47	4	7.02
ผลิตภัณฑ์ทางเกษตรจากท่าขึ้นลงผักผลไม้	6	6.59	3	5.26
รวม	91	100.00	57	100.00

หมายเหตุ : นักท่องเที่ยวตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

นักท่องเที่ยวที่ตอบคำถามในข้อนี้คือผู้ที่ได้เข้ามาใช้จ่ายในขณะที่เที่ยวชมตลาดน้ำ โดยแยกเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย 42 ราย หรือ ร้อยละ 84 นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ 36 ราย หรือ ร้อยละ 72

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 5.8 แสดงภาระกิจหลังจากที่พ่อค้าแม่ค้าขายในตลาดน้ำ

หลังเลิกขายที่ตลาดน้ำ	ตลาดน้ำคลองตัน เข็ม		ตลาดน้ำคลองโรหัก	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
กลับบ้านเลย	31	62	10	50
เร่ขายตามทาง	19	38	10	50
รวม	50	100	20	100

ตารางที่ 5.9 แสดงกลุ่มเป้าหมายของการขายสินค้า

กลุ่มเป้าหมาย	ตลาดน้ำคลองตัน เข็ม		ตลาดน้ำคลองโรหัก	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ชาวบ้าน	24	48	20	100
นักท่องเที่ยว	16	32	-	-
ทั้งชาวบ้านและนักท่องเที่ยว	10	20	-	-
รวม	50	100	20	100

5.3 สรุปความสัมพันธ์ด้านสาารูปและกิจกรรมของตลาดน้ำดำเนินสะดวก

5.3.1 ความสัมพันธ์ด้านสาารูปของตลาดน้ำดำเนินสะดวก

1) สาารูปของเมือง

องค์ประกอบด้านสาารูปของเมืองเป็นการแบ่งตามกิจกรรมและการใช้ที่ดิน ประกอบด้วยขอบเขตเมืองซึ่งมีแนวอาคารเป็นขอบของเมือง โดยมีแนวอาคารตึกเป็นขอบของชุมชนริมถนน แนวอาคารไม้เป็นขอบของชุมชนริมน้ำ ดังนั้นทางบกและทางน้ำจึงเป็นทางสัญจรหลักของเมือง ซึ่งได้แก่ ถนนทางหลวง 325 ถนนสุขาภิบาล 1 และ คลองดำเนินสะดวก บริเวณที่เป็นจุดรวมกิจกรรมคือ บริเวณท่ารถ จุดตัดของถนนสุขาภิบาล 1 กับคลองต้นเข็ม และทางแยกคลองรถไฟหัก ซึ่งศูนย์รวมกิจกรรมเหล่านี้ทำหน้าที่เป็นย่านพาณิชยกรรมของชุมชน ได้แก่ ย่านตลาดเสรี ย่านตลาดน้ำคลองต้นเข็ม และย่านตลาดน้ำคลองรถไฟหัก โดยมีคลองดำเนินสะดวกเป็นที่หมายตาสาคัญ

ดังนั้นสาารูปโดยรวมระดับเมืองจึงมีมุมมองเมืองออกเป็น 2 ด้าน ทั้งจากถนนและลำคลอง ซึ่งมีลักษณะการใช้และรูปแบบอาคารแบ่งแยกกันอย่างชัดเจน คือ กลุ่มอาคารตึกแถวสมัยใหม่มีถนนเป็นแกนนำสายตา ลักษณะอาคารมีความสูง 3-4 ชั้น และทำหน้าที่เป็นย่านพาณิชยกรรมหลัก ส่วนกลุ่มอาคารเรือนไม้มีคลองดำเนินสะดวกเป็นแกนนำสายตา ทำหน้าที่เป็นย่านพักอาศัย ซึ่งมีความสำคัญต่อสาารูปของเมืองเพราะเป็นชุมชนดั้งเดิมและมีสภาพแวดล้อมที่กลมกลืน คือ เป็นลักษณะเรือนไทยริมน้ำ โดยมีคลองดำเนินสะดวกเป็นทางเชื่อม และด้านหลังของอาคารเป็นพื้นที่ไร่สงหรือพื้นที่สวน ชุมชนริมน้ำจึงเป็นทัศนภาพที่เปิดรับด้วยธรรมชาติให้ ความงาม ความเรียบง่าย และความเป็นชีวิตของคนไทย

2) สาารูปของตลาดน้ำดำเนินสะดวก

ตลาดน้ำคลองต้นเข็มหรือที่รู้จักกันดีในชื่อของตลาดน้ำดำเนินสะดวกครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมดของคลองต้นเข็มและพื้นที่ริมน้ำทั้งสองด้าน โดยมีแนวอาคารริมคลองเป็นขอบเขตทางสัญจรหลัก ได้แก่ คลองต้นตาล คลองดำเนินสะดวก และ ถนนสุขาภิบาล 1 จุดรวมกิจกรรมอยู่บริเวณท่าจีนลงผักผลไม้ และบริเวณทางแยกคลองต้นตาล บริเวณท่าจีนลงผักผลไม้เป็นพื้นที่เปิดรับ มีทางเดินเท้าริมน้ำเป็นตัวเชื่อมกิจกรรมระหว่างบกกับน้ำ ส่วนบริเวณทางแยกคลองต้นตาลเป็นท่าเรือนักท่องเที่ยว และมีอาคารร้านค้ากระจุกตัวหนาแน่น สำหรับที่หมายตาแยกตามลักษณะการเข้าถึงดังนี้ ทางเรือจะเห็นกลุ่มเรือค้าขายเป็นที่หมายตา ส่วนทางรถยนต์จะขาดความชัดเจนของที่หมายตา เนื่องจากถนนอยู่สูงจึงไม่สามารถเห็นตลาดน้ำได้ในระยะไกล

ประกอบกับมีแผ่นป้ายของธุรกิจบริการต่างๆ ตามทางก่อนถึงตลาดน้ำ จึงทำให้เกิดความสับสนและเข้าใจผิดแก่คนนอกท้องถิ่นหรือนักท่องเที่ยวได้

ตลาดน้ำดำเนินสะดวกมีการเคลื่อนไหวของกิจกรรมกันอย่างคึกคัก ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะพิเศษของพื้นที่และให้ความงามด้านทัศนภาพ แต่ทัศนภาพโดยรวมแล้วยังขาดความสัมพันธ์ต่อเนื่องในตัวเอง บริเวณที่เป็นปัญหาด้านทัศนภาพคือบริเวณพื้นที่ริมน้ำ ซึ่งมีลักษณะอาคารเป็นอาคารไม้ขนาดใหญ่ยกพื้นสูงสร้างคร่อมติดริมฝั่ง โดยอยู่สูงจากระดับพื้นดินน้ำประมาณ 1.5 เมตร และใช้พื้นที่ส่วนนี้เป็นระเบียบง่ามนักท่องเที่ยวยืนชมทัศนียภาพของตลาดน้ำ จึงทำให้ที่ว่างบริเวณทางเดินริมน้ำมีน้อยหรือมีอย่างจำกัด ประกอบกับคลองต้นเข็มเป็นคลองที่ใหม่กว้างขวางมากนัก การมีอาคารขนาดใหญ่และมีกันสาดยื่นออกมาทำให้บังแสงสว่างและทัศนียภาพของตลาดน้ำ ดังนั้นลักษณะกายภาพของอาคารริมน้ำจึงเป็นผลเสียด้านทัศนภาพและลดคุณค่าด้านกายภาพของตลาดน้ำลง

โดยสรุปแล้วองค์ประกอบด้านสาธูปในระดับเมือง ที่มีลักษณะเด่นของรูปแบบชุมชนน้ำและการใช้ที่ดินสะท้อนถึงความสัมพันธ์ในระดับย่าน ซึ่งย่านที่มีบทบาทและเอกลักษณ์เฉพาะต่อสาธูปของเมือง คือ ย่านตลาดน้ำ เพราะเป็นแหล่งรวมกิจกรรมทางน้ำที่มีลักษณะเด่นแตกต่างไปจากตลาดสดโดยทั่วไป โดยเฉพาะตลาดน้ำดำเนินสะดวกมีความสำคัญและบทบาทมากที่สุดจึงเป็นที่หมายตาสำคัญ โดยมีความหมายของการเป็นย่านตลาดสดในระดับชุมชน และเป็นแหล่งท่องเที่ยวในระดับประเทศ

5.3.2 ความสัมพันธ์ของกิจกรรมตลาดน้ำดำเนินสะดวก

การศึกษากิจกรรมตลาดน้ำดำเนินสะดวกจากผลการสำรวจและแบบสอบถามพอจะสรุปผลของศึกษาออกเป็น 2 แง่ คือ ในแง่ชีวิตและบรรยากาศ และ ในแง่รูปแบบเศรษฐกิจ ซึ่งสรุปตามพฤติกรรมของพ่อค้าแม่ค้าที่มีความสัมพันธ์กับกิจกรรมต่างๆ ดังนี้

ในแง่ชีวิตและบรรยากาศ

1) ความสัมพันธ์ของช่วงเวลา

การติดตลาดจะยึดเวลาในช่วงเช้าเป็นประจำวันตามที่เคยเป็นมาในอดีต การนัดชุมนุมของพ่อค้าแม่ขายเฉพาะในช่วงครึ่งวันเช้า ย่อมส่งผลต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก นักท่องเที่ยวจะเข้ามาชมตลาดน้ำในช่วงเวลาดังกล่าว กิจกรรมบริการการท่องเที่ยวต่างๆ จึงต้องกำหนดเวลาให้สอดคล้องกับเวลาของตลาดน้ำ ร้านค้าของที่ระลึกและเรือนำ

ที่เกี่ยวข้องเปิดให้บริการกันในช่วงเช้า และจะปิดให้บริการในช่วงบ่าย ทั้งนี้เพราะเรือค้าขายต่างทยอยกันกลับและจำนวนนักท่องเที่ยวก็ลดน้อยลงตั้งแต่เที่ยงวัน เรือขายซีวิตและบรรยากาศของตลาดน้ำในช่วงเช้าและช่วงบ่ายจะแตกต่างกันอย่างมาก คือ ในช่วงเช้าตลาดน้ำจะละลานตาไปด้วยเรือและผู้คน เกิดความจอแจพลุกพล่านทั้งบริเวณท้องน้ำและริมน้ำ แต่ในช่วงบ่ายบริเวณตลาดน้ำกลับเงียบเหงาลงทันที กิจกรรมการค้าต่างๆ ปิดบริการหมด ยกเว้นทำขึ้นลงผักผลไม้ที่ยังทำหน้าที่ต่อไปตลอดทั้งวัน ซึ่งส่วนใหญ่จะเกี่ยวเนื่องกับการขนถ่ายกันทางบก ดังนั้นเมื่อตลาดน้ำวายไปกิจกรรมบริการริมน้ำก็ปิดตัวไปด้วย ซึ่งแตกต่างกับตลาดน้ำคลองโพธิ์หมึกเมื่อตลาดน้ำวายไปแล้ว แต่กิจกรรมการค้าอื่นๆ ริมน้ำยังคงทำหน้าที่บริการชุมชนต่อไป แสดงว่าช่วงเวลาของตลาดน้ำดำเนินสะดวกเป็นตัวกำหนดสำคัญของความสัมพันธ์ในกิจกรรมต่างๆ ที่พึ่งพากันอยู่ (แผนที่ 5.18)

2) ความสัมพันธ์ของกิจกรรมและผู้คน

เมื่อประสบกับภาพของตลาดน้ำดำเนินสะดวกในเบื้องต้น จะเห็นพ่อค้าแม่ขายต่างสวมงอบใส่เสื้อแขนยาวสีน้ำเงินพายเรือใบมาคลาคล่ำอยู่ในท้องน้ำ บ้างกำลังขายหมูขายไก่ให้กับเรืออีกลำหนึ่งที่ขายผัก บ้างกำลังลวกก๋วยเตี๋ยวใส่ชาม บ้างกำลังเชิญชวนนักท่องเที่ยวให้ลองชิมผลไม้ บ้างกำลังสาวเรือเพื่อหลบเรือลำอื่นให้แล่นสวนไป บ้างกำลังตะโกนส่งเสียงรบกวนเรียกนักท่องเที่ยวให้ลองเรือเที่ยวชมตลาดน้ำ ฯลฯ นั่นคือภาพความคึกคักจอแจของกิจกรรมต่างๆ ที่ลอยล่องอยู่บนผืนน้ำ ซึ่งหลากหลายไปด้วยผู้คนที่แตกต่างกันทั้งคนซื้อคนขาย คนเช่าคนแก่ คนหนุ่มคนสาว เด็กหญิงเด็กชาย ฝรั่งเศส ญี่ปุ่นจีนไทย ฯลฯ ล้วนปะปนอยู่ในตลาดน้ำ กลายเป็นภาพชีวิตและวัฒนธรรมอันมีชีวิตชีวาอีกแง่มุมหนึ่ง

ความหลากหลายของกิจกรรมและผู้คน เมื่อจัดแยกเป็นกลุ่มๆ น่าจะแสดงให้เห็นว่าภายในตลาดน้ำแห่งนี้ ความสัมพันธ์ของกิจกรรมที่เลือกปฏิบัติกันจะปรากฏชีวิตกิจกรรมที่แตกต่างกันไป

- กิจกรรมการค้าเพื่อชุมชน ผู้ขายสินค้าในกลุ่มประเภทที่จำเป็นต่อการบริโภคประจำวัน ได้แก่ สินค้าจากพวกเนื้อสด ผักสด อาหารแห้งต่างๆ การทำหน้าที่ของผู้ขายในกลุ่มนี้จะสนใจอยู่กับชาวบ้านด้วยตนเอง ไม่ค่อยให้ความสนใจกับนักท่องเที่ยวมากนัก การค้าขายดำเนินไปอย่างเรียบง่ายระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายในพื้นที่

- กิจกรรมการค้าเพื่อการท่องเที่ยว ผู้ขายสินค้าในกลุ่มประเภทจากพวกผลไม้และของที่ระลึก จะค้าขายด้วยใบหน้าที่ยิ้มแย้มแจ่มใสพูดจาไพเราะอ่อนหวานกับนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะแม่ค้าขายผลไม้ ซึ่งมีกรรมวิธีค้าขายด้วยการเชิญชวนนักท่องเที่ยวลิ้มลองผลไม้และ

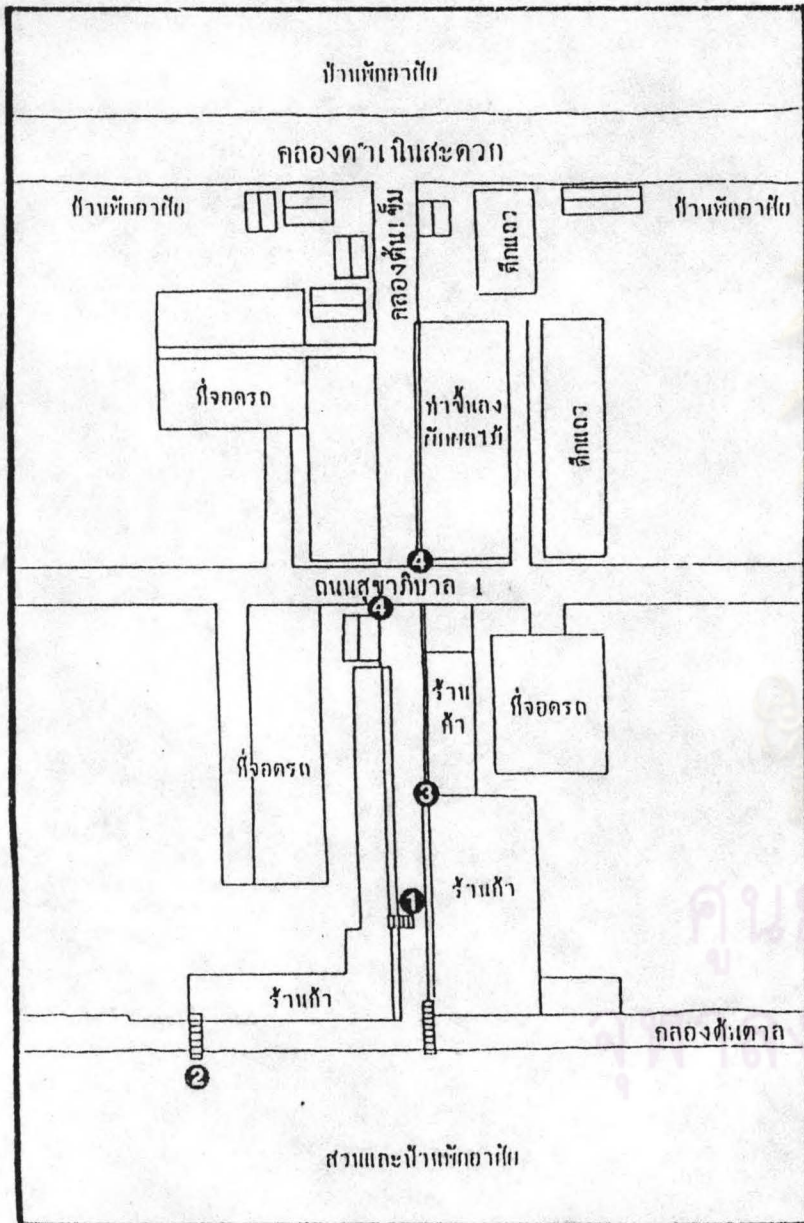
พยายามขยันขยอให้ซื้อสินค้า

- กิจกรรมการค้าทั่วไป ผู้ขายสินค้าในกลุ่มประเภทที่สามารถขายได้ทั้งชาวบ้านและนักท่องเที่ยว ได้แก่ สินค้าประเภทอาหารคาวหวาน โดยเฉพาะก๋วยเตี๋ยวเรือเป็นที่นิยมกันมากในหมู่นักท่องเที่ยว ซึ่งผู้ขายอาจคิดราคาร้านอัตราพิเศษสำหรับนักท่องเที่ยว เช่น ราชาวมละ 8 บาท สำหรับชาวบ้านทั่วไป แต่จะขายให้กับนักท่องเที่ยวในราคา 10 - 20 บาท
- กิจกรรมบริการเรือเช่าเที่ยว ผู้ให้บริการในกลุ่มนี้ค่อนข้างทำหน้าตาของตลาดน้ำแปลกออกไป โดยเฉพาะเรือโฉบที่ต้องคอยเรียกลูกค้ากันเอง จะส่งเสียงเรียกลูกค้ากันโหวกเหวก นอกจากนี้กลุ่มเรือเช่าเที่ยวยังทำทำการจราจรทางน้ำติดขัด เนื่องจากเป็นเรือลำใหญ่ นั่งได้ 8-10 คน และมักจะคอยจอดแวะให้นักท่องเที่ยวซื้อสินค้าตามที่นักท่องเที่ยวต้องการ

สิ่งต่างๆ เหล่านี้เป็นสิ่งที่ประสบพบเห็นหรือสัมผัสกับบรรยากาศทั่วไปของตลาดน้ำ ซึ่งมีชีวิตกิจกรรมแตกต่างกันไปตามหน้าที่ของกิจกรรมนั้นๆ อย่างชัดเจน แต่อย่างไรก็ตามโดยภาพรวมของตลาดน้ำแล้วยังคงเค้าโครงของวิถีชีวิตที่เรียบง่ายไว้ให้เห็น ด้วยภายใต้เงาและเงาเงาเงิน เข้มตามลักษณะชาวสวนทั่วไป ถึงแม้จะประกอบกิจกรรมที่สนองให้กับกลุ่มบุคคลที่ต่างกันไปตาม แต่นั่นก็คือชีวิตและบรรยากาศของวิถีตลาดน้ำที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

3) ความสัมพันธ์ของทัศนียภาพ

ทัศนียภาพเป็นส่วนประกอบสำคัญที่บ่งบอกถึงบทบาทของตลาดน้ำ และเป็นตัวกำหนดขอบเขตอย่างจำกัดของผู้มาท่องเที่ยว ทัศนียภาพตั้งแต่ช่วงถนนสุขาภิบาล 1 ไปทางคลองต้นตาล มีทัศนียภาพที่ค่อนข้างมืดมิด ซึ่งร้านค้าได้ทำกันสาดยื่นออกมามากเกินไปถึงปิดบังแสงสว่าง บริเวณลำคลองช่วงนี้จะมีเรือค้าขายค่อนข้างบางตาส่วนใหญ่เป็นเรือขายหมวกและผลไม้จืดเรียงรายอยู่ แต่บริเวณปากคลองฝั่งคลองต้นตาลจะมีเรือหนาแน่นของกลุ่มเรือโฉบและเรือขายสินค้าที่ระลึก รวมทั้งพวกเร่ขายของที่ระลึกที่อยู่คามริมน้ำด้วย ทั้งนี้เนื่องจากบริเวณดังกล่าวเป็นจุดที่มีการกระจุกตัวของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศจำนวนมาก เพราะทางร้านค้าได้ทำทำขึ้นเรือไว้สำหรับบริษัทเช่าเที่ยวพานักท่องเที่ยวมาเที่ยวชมตลาดน้ำ ประกอบกับการสร้างสิ่งปิดกั้นเพื่อประโยชน์ทางธุรกิจของตน จึงทำให้นักท่องเที่ยวอยู่ในพื้นที่อันจำกัด บริเวณนี้จึงมีความตึกจอบแจส่งเสียงกันโหวกเหวกของกลุ่มบริการต่างๆ ส่วนบริเวณทำขึ้นลงผักผลไม้มีพื้นที่ลักษณะเปิดโล่ง กิจกรรมการค้าต่างๆจะปะปนอยู่ในบริเวณนี้ โดยมากเป็นเรือขายสินค้าจากพวกอาหารสด อาหารแห้ง ผักผลไม้ โดยเฉพาะอาหารคาวหวานจะกระจุกตัวอยู่บริเวณนี้กันมาก ทั้งเป็นจุดที่มีนักท่องเที่ยวส่วนมากเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย (แผนที่ 5.19 และ 5.20)

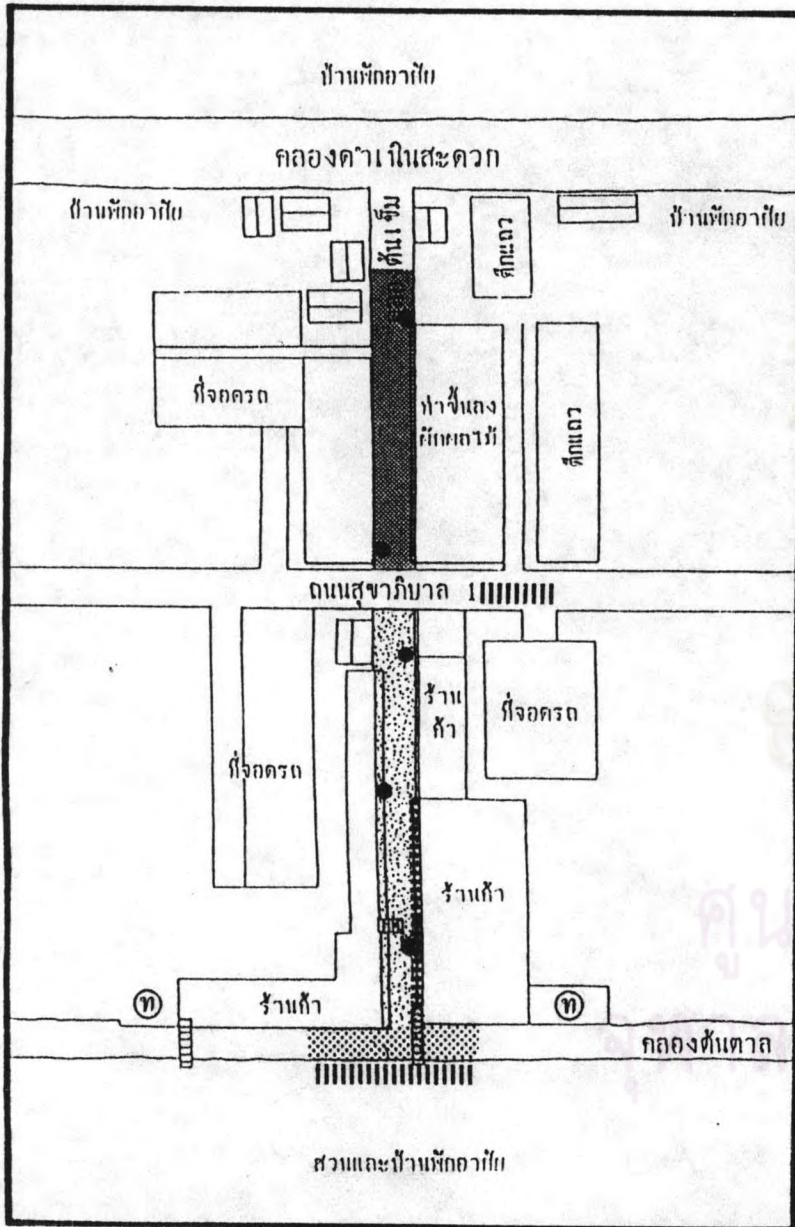

① สะพานเครื่องทางเป็นความขัดแย้ง ② สะพานที่เพิ่งถูกรื้อถอนไปทางลงอีก
ทางธุรกิจการท่องเที่ยว ด้านหนึ่งเมื่อกลางปีนี้ (2536)

③ สุดทางระเปียง คือ ทางตัน ④ 1 ดัดถนนสุขาภิบาล 1 ก็ถูกปิดกั้นด้วย

วิวัฒนาการชุมชนและตลาดน้ำดำเนินสะดวก	
แสดง จุดปิดกั้นทางเดินเท้าริมน้ำ	
ศูนย์วิจัยและพัฒนา กรมมหาวิทยาลัย	
ผังบริเวณตลาดน้ำดำเนินสะดวก	แผนที่ 5.19

กลุ่มเรือสินค้าทั่วไป
จะหนาแน่นบริเวณ
ท่าขึ้นลงผักผลไม้

กลุ่มเรือรับ

กลุ่มเรือคิว

กลุ่มสินค้าที่ระลึก

กลุ่มพวกเร่ขายของที่ระลึก

วิวัฒนาการชุมชนและตลาดน้ำดำเนินสะดวก	
แสดง กลุ่มกิจกรรมต่างๆ ในบริเวณตลาดน้ำ	
● เรือคิว	▨ เรือสินค้าที่ระลึกและผลไม้
▨ เรือรับ	พวกเร่ขายสินค้าที่ระลึก
▨ เรือสินค้าทั่วไป	⑦ ท่าเรือ
ผังบริเวณตลาดน้ำดำเนินสะดวก	
แผนที่ 5.20	

วางแผนเศรษฐกิจ

1) ความสัมพันธ์ของผู้ค้าทางน้ำ

ความสัมพันธ์ของกิจกรรมานเชิงเศรษฐกิจของพ่อค้าแม่ค้า ที่เกิดขึ้นในตลาดน้ำนั้น แตกต่างกับตลาดสดระดับชุมชนโดยทั่วไป คือ มีธุรกิจการท่องเที่ยวเข้ามาเกี่ยวข้อง จึงมีการปะปนของกิจกรรมเพื่อการท่องเที่ยวอยู่ในการค้าระดับชุมชนด้วย ชีวิตเศรษฐกิจของชุมชนตลาดน้ำจึงหลากหลายตามประเภทของการประกอบกิจกรรมต่างๆ

จากการจําแนกประเภทของสินค้าตามวัตถุประสงค์ของการขายสินค้า จึงพบว่าร้อยละ 32 เป็นกลุ่มพ่อค้าแม่ค้าที่มีเป้าหมายของการขายสินค้าให้กับนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะ ได้แก่ สินค้าจากพวกผลไม้ และ ของที่ระลึก ซึ่งเป็นสัดส่วนที่ค่อนข้างสูง และถ้ารวมสินค้าจากพวกอาหารหวานที่สามารถขายได้ทั้งชาวบ้านและนักท่องเที่ยวแล้ว (ร้อยละ 20) ยิ่งแสดงว่าประมาณครึ่งหนึ่งของจำนวนพ่อค้าแม่ค้าทั้งหมด มีชีวิตเศรษฐกิจที่ผูกพันอยู่กับธุรกิจการท่องเที่ยว ซึ่งก็หมายความว่าประมาณอีกครึ่งหนึ่งของจำนวนพ่อค้าแม่ค้า ที่ขายสินค้าประเภท เนื้อสด ผักสด เครื่องปรุง และสินค้าเบ็ดเตล็ดต่างๆ เป็นชีวิตเศรษฐกิจที่ผูกพันอยู่กับชุมชนอย่างแท้จริง

สำหรับการประกอบอาชีพของบรรดาพ่อค้าแม่ค้ายังพบว่าส่วนหนึ่งยึดอาชีพค้าขายเป็นอาชีพรอง (ร้อยละ 28) โดยมีอาชีพหลักคือการทำงานหรือรับจ้างทำงาน ในจำนวนนี้ได้แก่ ผู้ที่ค้าขายสินค้าจากพวก ผัก ผลไม้ อาหารหวาน และของที่ระลึก (หมวก) จากการสอบถามเพิ่มเติมได้ให้เหตุผลว่า การมาค้าขายจะมาในยามว่างจากงาน หรือไม่ไปลงแขก โดยบางรายจะมาเฉพาะในวันเสาร์-อาทิตย์ ซึ่งเป็นวันที่มีนักท่องเที่ยวจำนวนมาก แสดงว่าคนในพื้นที่นั้นสามารถเลือกทำกิจกรรมการค้าต่างๆได้ยามว่าง และประการสำคัญคือตลาดน้ำมีอุปสงค์สูงหรือมีกำลังซื้อสูงโดยเฉพาะจากนักท่องเที่ยว จึงสามารถเข้ามาค้าขายแข่งกับพวกที่ค้าขายกันเป็นประจำ

2) ความสัมพันธ์ของผู้ซื้อ

ผู้ซื้อที่เกี่ยวข้องกับตลาดน้ำนอกจากผู้ซื้อประจำท้องถิ่นแล้ว ยังประกอบด้วยผู้ซื้อนอกท้องถิ่นคือ ผู้ซื้อในกลุ่มนักท่องเที่ยว โดยมีความสัมพันธ์กับตลาดน้ำดังนี้

- ความสัมพันธ์กับท้องถิ่น การพึ่งพาตลาดน้ำของชุมชนมีลักษณะของการพึ่งพาทั้งทางตรงและทางอ้อม คือ การพึ่งพาทางตรงเป็นการมาซื้อสินค้าเองที่ตลาดน้ำ ส่วนทางอ้อมเป็นการซื้อสินค้าจากเรือเร่ ซึ่งจากการสำรวจผู้พักอาศัยในรัศมี 2 กิโลเมตร พบว่าผู้พักอาศัยในระยะประมาณ 100 เมตร จากตลาดน้ำ จะมาซื้อสินค้าที่ตลาดน้ำเป็นประจำ ส่วนระยะทางไกลออกไปอีกประมาณ 300 เมตร จะมาซื้อสินค้าที่ตลาดน้ำบ้างเป็นบางครั้ง โดยจะซื้อสินค้า

จากเรือเร็วมากกว่า นอกนั้นผู้พักอาศัยที่อยู่ไกลออกไปตามโครงข่ายทางน้ำจะซื้อสินค้าจากเรือเร็ว เป็นประจำ ซึ่งแม้ค้าจะพายเรือเร็วขายสินค้าไปตามลากล่องต่างๆ ที่กระจายอยู่ทั่วพื้นที่ อย่างไรก็ตามก็ตามการซื้อสินค้าจากตลาดน้ำหรือจากเรือเร็ว นั้น โดยมากเป็นอาหารสดเล็กๆ น้อยๆ ที่สามารถบริโภคได้ในชีวิตประจำวัน ส่วนใหญ่แล้วถ้าต้องการสินค้าจำเป็นอื่นๆ จะไปใช้บริการที่ตลาดบกเป็นหลัก

- ความสัมพันธ์กับนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยววนนอกจากได้มาเที่ยวชมตลาดน้ำแล้วส่วนหนึ่งยังเป็นผู้ซื้อสินค้าที่ตลาดน้ำด้วย แต่นักท่องเที่ยวชาวไทยกับชาวต่างประเทศ มีความนิยมในการซื้อสินค้าที่แตกต่างกันคือ กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทยนิยมซื้อสินค้าจากผู้ขายทางน้ำมากกว่า ได้แก่สินค้าในสองอันดับแรก คือ อาหารคาวหวาน (ร้อยละ 34.07) และ ผลผลิตทางการเกษตร (ระบุเพิ่มเติมว่าผลไม้ ร้อยละ 27.47) ตามลำดับ ส่วนกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศกลับไม่นิยมซื้อสินค้าจากผู้ขายทางน้ำ ส่วนใหญ่ซื้อสินค้าจากร้านค้าริมน้ำ ได้แก่ อาหารและเครื่องดื่ม (ร้อยละ 38.59) และ ของที่ระลึก (ร้อยละ 22.91) ตามลำดับ จึงแสดงให้เห็นว่าธุรกิจการท่องเที่ยวยังแบ่งกลุ่มเป้าหมายของการขายสินค้าออกไปอีก ร้านค้าของที่ระลึกสามารถขายสินค้าได้ในกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ (ร้านค้าที่ระลึกจะมีบริการอาหารและเครื่องดื่มด้วย) ส่วนบรรดาพ่อค้าแม่ค้าทางน้ำจะขายสินค้าได้ในกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทยเป็นส่วนใหญ่

สรุปคือชีวิตเศรษฐกิจของชุมชนตลาดน้ำ เป็นการดำเนินไปตามธรรมชาติของอุปสงค์และอุปทานที่เกี่ยวข้องอยู่กับตลาดน้ำ (โดยไม่เกี่ยวข้องกับการจัดจำหน่ายเรือซื้อขายกันทางน้ำ เพื่อเป็นการแสดงให้เห็นนักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นข้อสังเกตตั้งแต่เบื้องต้นว่าอาจจะเป็นการจัดจากจีน) โดยส่วนหนึ่งเป็นเศรษฐกิจพึ่งพาอยู่กับธุรกิจการท่องเที่ยว อีกส่วนหนึ่งเป็นเศรษฐกิจท้องถิ่นที่ต้องผูกพันอยู่กับชีวิตของการบริโภคปกติประจำวัน ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับคนในชุมชนที่ยังเป็นสภาพของชุมชนริมน้ำ ไม่ว่าจะการเป็นพึ่งพาตลาดน้ำโดยตรงหรือโดยอ้อม เนื่องเพราะการมาชุมนุมกันที่ตลาดน้ำไม่ได้เป็นการสิ้นสุดการค้าขายเฉพาะในบริเวณตลาดน้ำเท่านั้น พ่อค้าแม่ค้าส่วนหนึ่งยังต้องพายเรือเร็วขายสินค้าต่อไปอีก สำหรับชุมชนภายในตามโครงข่ายทางน้ำที่อยู่ลึกเข้าไป ซึ่งเป็นเหตุผลประการสำคัญที่ทำให้ตลาดน้ำคงสภาพธรรมชาติไว้ได้ และถึงแม้ว่าเศรษฐกิจจะพึ่งพาอยู่กับกลุ่มใดก็ตาม ทั้งสองส่วนก็กลมกลืนกันไปบนแง่ของวิถีท้องถิ่นคือ ไม่ว่าจะขายสินค้าให้กับกลุ่มไหนเป็นหลักก็ตาม เศรษฐกิจของชุมชนตลาดน้ำก็ยังคงถูกซื้อถูกขายกันเองภายใน คือผู้ขายนอกจากมาขายสินค้าแล้วยังซื้อสินค้าอื่นๆ กลับไปบริโภคยังครัวเรือน หรือนำไปปรุงแต่งเป็นอาหารกลับมาขายต่อยังตลาดน้ำ

5.4 ทักษะคิดและความคิดเห็นที่มีต่อตลาดน้ำดำเนินสะดวก

การศึกษาทักษะคิดและความคิดเห็นต่อตลาดน้ำดำเนินสะดวก ได้จากการออกแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ ซึ่งการออกแบบสอบถามมีด้วยกัน 2 กลุ่ม คือ กลุ่มนักท่องเที่ยว และ กลุ่มนักท่องเที่ยว ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ โดยการสุ่มแบบสอบถามนี้เป็นชุดเดียวกันกับผู้ตอบคำถามที่มีความสัมพันธ์กับกิจกรรมต่างๆ ในตลาดน้ำ สำหรับในส่วนของการสัมภาษณ์ได้สัมภาษณ์จากนักวิชาการ และ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับตลาดน้ำ ซึ่งการรวบรวมทักษะคิดและความคิดเห็นจากการออกแบบสอบถามและการสัมภาษณ์นั้น ประมวลออกมาเพื่อแสดงให้เห็นว่าตลาดน้ำให้คุณค่าในด้านใดบ้างนอกจากคุณค่าทางด้านเศรษฐกิจ พร้อมกันนี้ได้เสนอปัญหาของตลาดน้ำดำเนินสะดวกที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้ด้วย

5.4.1 ทักษะคิดและความคิดเห็นจากแบบสอบถาม

ก. ในกลุ่มนักท่องเที่ยว (พ่อค้าแม่ค้า)

1) ข้อมูลทั่วไป

การสุ่มแบบสอบถามในกลุ่มพ่อค้าแม่ค้า เป็นกลุ่มเดียวกับผู้ที่มีความสัมพันธ์กับกิจกรรมต่างๆ ในตลาดน้ำ ซึ่งข้อมูลทั่วไปส่วนหนึ่งได้กล่าวไว้แล้ว สำหรับความผูกพันที่มีต่อตลาดน้ำนั้นพ่อค้าแม่ค้าส่วนหนึ่ง คำขายมาตั้งแต่ระยะเริ่มแรกที่ตลาดน้ำเข้ามาติดตลาดคลองตัน เข็ม (ประมาณ พ.ศ. 2525-2527) ถึง พ.ศ. 2530 คือ มีร้อยละ 72 โดยในจำนวนนี้ร้อยละ 25 เคยค้าขายในตลาดน้ำแห่งอื่นๆ มาก่อน คือ ตลาดน้ำคลองลัดพลี (ร้อยละ 20) และตลาดน้ำคลองขุนพิทักษ์ (ร้อยละ 5) สำหรับผู้ที่เคยค้าขายในตลาดน้ำคลองลัดพลีนั้นเมื่ออยู่สองรายที่เคยค้าขายในตลาดน้ำคลองดำเนินสะดวกและตลาดน้ำคลองทองหลวง ส่วนพ่อค้าแม่ค้าร้อยละ 28 เข้ามาค้าขายในระยะหลังตั้งแต่ พ.ศ. 2530 เป็นต้นมา (ตารางที่ 5.10)

2) ทักษะคิดและความคิดเห็น (ตารางที่ 5.11)

ความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของตลาดน้ำที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว นั้นทุกคนเห็นว่าเหมาะสมที่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยว เห็นด้วยอย่างยิ่งถึง ร้อยละ 62 และเห็นด้วยร้อยละ 38 และยังเห็นพ้องต่อไปว่าการเป็นแหล่งท่องเที่ยวทำให้ตลาดน้ำเจริญขึ้น (เห็นด้วยอย่างยิ่งร้อยละ 54 และเห็นด้วยร้อยละ 46) แต่ก็ไม่เห็นด้วยทั้งหมดว่าการเป็นแหล่งท่องเที่ยวจะทำให้ตนมีรายได้ดีขึ้น คือ เห็นด้วยอย่างยิ่งร้อยละ 46 เห็นด้วยร้อยละ 20 ไม่แน่จร้อยละ 20 ไม่เห็นด้วยร้อยละ 14 ตามลำดับ ในจำนวนที่ตอบว่าไม่แน่จ และไม่เห็นด้วย ส่วนใหญ่

คือกลุ่มผู้ขายสินค้าให้กับชาวบ้านเป็นหลัก

สำหรับความคิดเห็นด้านเอกลักษณ์ของตลาดน้ำนั้น ทั้งหมดเห็นว่า ตลาดน้ำเป็นสิ่งที่แสดงถึงเอกลักษณ์วัฒนธรรมไทย ส่วนการมองอนาคตของตลาดน้ำถึงภาวะที่อาจจะต้องเสื่อมสภาพไป จะมีทั้งกลุ่มที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย โดยกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยจะเป็นกลุ่มใหญ่ คือ มีร้อยละ 60 (ร้อยละ 28 ไม่เห็นด้วย และ ร้อยละ 32 ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง) ซึ่งจะมีบางส่วนที่ยังไม่แน่ใจร้อยละ 28 แต่กลุ่มที่เห็นด้วยว่าตลาดน้ำอาจจะเสื่อมสภาพไป คือ มีร้อยละ 12 (เห็นด้วยร้อยละ 10 และเห็นด้วยอย่างยิ่งร้อยละ 2) อย่างไรก็ตามพ่อค้าแม่ค้าทั้งหมดได้เล็งเห็นถึงความสำคัญที่จะต้องอนุรักษ์ตลาดน้ำไว้ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่งร้อยละ 54 และ เห็นด้วยร้อยละ 46 โดยเห็นด้วยว่าสมควรที่จะให้ทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาดูแลตลาดน้ำถึงร้อยละ 90 แต่อีกร้อยละ 10 ที่ไม่แน่ใจ ทั้งนี้เพราะยังไม่เข้าใจถึงความจำเป็นที่จะต้องให้มีหน่วยงานต่างๆ เข้ามาดูแล

3) ความภาคภูมิใจ

พ่อค้าแม่ค้าส่วนใหญ่รู้สึกภาคภูมิใจที่มีตลาดน้ำคือร้อยละ 80 รู้สึกภาคภูมิใจเป็นอย่างมาก และร้อยละ 16 จะค่อนข้างภูมิใจ แต่มีบางส่วนที่รู้สึกเฉยๆ และไม่รู้สึกภูมิใจเลย ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 2 (ตารางที่ 5.12)

4) ความคิดเห็นอื่นๆ

- เกี่ยวกับอาชีพทางน้ำ เกือบทั้งหมดไม่คิดที่จะเปลี่ยนอาชีพในการค้าขายทางน้ำ ถึงร้อยละ 90 ส่วนที่เหลือคิดจะเปลี่ยนอาชีพแต่ก็ยังไม่รู้ว่าจะไปประกอบอาชีพอะไรต่อไป (ตารางที่ 5.13)

- เกี่ยวกับสถานที่ที่เหมาะสมต่อการติดตลาดน้ำ ร้อยละ 97.5 เห็นว่าบริเวณเดิมหรืออันคลองตันเข้มเหมาะสมอยู่แล้ว โดยส่วนใหญ่เห็นว่าสะดวกต่อการเดินทางมายังตลาดน้ำ และเป็นแหล่งชุมนุมของบรรดาพ่อค้าแม่ค้าต่างๆอยู่แล้ว นอกจากนี้ก็มองว่าเป็นเพราะมีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวกันมากทำให้ตลาดน้ำเจริญ จึงเหมาะสมที่ตลาดน้ำจะอยู่บนบริเวณนี้ สำหรับผู้ที่เห็นว่าคลองตันเข้มมีความไม่เหมาะสมเพราะคลองตันเข้มแคบเกินไปควรจะไปติดตลาดในคลองคานินสะดวกจะดีกว่า (ตารางที่ 5.14)

5) ปัญหา

ปัญหาที่เกิดขึ้นในตลาดน้ำส่วนหนึ่งคิดว่าไม่มีปัญหา แต่ร้อยละ 45 คิดว่ามีปัญหา โดยจะเรียงข้อที่เป็นปัญหาสูงสุดไปข้อที่เป็นปัญหาน้อยสุด ดังนี้

- ปัญหาการทะเลาะเบาะแว้ง
- ปัญหาการแย่งลูกค้า
- ปัญหาคลองแคบเกินไป
- ปัญหาเสียงและกลิ่นจากเรือหางยาว
- ปัญหาบริเวณที่จอดเรือ
- ปัญหาร้านค้าริมน้ำ
- ปัญหาเรือชนกัน

ปัญหาการทะเลาะเบาะแว้งส่วนใหญ่เกิดจาก การกระทบกระทั่งกันระหว่างเรื่อน้ำเกี่ยวกับพ่อค้าแม่ค้า ต่างกล่าวหากันว่าเรือของอีกฝ่ายมาเกะกะ ซึ่งขณะที่กำลังค้าขายเรือแม่ค้าจำเป็นต้องจอดหยุดนิ่ง หรือ เรื่อน้ำที่ยาวต้องจอดเรือให้นักท่องเที่ยวซื้อสินค้าต่างๆ จึงทำให้การจราจรทางน้ำติดขัด ทั้งนี้ก็เนื่องมาจากปัญหาของคลองที่คับแคบเกินไปด้วย นอกจากนี้ปัญหาการแย่งลูกค้ากันก็เป็นต้นเหตุหนึ่งของการทะเลาะวิวาท ปัญหาส่วนใหญ่เกิดจากแม่ค้าที่ต้องการขายสินค้าให้นักท่องเที่ยวแย่งลูกค้ากัน สำหรับปัญหาเสียงและกลิ่นจากเรือหางยาวเกิดขึ้นตรงบริเวณคลองตันตลิ่ง (ในคลองตันเข้มห้ามเรือติดเครื่องยนต์ช่วงเวลาที่ติดตลิ่ง) เนื่องจากเรือหางยาวที่เป็นเรือรับนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศมาเที่ยวยังตลิ่งน้ำ จะรีบร้อนเพื่อรีบไปเข้าคิวรับนักท่องเที่ยวต่อ จึงเป็นปัญหาที่รบกวนการค้าขายของพ่อค้าแม่ค้าเป็นอย่างมาก ส่วนปัญหาบริเวณที่จอดเรือและปัญหาร้านค้าริมน้ำ เกิดจากบริเวณที่เป็นร้านขายของที่ระลึก ร้านค้าบางรายไม่ทำให้เรือขายสินค้าทั่วไปมาจอด ส่วนที่ท่าสิ่งปิดกั้นก็ไม่สะดวกต่อการค้าสำหรับผู้ใช้ซื้อที่อยู่บนบก เรือแม่ค้าส่วนใหญ่จึงมาจอดตัวที่ท่าพวกรรณกันมาก ท้ายบริเวณที่จอดเรือลดน้อยลงไป (ไม่ต้องเสียค่าที่จอดเรือ) นอกจากนี้ยังมีปัญหาของเรือชนกันซึ่งเป็นเรื่องค่อนข้างบกติสำหรับการค้าขายทางน้ำจึงพบว่า เป็นปัญหาเล็กน้อย

6) ข้อเสนอแนะและความต้องการ

พ่อค้าแม่ค้าส่วนใหญ่ไม่มีความคิดเห็นที่จะแสดงข้อ เสนอแนะ ซึ่งผู้ที่แสดงความคิดเห็นไว้มีเพียงร้อยละ 20 โดยส่วนใหญ่ต้องการให้ทางสุขาภิบาลมาจัดเก็บขยะและ

สวะต่างๆ เพราะเห็นว่าคลองต้นเข็มสกปรกไม่สวยงาม และให้ช่วยดูแลเรื่องทะเลาะวิวาทกัน โดยเฉพา เรือนาที่อยู่ที่จอดเกะกะไม่สามารถไปมาได้ (บริเวณที่กลุ่มเรือนาที่จอดเรียกกัน ท้องเที่ยวจะ เกะกะมากตรงบริเวณปากคลองฝั่งคลองต้นตาล) รวมทั้งเรือหางยาวที่เล่นเร็วเกินไป นอกจากนี้ต้องการให้ควบคุมราคาสินค้า และ ค่านั่งเรือเที่ยวชมตลาดน้ำให้เป็นไปอย่าง ยุติธรรม

๗. ทศนคติและความคิดเห็นในกลุ่มนักท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยวชาวไทย

1) ข้อมูลทั่วไป

จากการสุ่มแบบสอบถามนักท่องเที่ยวชาวไทย ที่เข้ามาเที่ยวชมตลาดน้ำ ส่วนมากเดินทางมาจากกรุงเทพฯ ถึงร้อยละ 82 นอกนั้นเดินทางมาจากจังหวัดใกล้เคียง ได้แก่ ราชบุรี สมุทรสงคราม สมุทรสาคร สมุทรปราการ กาญจนบุรี และมีจังหวัดที่ไกลออกไปบ้างได้แก่ ระยอง และนครศรีธรรมราช ซึ่งส่วนใหญ่มประกอบอาชีพรับจ้างและเป็นข้าราชการ คิดเป็นร้อยละ 32 และร้อยละ 30 ตามลำดับ รองลงมาร้อยละ 20 เป็นกลุ่มนักศึกษา ที่เหลือเป็นพ่อค้านักธุรกิจ (ตารางที่ 5.15) กลุ่มอายุของนักท่องเที่ยวไทยส่วนใหญ่อายุในวัย 26-35 ปี คิดเป็นร้อยละ 48 รองลงมาร้อยละ 28 และร้อยละ 12 อยู่ในวัย 15-25 ปี และ 36-45 ปี ตามลำดับ (ตารางที่ 5.16)

สำหรับการเดินทางมาเที่ยวตลาดน้ำดำเนินสะดวกครั้งนี้นักท่องเที่ยว ร้อยละ 68 มาเที่ยวชมเฉพาะที่ตลาดน้ำดำเนินสะดวกเพียงแห่งเดียว ส่วนอีกร้อยละ 32 จะเดินทางไปสถานที่ท่องเที่ยวแห่งอื่นๆ ด้วย ได้แก่ สวนสามพราน (จังหวัดนครปฐม) อุทยาน ร.2 วัดเจริญสุขาราม และคอนหอยหลอด (จังหวัดสมุทรสงคราม) ตลาดน้ำคลองโพธิ์พักและการแสดงงูเห่า (จังหวัดราชบุรี ทั้งสองแห่งตั้งอยู่ในอำเภอดำเนินสะดวก ส่วนสถานที่แสดงงูเห่าอยู่ห่างจากตลาดน้ำดำเนินสะดวกประมาณ 3.5 กิโลเมตร) จะเห็นว่าในกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนใหญ่แล้ว มีจุดประสงค์มาเที่ยวชมตลาดน้ำดำเนินสะดวกเพียงแห่งเดียว ส่วนนักท่องเที่ยวที่เดินทางไปเที่ยวที่แห่งอื่นๆ ต่อนั้นจะไปยังที่ใดที่หนึ่งต่อเพียงแห่งเดียวเท่านั้น ส่วนมากจะไปเที่ยวชมที่สวนสามพราน หรือ อุทยาน ร.2 สำหรับตลาดน้ำคลองโพธิ์พักนั้นยังไม่ค่อยเป็นที่รู้จักในกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทย (ตารางที่ 5.17) ซึ่งลักษณะการมาเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนใหญ่ จะเดินทางมาท่องเที่ยวกันเอง แต่อีกร้อยละ 10 จะมาลักษณะเป็นกลุ่มทัวร์หรือมาทัศนศึกษา (ตารางที่ 5.18)

ส่วนสื่อประชาสัมพันธ์ต่างๆ เกี่ยวกับตลาดน้ำที่นักท่องเที่ยวรับรู้มากที่สุด คือมาจากเพื่อนหรือญาติพี่น้อง คิดเป็นร้อยละ 36.11 รองลงมาร้อยละ 26.39 มาจากกิตติศัพท์คำเล่าลือ ซึ่งแสดงว่าตลาดน้ำเป็นที่รู้จักกันมากโดยการบอกเล่า และความมีชื่อเสียงของตลาดน้ำ ส่วนสื่ออื่นๆ ที่รับรู้รองลงมาเป็นนิตยสารและวารสารต่างๆ โทรทัศน์และหนังสือพิมพ์ และรูปสเตอร์ หรือแผ่นพับของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ตารางที่ 5.19) สำหรับจำนวนครั้งที่นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมตลาดน้ำพบว่าร้อยละ 50 ไปได้มา เป็นครั้งแรก ส่วนมากเป็นครั้งที่สองหรือกว่านั้น (ตารางที่ 5.20) และมีนักท่องเที่ยวถึงร้อยละ 84 ยืนยันว่าจะกลับมาเที่ยวชมตลาดน้ำอีก ส่วนที่เหลือจะไม่กลับมาและบางส่วนก็ยังไม่แน่ใจ (ตารางที่ 5.21)

2) ทักษะคิดและความคิดเห็น (ตารางที่ 5.22)

นักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนใหญ่มองเห็นว่าตลาดน้ำแสดงถึงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมไทย (เห็นด้วยอย่างยิ่งร้อยละ 66 และ เห็นด้วยร้อยละ 30) ซึ่งมีเพียงบ้างจำนวนหนึ่งที่ไม่เห็นด้วยและไม่แน่ใจ ส่วนความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมการค้าทางน้ำของบรรดาพ่อค้าแม่ค้าที่พายเรือมาซื้อขายกันนั้น นักท่องเที่ยวส่วนมากร้อยละ 86 ต่างก็เห็นว่า เป็นการดำเนินไปตามธรรมชาติของวิถีชีวิตดั้งเดิม แต่ส่วนที่เหลือมีทั้งไม่แน่ใจและไม่เห็นด้วย จากการเพิ่มเติมความคิดเห็นว่าอาจจะเป็นการจัดขึ้นมาเพื่อแสดงให้นักท่องเที่ยวชม

ความเห็นเกี่ยวกับการมองอนาคตของตลาดน้ำส่วนใหญ่มองเห็นว่ามีความเป็นไปได้ที่ตลาดน้ำจะเสื่อมสภาพไป ซึ่งมีร้อยละ 50 (เห็นด้วยร้อยละ 36 และ เห็นด้วยอย่างยิ่งร้อยละ 14) ร้อยละ 26 ไม่แน่ใจว่าอนาคตของตลาดน้ำจะเป็นอย่างไร แต่ส่วนที่เหลือคิดว่าตลาดน้ำจะยังคงอยู่ต่อไป และไม่ว่าจะมีทัศนคติความคิดเห็นอย่างไรต่ออนาคตของตลาดน้ำทุกฝ่ายก็ยังต้องการให้มีตลาดน้ำอยู่ตลอดไป (เห็นด้วยร้อยละ 24 และ เห็นด้วยอย่างยิ่งร้อยละ 76) ซึ่งเป็นสิ่งสมควรอย่างยิ่งที่จะอนุรักษ์เอาไว้ (เห็นด้วยร้อยละ 10 และ เห็นด้วยอย่างยิ่งร้อยละ 90)

3) ความรู้สึกประทับใจ (ตารางที่ 5.23)

สถานที่ท่องเที่ยวใดก็ตามที่ก่อให้เกิดความรู้สึกประทับใจมากเท่าไร จะเป็นสิ่งบอกถึงคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ตลาดน้ำดำเนินสะดวกมีสิ่งใดที่ก่อให้เกิดความประทับใจในหมู่นักท่องเที่ยวชาวไทยหลายประการ ดังนี้

นักท่องเที่ยวรู้สึกเพลิดเพลิน และ ประทับใจมาก ต่อทัศนียภาพของตลาดน้ำ ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 80 (มากที่สุดร้อยละ 32 ต่ำสุดร้อยละ 48) และมีบางส่วนที่รู้สึกเฉยๆ แต่สำหรับทัศนียภาพของร้านค้าริมน้ำจะมีความรู้สึกหลากหลายกว่า คือ มีทั้งผู้ที่รู้สึกประทับใจมาก และผู้ที่รู้สึกไม่ประทับใจเลย โดยคิดเป็นร้อยละ 40 ที่มีความประทับใจมาก และอีกร้อยละ 40 รู้สึกเฉยๆ ส่วนที่เหลือรู้สึกผิดหวังต่อทัศนียภาพของร้านค้าริมน้ำ สำหรับในส่วนของการทำงานกิจกรรมต่างๆ ทางน้ำของบรรดาพ่อค้าแม่ค้าที่พายเรือค้าขายไปมา เป็นภาพที่ก่อให้เกิดความประทับใจถึงร้อยละ 82 ส่วนอีกร้อยละ 18 จะรู้สึกเฉยๆ และนอกจากการได้ชมได้เห็นบรรยากาศของตลาดน้ำแล้ว การที่นักท่องเที่ยวได้นั่งเรือพายเที่ยวชมตลาดน้ำและชุมชน ก็เป็นกิจกรรมหนึ่งที่ทำให้นักท่องเที่ยวเพลิดเพลินและเกิดความประทับใจต่อตลาดน้ำ ซึ่งส่วนใหญ่ที่นักท่องเที่ยวจะได้ทำกิจกรรมในส่วนนี้ คือ มีร้อยละ 88 ที่นั่งเรือเที่ยวชมตลาดน้ำ และจากจำนวนนักท่องเที่ยวในกลุ่มนี้ มีเพียงร้อยละ 18.18 ที่รู้สึกเฉยๆ นอกนั้นจะรู้สึกประทับใจมากกับการที่ได้สัมผัสตลาดน้ำอย่างใกล้ชิด (ร้อยละ 81.82) สำหรับความรู้สึกชอบซึ่งในวิถีชีวิตของชุมชนริมน้ำมีร้อยละ 80 เกิดความชอบซึ่งมาก และอีกร้อยละ 20 รู้สึกเฉยๆ ต่อวิถีชีวิตของชุมชน

4) ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและสิ่งที่ควรปรับปรุง

- ปัญหา นักท่องเที่ยวชาวไทยเห็นด้วยว่าเส้นทางเท้าริมน้ำถูกปิดกั้นซึ่งเป็นอุปสรรคในการเดินเที่ยวชมตลาดน้ำได้อย่างทั่วถึง คือ ส่วนใหญ่เห็นด้วยร้อยละ 80 และที่ไม่เห็นด้วยมีร้อยละ 10 ส่วนที่เหลือไม่แน่ใจ สำหรับปัญหาเสียงรบกวนจากเรือหางยาวพบว่า มีร้อยละ 54 ที่ไม่เห็นด้วย ร้อยละ 44 เห็นด้วย และร้อยละ 6 ไม่แน่ใจ (ตารางที่ 5.22) ซึ่งปัญหาที่เกิดจากเรือหางยาวนั้นนักท่องเที่ยวจะรับรู้แตกต่างกันไป เนื่องจากเรือหางยาวจะอยู่เฉพาะบริเวณคลองต้นตาล ถ้านักท่องเที่ยวได้ไปสัมผัสกับบริเวณนั้นก็จะรู้สึกว่าเรือหางยาวรบกวนโดยเฉพาะเสียงเครื่องยนต์ของเรือที่ดังมาก แต่ในบริเวณคลองต้นเข็มจะไม่มีการรบกวนเข้ามารบกวนในช่วงเวลาท่องเที่ยว

- สิ่งที่ต้องปรับปรุง อันดับแรกที่นักท่องเที่ยวเห็นว่าควรปรับปรุงเป็นอย่างมากคือความสะอาดในลำคลอง รองลงมา ได้แก่ ทางเท้าริมน้ำ ร้านค้าริมน้ำ และสะพานข้ามคลอง ตามลำดับ นอกจากนี้เห็นว่าควรปรับปรุงและเพิ่มห้องน้ำสาธารณะให้มากขึ้น

5) ข้อเสนอแนะ

นักท่องเที่ยวยุคใหม่ ร้อยละ 34 ได้แสดงความคิดเห็นเป็นข้อเสนอแนะไว้ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

- ความสะอาดในคลอง นักท่องเที่ยวส่วนมากมองว่าในลำคลองมีความสกปรก โดยเฉพาะบริเวณร้านค้าขายของที่ระลึกจะมีขยะมาก จึงควรที่จะช่วยกันดูแลและให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาควบคุมรักษาความสะอาด

- ทางเท้าริมน้ำควรที่จะสร้างทางให้เชื่อมติดต่อกันโดยตลอด

- ร้านค้าริมน้ำควรที่จะปรับปรุงตกแต่ง ให้มีความเป็นธรรมชาติมากกว่านี้ คือให้เป็นลักษณะเรือนไทยริมน้ำอย่างแท้จริง

- ไม่ควรให้มีเรือหางยาวอยู่ในรัศมีของตลาดน้ำ

- พฤติกรรมของแม่ค้าแม่ค้า ควรที่จะพูดจาไพเราะอ่อนหวานตลอดเวลา เนื่องจากแม่ค้าบางรายจะไม่มีมารยาทเมื่อนักท่องเที่ยวไม่ซื้อสินค้าหรือต่อรองสินค้า นอกจากนี้ยังมีพวกรับจ้างพายเรือบางรายจะต้อนักท่องเที่ยวเพื่อขอค่าบริการเพิ่มเติม ซึ่งการต่อรองราคาค่านั่งเรือเที่ยวชมตลาดน้ำ จะจ่ายให้กับเจ้าของคิววก่อนล่วงหน้าโดยไม่ต้องจ่ายเพิ่มอีก พฤติกรรมเช่นนี้จึงก่อความรำคาญให้กับนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก

- ราคาสินค้า ควรจะควบคุมราคาสินค้าเพราะสินค้าบางอย่างจำหน่ายในราคาที่แพงเกินไป

นักท่องเที่ยวยุคใหม่ต่างประเทศ

1) ข้อมูลทั่วไป

การสุ่มแบบสอบถามนักท่องเที่ยวยุคใหม่ต่างประเทศ ส่วนมากเป็นนักท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศยุโรป คิดเป็นร้อยละ 70 นอกนั้นเป็นนักท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศสหรัฐอเมริกา เอเชีย แอฟริกา และ ออสเตรเลีย ตามลำดับ ซึ่งส่วนใหญ่มักประกอบอาชีพอิสระ คือเป็นพ่อค้า นักธุรกิจคิดเป็นร้อยละ 30 รองลงมาร้อยละ 24 มีอาชีพรับจ้าง และตามด้วยอาชีพข้าราชการ นักศึกษา และอาชีพเฉพาะด้าน ตามลำดับ (ตารางที่ 5.15) สำหรับกลุ่มอายุของนักท่องเที่ยวยุคใหม่ อยู่ในช่วง 26-35 ปี คิดเป็นร้อยละ 40 รองลงมาร้อยละ 28 อยู่ในช่วง 15-25 ปี ร้อยละ 18 อยู่ในช่วง 46-60 ปี และ ร้อยละ 14 อยู่ในช่วง 36-45 ปี (ตารางที่ 5.16)

สำหรับการเดินทางมาเที่ยวตลาดน้ำดำเนินสะดวกครั้งนี้ นักท่องเที่ยวร้อยละ 16 มาเที่ยวชมเฉพาะที่ตลาดน้ำดำเนินสะดวกเพียงแห่งเดียว ส่วนร้อยละ 84 จะเดิน

เดินทางไปสถานที่ท่องเที่ยวแห่งอื่นๆ ด้วย ซึ่งส่วนใหญ่จะไปท่องเที่ยวต่อที่สวนสามพราน จังหวัด นครปฐม และสะพานข้ามแคว จังหวัดกาญจนบุรี โดยมีบางส่วนจะแวะตลาดน้ำคลองโพหักก่อน ตลาดน้ำดำเนินสะดวก หลังจากนั้นไปชมการแสดงงูเห่า (ตารางที่ 5.17) ทั้งนี้นักท่องเที่ยว ร้อยละ 72 เดินทางมาที่บริษัทนี้เที่ยว จึงไปเที่ยวชมต่อยังสถานที่อื่นๆ ในการท่องเที่ยวครั้งนี้ด้วย (ตารางที่ 5.18)

ส่วนสื่อประชาสัมพันธ์ต่างๆ เกี่ยวกับตลาดน้ำ ที่นักท่องเที่ยวรับรู้มากที่สุดมาจากบริษัทนี้เที่ยวหรือจากการแนะนำของไกด์ และโบสเตอร์หรือแผ่นพับของการท่องเที่ยว ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 28.13 และ ร้อยละ 23.43 ตามลำดับ รองลงมาร้อยละ 17.19 รับรู้มาจากเพื่อนหรือญาติพี่น้อง ซึ่งมีเท่ากับผู้ที่รับรู้มาจากนิตยสารหรือวารสารต่างๆ นอกนั้นจะเป็นสื่อที่มาจากกิตติศัพท์คำเล่าลือ จากโทรทัศน์และหนังสือพิมพ์ และ จากโรงแรมที่นักท่องเที่ยวเข้าไปพัก (ตารางที่ 5.19) ส่วนการมาเยือนตลาดน้ำแห่งนี้มีนักท่องเที่ยวส่วนหนึ่งที่มาเป็นครั้งที่สองหรือมากกว่านั้นคิดเป็นร้อยละ 14 โดยส่วนใหญ่มาเยี่ยมชมเป็นครั้งแรก (ตารางที่ 5.20) สำหรับความคิดเห็นว่านักท่องเที่ยวจะกลับมาเที่ยวอีกหรือไม่ มีนักท่องเที่ยวร้อยละ 54 คิดว่าถ้ามีโอกาสจะกลับมาเที่ยวตลาดน้ำอีก ส่วนร้อยละ 42 คิดว่าจะไม่กลับมาอีก และส่วนที่เหลือยังไม่แน่ใจ (ตารางที่ 5.21)

2) ทศนคติและความคิดเห็น (ตารางที่ 5.24)

นักท่องเที่ยวต่างประเทศส่วนใหญ่ร้อยละ 88 เห็นด้วยว่าตลาดน้ำแสดงถึงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมไทย (เห็นด้วยร้อยละ 38 เห็นด้วยอย่างยิ่งร้อยละ 48) และมีเพียงร้อยละ 4 ที่ไม่เห็นด้วย ส่วนที่เหลือร้อยละ 10 ยังไม่แน่ใจ และการมองว่าภาพกิจกรรม การซื้อขายเป็นวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนมีร้อยละ 66 ที่เห็นด้วย ส่วนร้อยละ 32 และร้อยละ 2 ยังไม่แน่ใจและไม่เห็นด้วยตามลำดับ ซึ่งเขาใจว่าเป็นการจัดขึ้นมาเพื่อแสดงให้นักท่องเที่ยวชมความคิดเห็นเกี่ยวกับอนาคตของตลาดน้ำ ส่วนใหญ่เห็นว่ามีความเป็นไปได้ที่ตลาดน้ำจะเสื่อมสภาพไปซึ่งมี ร้อยละ 52 (เห็นด้วยร้อยละ 42 เห็นด้วยอย่างยิ่งร้อยละ 14) ร้อยละ 28 ไม่แน่ใจว่าอนาคตของตลาดน้ำจะเป็นอย่างไร ส่วนอีกร้อยละ 16 คิดว่าตลาดน้ำจะยังคงอยู่ต่อไป (ไม่เห็นด้วยร้อยละ 10 ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งร้อยละ 6) ถึงอย่างไรก็ตามนักท่องเที่ยวส่วนมากยังเห็นด้วยว่าควรสนับสนุนให้มีตลาดน้ำตลอดไป หรือคิดเป็นร้อยละ 94 (เห็นด้วยอย่างยิ่งร้อยละ 60 เห็นด้วยร้อยละ 34) ส่วนที่เหลือตอบว่าไม่แน่ใจ สำหรับความคิดเห็นในด้านอนุรักษ์ส่วนใหญ่จะเห็นด้วย มีร้อยละ 90 (เห็นด้วยอย่างยิ่งร้อยละ 62 เห็นด้วย

ร้อยละ 28) แต่มีบางส่วนที่ไม่แน่นอนและไม่เห็นด้วย คือร้อยละ 8 และร้อยละ 2 ตามลำดับ

3) ความรู้สึกประทับใจ (ตารางที่ 5.25)

นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศโดยมากรู้สึกเพลิดเพลิน และประทับใจมากต่อทัศนียภาพของตลาดน้ำ ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 98 และส่วนที่เหลือจะรู้สึกเฉยๆ แต่สำหรับทัศนียภาพของร้านค้าริมน้ำนักท่องเที่ยวเกิดความรู้สึกหลากหลายกว่า คือ ร้อยละ 54 ประทับใจมาก ส่วนร้อยละ 46 ไม่เกิดความประทับใจ (รู้สึกเฉยๆ ร้อยละ 26 ค่อนข้างผิดหวัง ร้อยละ 16 และ ผิดหวังมากร้อยละ 4) ในส่วนของการประกอบกิจกรรมต่างๆ ของบรรดาพ่อค้าแม่ค้าทั้งหลายที่ซื้อขายสินค้ากันทางน้ำนั้น เป็นภาพที่ก่อให้เกิดความประทับใจถึงร้อยละ 84 แต่มีร้อยละ 16 ที่ไม่รู้สึกประทับใจ (เฉยๆ ร้อยละ 8 ค่อนข้างผิดหวังร้อยละ 6 ผิดหวังมากร้อยละ 2) สำหรับกิจกรรม คือ การนั่งเรือพายเที่ยวชมตลาดน้ำและชุมชนชาวสวน (นักท่องเที่ยวร้อยละ 92 ที่นั่งเรือพายเที่ยวชม) ส่วนใหญ่รู้สึกประทับใจมาก (ร้อยละ 71.74) นอกนั้นจะรู้สึกเฉยๆ อยุ่อย่างไรก็ตามนักท่องเที่ยวโดยมาก ร้อยละ 92 มีความซาบซึ้งในวิถีชีวิตของชุมชนริมน้ำ

4) ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและสิ่งที่ควรปรับปรุง

- ปัญหา นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศเห็นด้วยว่าเส้นทางเท้าเพื่อเดินชมตลาดน้ำถูกจำกัดบริเวณ คิดเป็นร้อยละ 54 ส่วนร้อยละ 30 ไม่แน่นอน และ อีกร้อยละ 16 ไม่เห็นว่าจะมีปัญหาเกี่ยวกับเส้นทางเท้า สำหรับปัญหาเสียงรบกวนจากเรือหางยาวพบว่า ร้อยละ 54 เห็นด้วย แต่ร้อยละ 20 ไม่เห็นด้วย ส่วนที่เหลือไม่แน่ใจว่ามีเสียงรบกวนจากเรือหางยาวหรือไม่ (ตารางที่ 5.24)

- สิ่งที่ต้องปรับปรุง นักท่องเที่ยวในกลุ่มนี้คิดว่าสิ่งที่ควรปรับปรุงมากเป็นสองอันดับแรกคือ สะพานข้ามคลอง และ ความสะอาดในลำคลอง รองลงมาได้แก่ ทางเท้าริมน้ำร้านค้าริมน้ำ และเสียงจากเรือหางยาว

5) ข้อเสนอแนะ

นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ร้อยละ 26 ได้แสดงความคิดเห็นเป็นข้อเสนอแนะไว้ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

- ควรปรับปรุงร้านค้าริมน้ำให้มีความเป็นธรรมชาติมากกว่าเดิมเพื่อสอดคล้องกับวิถีชีวิตท้องถิ่น

- รักษาเอกลักษณ์และสิ่งดั้งเดิมไว้ เช่น มีดนตรีไทยบรรเลงเพื่อเป็นการสร้างบรรยากาศแบบไทยๆ
- รักษาความสะอาดในลำคลอง และ เสียงเครื่องยนต์จากเรือหางยาว
- ควบคุมราคาสินค้า สินค้าทั่วไปในตลาดน้ำจะมีราคาแพงมากเกินไป
- การนำสัตว์มาบริการให้นักท่องเที่ยวถ่ายรูปเป็นที่ระลึกโดยเฉพาะงู ซึ่งเป็นสัตว์ที่นักท่องเที่ยวบางคนกลัว จนไม่สามารถเดินเที่ยวชมตลาดน้ำได้ทั่วถึง ควรจะให้นักสัตว์ไปอยู่เป็นบริเวณหรือมุมหนึ่งมุมใดของตลาดน้ำ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 5.10 แสดงระยะเวลาการประกอบอาชีพ

ประกอบอาชีพค้าขายตั้งแต่ พ.ศ.	จำนวน	ร้อยละ
ตั้งแต่เริ่มต้น - พ.ศ. 2530	36	72
พ.ศ. 2531 - ปัจจุบัน	24	28
รวม	50	100

ตารางที่ 5.11 แสดงทัศนคติและความคิดเห็น

(จำนวน)(ร้อยละ)

ทัศนคติ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
- ตลาดน้ำเหมาะสมที่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยว	(31)(62)	(19)(38)	-	-	-
- นักท่องเที่ยวหาซื้อสินค้าเจริญขึ้น	(27)(54)	(23)(46)	-	-	-
- รายได้ดีขึ้น	(23)(46)	(10)(20)	(10)(20)	(7)(14)	-
- ตลาดน้ำเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมไทย	(23)(46)	(27)(54)	-	-	-
- อนาคตตลาดน้ำอาจเสื่อมสภาพ	(1)(2)	(5)(10)	(14)(28)	(14)(28)	(16)(32)
- สมควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาดูแล	(20)(40)	(25)(50)	(5)(10)	-	-
- สมควรอนุรักษ์ตลาดน้ำ	(27)(54)	(23)(46)	-	-	-

ตารางที่ 5.12 แสดงความภาคภูมิใจที่มีตลาดน้ำ

(จำนวน/ร้อยละ)

ความรู้สึก	มากที่สุด	ค่อนข้างภูมิใจ	เฉยๆ	ไม่ภูมิใจ
ความภาคภูมิใจ	40/80	7/16	1/2	1/2

ตารางที่ 5.13 แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับอาชีพทางน้ำ

ความคิดเห็น	คิด		ไม่คิด	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
คิดที่จะ เปลี่ยนแปลงอาชีพหรือไม่	45	90	5	10

ตารางที่ 5.14 แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของคลองต้นเข็มต่อการติดตลาดน้ำ

ความคิดเห็น	เหมาะสม		ไม่เหมาะสม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ตลาดน้ำเหมาะสมที่จะติดตลาดในคลองต้นเข็ม	48	96	2	4

ตารางที่ 5.15 แสดงการประกอบอาชีพของนักท่องเที่ยวน

อาชีพ	ชาวไทย		ชาวต่างประเทศ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ	15	30	9	18
รับจ้าง	16	32	12	24
พ่อค้า/นักธุรกิจ	8	16	15	30
นักศึกษา	10	20	7	14
อาชีพเฉพาะด้าน	1	2	7	14
รวม	50	100	50	100

ตารางที่ 5.16 แสดงอายุของนักท่องเที่ยวน

อายุ	ชาวไทย		ชาวต่างประเทศ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 15 ปี	1	2	-	-
15 - 25 ปี	14	28	14	28
26 - 35 ปี	24	48	20	40
36 - 45 ปี	6	12	7	14
46 - 60 ปี	4	8	9	18
มากกว่า 60 ปี	1	2	-	-
รวม	50	100	50	100

ตารางที่ 5.17 แสดงสถานที่ที่นักท่องเที่ยวแวะเยี่ยมชมนอกจากตลาดน้ำคลองต้นไทร

สถานที่	ชาวไทย		ชาวต่างประเทศ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ตลาดน้ำคลองโพธิ์	1	6.25	5	11.91
สวนสามพราน/นครปฐม	4	25.00	27	64.28
การแสดงงูเห่า	2	12.50	7	16.67
อุทยาน ร.2	3	18.75	-	-
วัดเจริณสุขาราม	2	12.50	-	-
คอนฮอยหลอด	1	6.25	-	-
เมืองราชบุรี	1	6.25	-	-
สะพานข้ามแม่แคว	-	-	3	7.14
หัวหิน	2	12.50	-	-
รวม	16	100.00	42	100.00

ตารางที่ 5.18 แสดงการมาท่องเที่ยวเกี่ยวกับบริษัทน้ำทิพย์

มาเกี่ยวกับบริษัทน้ำทิพย์	ชาวไทย		ชาวต่างประเทศ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ใช่	10	20	36	72
ไม่ใช่	40	80	14	28
รวม	50	100	50	100

ตารางที่ 5.19 แสดงแหล่งข่าวสารเกี่ยวกับตลาดน้ำที่นักท่องเที่ยวได้รับ

แหล่งข่าวสาร	ชาวไทย		ชาวต่างประเทศ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
นิตยสารและวารสารต่างๆ	12	16.67	11	17.19
โทรทัศน์, หนังสือพิมพ์	8	11.11	3	4.69
โบสเตอร์หรือแผ่นพับของ ททท.	7	9.72	15	23.43
จากกิตติศัพท์คำเล่าลือ	19	26.39	4	6.25
เพื่อน,ญาติพี่น้อง	26	36.11	11	17.19
บริษัทนำเที่ยวหรือโกด	-	-	18	28.13
โรงแรมที่เข้าพัก	-	-	2	3.12
รวม	72	100.00	64	100.00

หมายเหตุ : นักท่องเที่ยวตอบมากกว่า 1 ข้อ

ตารางที่ 5.20 แสดงการมาท่องเที่ยวตลาดน้ำดำเนินสะดวกเป็นครั้งแรก

มาครั้งแรกหรือไม่	ชาวไทย		ชาวต่างประเทศ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ใช่	25	50	43	86
ไม่ใช่	25	50	7	14
รวม	50	100	50	100

ตารางที่ 5.21 แสดงความคิดเห็นจะกลับมาท่องเที่ยวยังตลาดน้ำอีก

กลับมาเที่ยวชมอีกหรือไม่	ชาวไทย		ชาวต่างประเทศ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
กลับ	42	84	27	54
ไม่กลับ	5	10	21	42
ยังไม่แน่ใจ	3	6	2	4
รวม	50	100	50	100

ตารางที่ 5.22 แสดงทัศนคติความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อตลาดน้ำดำเนินสะดวก (จำนวน)(ร้อยละ)

ทัศนคติ	เห็นด้วย	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย
	อย่างยิ่ง				อย่างยิ่ง
- ตลาดน้ำแสดงถึงเอกลักษณ์วัฒนธรรมไทย	(33)(66)	(15)(30)	(1)(2)	(1)(2)	-
- การซื้อขายทางน้ำเป็นธรรมชาติตามวิถีชีวิตของชุมชน	(21)(42)	(22)(44)	(6)(12)	(1)(2)	-
- อนาคตของตลาดน้ำอาจจะเสื่อมสภาพไป	(7)(14)	(18)(36)	(13)(26)	(10)(20)	(2)(4)
- สนับสนุนให้มีตลาดน้ำคลองลพ	(37)(76)	(12)(24)	-	-	-
- สมควรอนุรักษ์	(45)(90)	(5)(10)	-	-	-
ปัญหา					
- เส้นทางเข้าเดินชมตลาดน้ำถูกจำกัดบริเวณ	(16)(32)	(24)(48)	(5)(10)	(5)(10)	-
- มีเสียงรบกวนจากเรือหางยาว	(11)(22)	(14)(28)	(3)(6)	(16)(32)	(6)(12)

ตารางที่ 5.23 แสดงความรู้สึกประทับใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อตลาดน้ำเขมร (จำนวน)(ร้อยละ)

ความรู้สึกประทับใจ	มากที่สุด	ค่อนข้างมาก	เฉยๆ	ค่อนข้างผิดหวัง	ผิดหวังมาก
- ความเพลิดเพลินและประทับใจ ต่อทัศนียภาพของตลาดน้ำ	(16)(32)	(24)(48)	(10)(20)	-	-
- ความเพลิดเพลินและประทับใจ ต่อทัศนียภาพของร้านค้าริมน้ำ	(7)(14)	(15)(30)	(20)(40)	(6)(12)	(2)(4)
- ความเพลิดเพลินและประทับใจ ในการนั่งเรือพายเที่ยวชม	(18)(36)	(18)(36)	(8)(16)	-	-
- ความประทับใจในกิจกรรมของ ชุมชนตลาดน้ำ	(21)(42)	(20)(40)	(9)(18)	-	-
- ความซาบซึ้งในวิถีชีวิตของ ชุมชนริมน้ำ	(21)(42)	(19)(38)	(10)(20)	-	-

หมายเหตุ : มีนักท่องเที่ยวบางส่วนที่ไม่ได้ลงเรือพายเที่ยวชมตลาดน้ำ จึงไม่ได้ตอบคำถามส่วนนี้

ศูนย์วิทยพัชกร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 5.24 แสดงทัศนคติความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศต่อคลองน้ำดำเนินสะดวก (จำนวน) (ร้อยละ)

ทัศนคติ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
- คลองน้ำดำเนินสะดวกถึงเอกลักษณ์วัฒนธรรมไทย	(19)(38)	(24)(48)	(5)(10)	(2)(4)	-
- การซื้อขายทางน้ำเป็นธรรมชาติตาม วิถีชีวิตของชุมชน	(17)(34)	(16)(32)	(16)(32)	(1)(2)	-
- อนาคตของคลองน้ำดำเนินสะดวกจะเสื่อมสภาพ	(7)(14)	(21)(42)	(14)(28)	(5)(10)	(3)(6)
- สนับสนุนให้มีตลาดน้ำคลองดำเนินสะดวก	(30)(60)	(17)(34)	(3)(6)	-	-
- สมควรอนุรักษ์	(31)(62)	(14)(28)	(4)(8)	(1)(2)	-
ปัญหา					
- เส้นทางทำเดินชมคลองน้ำดำเนินสะดวกจำกัดบริเวณ	(12)(24)	(15)(30)	(15)(30)	(7)(14)	(1)(2)
- มีเสียงรบกวนจากเรือหางยาว	(14)(28)	(13)(26)	(13)(26)	(6)(12)	(4)(8)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 5.25 แสดงความรู้สึกประทับใจของนักท่องเที่ยวต่างประเทศต่อตลาดน้ำดำเนินสะดวก (จำนวน)(ร้อยละ)

ความรู้สึกประทับใจ	มากที่สุด	ค่อนข้างมาก	เฉยๆ	ค่อนข้างผิดหวัง	ผิดหวังมาก
- ความเพลิดเพลินและประทับใจ	(21)(42)	(28)(56)	(1)(2)	-	-
ต่อทัศนียภาพของตลาดน้ำ					
- ความเพลิดเพลินและประทับใจ	(9)(18)	(18)(36)	(13)(26)	(8)(16)	(2)(4)
ต่อทัศนียภาพของร้านค้าริมน้ำ					
- ความเพลิดเพลินและประทับใจ	(14)(35)	(16)(40)	(10)(25)	-	-
ในการนั่งเรือพายเที่ยวชม					
- ความประทับใจงานกิจกรรมของ	(16)(32)	(26)(52)	(4)(8)	(3)(6)	(1)(2)
ชุมชนตลาดน้ำ					
- ความซาบซึ้งในวิถีชีวิตของ	(16)(32)	(30)(60)	(4)(8)	-	-
ชุมชนริมน้ำ					

หมายเหตุ : มีนักท่องเที่ยวบางส่วนที่นำโดงเรือพายเที่ยวชมตลาดน้ำ จึงไม่ได้ตอบคำถามในส่วนนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ค. สรุปลักษณะและความคิดเห็นในกลุ่มคนท้องถิ่นและนักท่องเที่ยว

การประมวลความคิดเห็นต่างๆ ที่มีต่อตลาดน้ำนั้น สามารถสรุปเป็นประเด็นสำคัญได้ดังนี้

1) ตลาดน้ำในทัศนะด้านการท่องเที่ยว

ในทัศนคติความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวของตลาดน้ำนั้น ต่างก็รู้สึกประทับใจเมื่อได้มาเที่ยวชมสถานที่แห่งนี้ โดยเฉพาะในส่วนของทัศนียภาพและกิจกรรมต่างๆ ในบริเวณพื้นที่ตลาดน้ำ เป็นสิ่งที่สร้างความรู้สึกประทับใจต่อนักท่องเที่ยวเป็นอันมาก ทั้งยังรู้สึกซาบซึ้งในแง่ของวิถีชีวิตชุมชนริมน้ำเป็นอย่างมากด้วยเช่นกัน อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าโดยรวมแล้วนักท่องเที่ยวจะรู้สึกประทับใจต่อตลาดน้ำ แต่ยังมีบางส่วนของตลาดน้ำที่ไม่ค่อยสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวมากเท่าใดนักคือทัศนียภาพของบริเวณร้านค้าริมน้ำ ซึ่งเป็นส่วนที่ถูกสร้างขึ้นมาน่าเพื่อเน้นประโยชน์ของธุรกิจการท่องเที่ยวโดยตรง จึงเกิดภาพเกินจริงไปจากท้องถิ่นที่นักท่องเที่ยวเกือบครึ่งหนึ่งไม่ประทับใจในส่วนนี้

สำหรับในส่วนของพ่อค้าแม่ค้าก็เห็นว่า ตลาดน้ำดำเนินสะดวกเหมาะสมที่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยมองว่าการที่ตลาดน้ำได้เป็นแหล่งท่องเที่ยวขึ้นทำให้ตลาดน้ำเจริญขึ้น และส่งผลถึงพ่อค้าแม่ค้าส่วนหนึ่งให้มีรายได้ดีขึ้นด้วย การประกอบอาชีพค้าขายทางน้ำก็ยังเป็นอาชีพที่พวกเขาพึงพอใจ ซึ่งส่วนใหญ่ไม่คิดที่จะเปลี่ยนอาชีพการค้าทางน้ำ ทั้งยังเห็นว่าตลาดน้ำเหมาะสมที่จะติดตลาดในคลองต้นเข็ม โดยนอกจากเหตุผลของการเป็นแหล่งชุมนุมการค้าอยู่แล้วยังเป็นเพราะเห็นว่ามียกท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมกันมากนั่นเอง

ดังนั้นนอกจากตลาดน้ำจะเป็นเพียงตลาดสดทั่วไป เพื่อประโยชน์สำหรับชาวบ้านภายในชุมชนแล้ว ความมีชื่อเสียงของตลาดน้ำในด้านของแหล่งท่องเที่ยว ยังก่อให้เกิดประโยชน์หลายอย่าง ซึ่งผู้ที่ได้เข้ามาสัมผัสตลาดน้ำนั้นจะรู้สึกซาบซึ้งและประทับใจกับชีวิตความเป็นอยู่อย่างไทย โดยเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้และเข้าใจถึงวัฒนธรรมของสังคมไทย คนท้องถิ่นเองก็พึงพอใจกับบทบาทของตลาดน้ำในปัจจุบัน เพราะการที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมกันมาก ยิ่งทำให้ตลาดน้ำที่น่าจะเป็นเพียงตลาดสดเล็กๆ กลับมีความหมายและความสำคัญมากขึ้นในแง่เศรษฐกิจสำหรับผู้ค้าขายทางน้ำก็สามารถขายสินค้าให้กับคนนอกท้องถิ่นได้ด้วย แทนที่จะขายได้เฉพาะคนท้องถิ่นเท่านั้น (พิจารณาารูปแบบกิจกรรมร่วมด้วย) ผลที่ตามมาคือการมีอาชีพและรายได้เพิ่มขึ้น ทั้งยังช่วยส่งเสริมผลผลิตทางการเกษตรของชุมชนให้มีชื่อเสียงและแพร่หลายขึ้นไปด้วย

2) ตลาดน้ำในทัศนะด้านเอกลักษณ์วัฒนธรรม

ตลาดน้ำในความคิดเห็นทั่วไปเห็นว่าเป็นสิ่งที่แสดงถึง เอกลักษณ์ วัฒนธรรมของสังคมไทยอย่างหนึ่ง ซึ่งตามความคิดเห็นของผู้มาท่องเที่ยวมองว่ากิจกรรมการค้าต่างๆ ทางน้ำเป็นภาพวิถีชีวิตธรรมชาติที่สะท้อนถึงการดำเนินชีวิตแบบดั้งเดิมของสังคมไทย แต่ก็มีนักท่องเที่ยวบางส่วนมองว่าเป็นการจำลองตลาดน้ำขึ้นมา มาไม่ได้เป็นกิจกรรมที่แท้จริงของชุมชนตลาดน้ำ ถึงอย่างไรก็ตามทั้งในกลุ่มนักท่องเที่ยวและพ่อค้าแม่ค้ายังอยากให้เห็นตลาดน้ำคงอยู่ต่อไป ด้วยการอนุรักษ์รักษาโดยให้มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาดูแลส่งเสริมตลาดน้ำตลอดไป

การตระหนักถึงคุณค่าของตลาดน้ำในด้านเอกลักษณ์วัฒนธรรมท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นนักท่องเที่ยว ชาวต่างประเทศ หรือ คนท้องถิ่นเองก็ตาม ต่างก็ตระหนักถึงคุณค่าในด้านนี้เป็นอย่างดี ซึ่งเป็นลักษณะการค้าดำเนินชีวิตอย่างธรรมชาติและเรียบง่ายของชุมชนตั้งแต่อดีตมา ถึงในขณะนี้ตลาดน้ำก็ยังคงเป็นภาพสะท้อนถึงการดำเนินวิถีชีวิตทางสังคมไทย แต่ขณะเดียวกันตลาดน้ำกำลังหดหายไปตามสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคม ที่มีเทคโนโลยีใหม่ๆ เข้ามาจัดการกับมนุษย์อยู่เสมอ ซึ่งตลาดน้ำที่เคยปรากฏอยู่ทั่วไปตามย่านการค้าต่างๆ ก็กลายสภาพไปเป็นตลาดบกกันหมด ตลาดน้ำวัดโพธิ์น่าจะเป็นตัวอย่างที่ดีเด่นชัดมากที่สุด และในฐานะที่ตลาดน้ำดำเนินสะดวกยังคงสภาพทางวัฒนธรรมท้องถิ่นไว้ได้ในสังคมปัจจุบัน เป็นเรื่องดีสำหรับเราคนรุ่นหลังที่ยังได้เห็นเสี้ยวหนึ่งของชีวิตไทยอย่างแท้จริง

3) ตลาดน้ำในทัศนะด้านปัญหา

- ปัญหาและอุปสรรคต่อการเที่ยวชมตลาดน้ำ

สิ่งที่เป็นอุปสรรคต่อการเที่ยวชมตลาดน้ำมากที่สุดคือ การถูกจำกัดบริเวณด้วยเส้นทางทำริมน้ำและสะพานข้ามคลอง ซึ่งปัญหาที่เกี่ยวกับการเส้นทางเท่านั้นโดยปกติแล้วพื้นที่ริมน้ำต้องแบ่งไว้ให้เป็นที่สาธารณะประโยชน์สำหรับผู้สัญจรเข้ามา แต่เนื่องจากคลองต้นเข้มนั้นเป็นคลองที่ขุดขึ้นกันเองโดยเอกชน ดังนั้นเจ้าของที่ดินจึงมีกรรมสิทธิ์เต็มพื้นที่ดินของตนรวมทั้งพื้นที่ริมน้ำด้วยโดยไม่จำเป็นต้องเว้นที่เพื่อสาธารณะ ส่วนสะพานข้ามคลองก็เช่นเดียวกันได้มีการทำประตูปิดกั้นไว้ หรือแม้กระทั่งการมีสะพานที่ถูกสร้างไว้แต่ละฝั่งทางเท่านั้น นั่นเป็นเพราะเหตุผลทางธุรกิจซึ่งมีการแข่งขันกันอย่างสูง ผู้เป็นเจ้าของร้านค้าจึงได้ทำการปิดกั้นเส้นทางไว้ทั้งหมดไม่ให้นักท่องเที่ยวเดินเที่ยวชมไปยังร้านอื่นได้ พบว่านักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศต่างเห็นว่า การจำกัดเส้นทางทำเป็นอุปสรรคอย่างยิ่งต่อการเที่ยวชมตลาดน้ำ ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญต่อตลาดน้ำที่ขาดความเป็นอิสระและธรรมชาติไป

- ปัญหาและอุปสรรคต่อการค้าขายทางน้ำ

การค้าขายทางน้ำจะแตกต่างกับการค้าขายทางบกมากเพราะการค้าขายทางน้ำมีการเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา การกระทบกระทั่งกันจึงเป็นไปได้มาก แต่ปัญหาส่วนใหญ่เกิดขึ้นระหว่างพ่อค้าแม่ค้ากับพวกเรือนาเที่ยว เพราะการประกอบกิจกรรมที่ต่างกันอย่างเรือนาเที่ยวมุ่งที่จะบริการนักท่องเที่ยวเป็นสำคัญ จึงมีบ้างที่จะไปกีดขวางการค้าทางน้ำ นอกจากนี้ก็เป็นปัญหาเล็กๆ น้อยๆ ที่ต้องมีการกระทบกระทั่งกันจนเกิดการทะเลาะเบาะแว้ง ซึ่งถ้าหากปัญหาที่เกิดขึ้นมาแบ่งเป็นกลุ่มจะเห็นกลุ่มที่ขัดแย้งกันอย่างชัดเจนคือ ระหว่างผู้ค้าที่มุ่งบริการในกลุ่มนักท่องเที่ยวกับผู้ค้าที่มุ่งบริการในกลุ่มชาวบ้าน ดังนั้นกลุ่มที่ค้าขายให้กับชาวบ้านจะพยายามหลีกเลี่ยงจากพวกที่มีกิจกรรมกับนักท่องเที่ยวโดยตรง จะเห็นว่ามีมีการระจุกตัวของพ่อค้าแม่ค้ามากบริเวณท่าพววรรณ เนื่องจากบริเวณนี้มีกิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยวน้อยกว่าบริเวณอื่น

- ปัญหาความสกปรกในลาคลอง

คลองตันเข้มนับจวบจนก่อนข้างสกปรก เนื่องจากเป็นทั้งตลาดและเป็นแหล่งท่องเที่ยว จากการสังเกตพ่อค้าแม่ค้ายังมีอยู่เป็นจำนวนมากที่ไม่คำนึงถึงความสะอาดพบที่มีการทิ้งขยะทั้งเศษอาหาร กระดาษ พลาสติก ฯลฯ ลงในลาคลอง ทั้งนักท่องเที่ยวเองเมื่อใช้ภาชนะบรรจุสิ่งของต่างๆ เสร็จก็วางทิ้งตามริมน้ำ บ้างก็ตกหล่นลงในคลอง ถึงแม้ว่าทางสุขาภิบาลดำเนินสะดวกจะมีการจัดเก็บทุกวันแต่ปริมาณขยะก็เพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ถ้าภายในลาคลองมีสิ่งสกปรกที่เพิ่มความเน่าเสียมากขึ้น โดยผู้มาช้ตลาดน้ำไม่ช่วยกันรักษาและคำนึงถึงความสะอาดของน้ำ ก็จะส่งผลเสียต่อตลาดน้ำในอนาคตให้เสื่อมสภาพเร็วยิ่งขึ้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

5.4.2 ทศนคติและความคิดเห็นจากการสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์จากนักวิชาการและผู้ที่เกี่ยวข้องกับตลาดน้ำนั้น เป็นการแสดงทัศนะในมุมมองที่ว่าตลาดน้ำให้ความหมายหรือคุณค่าด้านใดบ้างแก่สังคมไทย ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1) อาจารย์นิจ วิทยุธีระนันท์ (สัมภาษณ์ 14 สิงหาคม 2536) มองตลาดน้ำในแง่เอกลักษณ์วัฒนธรรมไว้ว่า : ถ้าเรามีฐานรากอันไหนเราไม่ยอมให้กระแสนรบกวนตกมาเปลี่ยนแปลงเราได้ ต้องพยายามรักษาวิถีชีวิตของเราไว้ วัฒนธรรมของไทยดีตรงที่ไม่ต้องเครียดมาก เพราะการที่แม่ค้าพายเรือมาค้าขายด้วยอารมณ์แจ่มใสขายของกันไปคุยกันไป จะเป็นสิ่งที่ดี ถ้าเรารักษาสิ่งซึ่งที่เราเคยมีอยู่และเป็นเอกลักษณ์ของเรา หรือที่เราเคยถูกเรียกว่าเวนิสตะวันออกนั้นเอง ซึ่งทุกชาติต้องรักษาวิถีชีวิตและอนุรักษ์วัฒนธรรมเดิมของตนไว้ เพราะโลกปัจจุบันเป็นโลกของวัตถุไม่ค่อยมีเอกลักษณ์หรือสัญลักษณ์ของชาตินั้นๆ แล้ว ดังนั้นเราต้องฉวยโอกาสขณะที่โลกกำลังเป็นเหมือนๆ กันหมด พยายามกลับไปรักษาเอกลักษณ์ท้องถิ่นของเราไว้ให้ได้

2) อาจารย์ธิดา สาระยา อาจารย์ประจำภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (สัมภาษณ์ 17 สิงหาคม 2536) ให้ความหมายของตลาดน้ำในแง่ที่ว่าตลาดน้ำทำหน้าที่ทางเศรษฐกิจ และเป็นส่วนหนึ่งในวิถีการดำเนินชีวิตของสังคมไทย : ตลาดน้ำซึ่งครั้งหนึ่งเคยเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของเรา เพราะเราอยู่กับน้ำไปไหนมาไหนด้วยน้ำขนส่งสินค้าทางน้ำ ฉะนั้นตลาดน้ำคือการที่คนมารวมอยู่จุกๆ หนึ่งมาทำการค้าขายแลกเปลี่ยนกัน ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของชีวิตที่อยู่ได้อย่างสบาย ตลาดน้ำนี้เมื่อน้ำขึ้นสังคมที่อิงกันทางเศรษฐกิจ ชาวบ้านในระดับชุมชนระดับหมู่บ้านจึงอยู่ได้ มีอาชีพค้าขายที่ชุมชนยังทำสวนปลูกผักอยู่เป็นการดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่ายและมีอาหารสดไว้รับประทานกันทุกวัน ดังนั้นตลาดน้ำจะอยู่ได้ก็เพราะมันมีหน้าที่ทางสังคม แต่จะไม่เห็นด้วยถ้าเป็นสิ่งประดับที่สร้างขึ้นเพื่อการท่องเที่ยว ฉะนั้นสิ่งสำคัญคือการรักษาตลาดน้ำในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของเรา โดยรักษานิเวศน์วิทยาและความเป็นอยู่เอาไว้

3) คุณประคิษฐ์ สิทธิกุล นายอำเภอตาเนินสะควก (สัมภาษณ์ 20 สิงหาคม 2536) ได้แสดงความคิดเห็นไว้ว่า : ตลาดน้ำตาเนินสะควกได้สร้างชื่อเสียงให้กับชาวตาเนินเป็นอย่างมาก และสร้างความสนใจให้กับนักท่องเที่ยว การที่ตลาดน้ำมีชื่อเสียงและเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ จึงทำให้ผลผลิตของอำเภอตาเนินสะควกมีชื่อเสียงแพร่หลายไปด้วย การจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรไปสู่ตลาดภายนอกก็เป็นไปอย่างคล่องตัว การอนุรักษ์รักษาตลาดน้ำจึงเป็นสิ่งสำคัญและเป็นประโยชน์ให้กับท้องถิ่น

4) อาจารย์บัณฑูลา อ.โพธิ์ทอง อาจารย์ประจำโรงเรียนสายธรรมจันทร์ อำเภอตาเนินสะดวก (สัมภาษณ์ 22 สิงหาคม 2536) : ตลาดน้ำเป็นที่แลกเปลี่ยนเพื่อปะทะชีวิต แลกเปลี่ยนเพื่อความอยู่รอด เป็นการรวมกลุ่มซึ่งใช้เฉพาะจะมาก้าขายกันเท่านั้น ยังมาเพื่อพบปะเพื่อนฝูงมิตรสหายได้พูดคุยกันอย่างถูกต้อง บางทีเจอคนแก่พ่ายเรืออีแปะในเรือไม่มีอะไรเลย ถามว่าขายไปไหนขายจะตอบว่าไปตลาดน้ำ จากล้นอาจมีผลุดิตมานิดๆ หน่อยๆ คือขายไม่ได้มีเจตนาจะมาค้าขาย เป็นการได้สัมพันธ์ได้พูดคุยกันตามปะสากลุ่มคนที่รู้จักกัน ซึ่งถ้าเราอยู่บ้านก็ไม่มีโอกาสได้พบได้เจอกัน การที่ได้ไปตามนัดตามตลาดน้ำมีโอกาสดังสัมพันธ์กัน คือเป็นส่วนจำลองให้ชีวิตชุมชนคงสภาพที่มีความสัมพันธ์กันอยู่

5) คุณเรณู แจ่มจันทร์ แม่ค้าขายผลไม้ในตลาดน้ำคลองต้นเข้มน (สัมภาษณ์ 21 สิงหาคม 2536) : นอกจากมาค้าขายแล้วยังได้เจอเพื่อนได้พูดคุยกัน บางทีมีธุระอะไรก็ไม่ต้องไปหาเขาถึงที่บ้าน มาบอกมาคุยกันที่ตลาดน้ำเลย คนที่มีอะไรก็ช่วยเหลือกันดี

6) คุณรัตนา จอกแก้ว แม่ค้าขายผักในตลาดน้ำคลองต้นเข้มน (สัมภาษณ์ 21 สิงหาคม 2536) : แม่ค้าที่นี่เขารู้จักกันหมดขายไปคุยไปก็สนุกดี พูดเรื่องตัวเองบ้างพูดเรื่องคนอื่นบ้าง มีเรื่องอะไรก็รู้จักกันหมด ใครมาบอกว่าที่บ้านมีงานไม่ว่างานบวชงานแต่งพวกเราก็ไปช่วยกันเต็มที่

การแสดงความคิดเห็นและมุมมองต่างๆ ในกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์นี้ ส่วนใหญ่สะท้อนให้เห็นว่าตลาดน้ำเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิต ซึ่งให้คุณค่าทางด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นและทางด้านจิตใจ เป็นวิถีชีวิตทางเศรษฐกิจที่ถ่ายทอดถึงชีวิตความเป็นอยู่และกิจกรรมต่างๆ ที่เป็นแบบอย่างเฉพาะของเราเอง และสืบลงไปกว่านั้นตลาดน้ำยังเป็นศูนย์รวมความสัมพันธ์ทางสังคมที่มีความหมายต่อจิตใจของคนในชุมชนด้วย โดยสรุปแล้วตลาดน้ำคือเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมไทยที่ควรได้รับการอนุรักษ์ให้คงสภาพไว้ได้นานที่สุด